

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

Forslag til Oprettelse af en

OPERA OG SYMFONI

INSTITUTION I KØBENHAVN

udarbejdet af

FILHARMONIENS PROJEKTERINGSKONTOR

V. PIOS BOGHANDEL • POVL BRANNER

NØRREGADE KØBENHAVN

1 9 1 9

#. 725821

Industribiblioteket

725 821

Grp:

Forfatter:

Titel: Opera- og Symfoni-Inst.

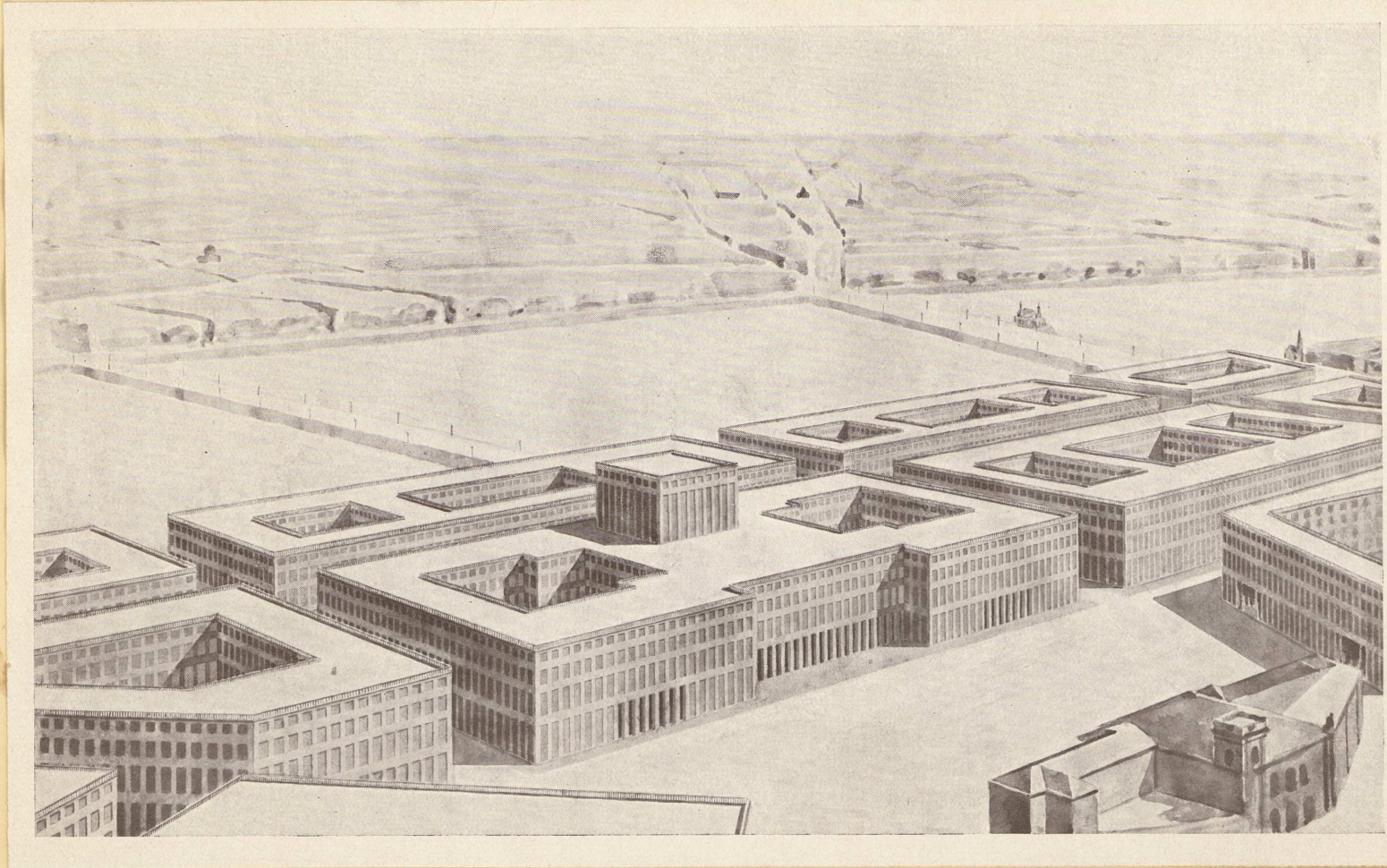
Bind:

Udgave:

Trykkaar: 1919.

Industribiblioteket

725 821

Ivar Bentsen: Opera- og Filharmonibygningen i København
(Se S. 89 og 93)

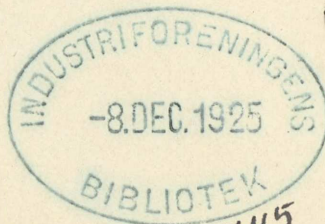
FORSLAG TIL OPRETTELSE AF EN
OPERA OG SYMFONI
INSTITUTION I KØBENHAVN

UDARBEJDET AF FILHARMONIENS
PROJEKTERINGS-KONTOR

JANUAR—FEBRUAR 1919

V. PIOS BOGHANDEL — POVL BRANNER
NØRREGADE — KØBENHAVN 1919

1645

INDHOLD

	Side
I. Resumé af Projektet	11
II. Begrundelse af Projektet	21
III. Opera- og Filharmonibygningsens Beliggenhed	85
IV. Beskrivelse af Bygning og Sceneplan	94
V. Kapitalbehov	125
VI. Rentabilitetsoversigt	141

FORORD

Efter at det foreliggende Manuskript var gaaet i Trykken, fremkom der d. 6. Februar d. A. den korte Meddelelse i Dagspressen, at Rigsdagens Teaterudvalg med alle Stemmer mod én havde forkastet Regeringens Lovforslag af 19. Dec. 1918, der som bekendt bl. a. gik ud paa at indrette Casino til Opera- og Balletbygning.

Samtidig — hed det — havde Udvalget med stort Flertal besluttet at afvise det Projekt, der her skal gøres Rede for, Opførelsen af en Opera- og Koncertbygning paa Jernbaneterrænet, idet man dog tilføjede »i den nuværende Udformning«.

Denne Afvisning kunde synes saa skæbnesvanger for nærværende Projekt, at mange — selv af dets Tilhængere — vil betragte det som uigennemførligt. Naar mine Medarbejdere og jeg alligevel anser det for rigtigt hermed at overgive vore Planer til Offentligheden, skyldes det, at vi nu som før er af den Overbevisning, at vort Projekt baade kunstnerisk og socialt er langt værdifuldere end de hidtil fremkomne, ja at man ved at gennemføre denne Plan vil faa alle Midler i Hænde til at skabe en Mønstereinstitution for vort Musikliv.

Ved Folketingets første Behandling af Regeringens Teaterlovforslag i Januar Maaned d. A. var vort Projekt gentagne Gange Genstand for Drøftelse, men kun hos meget faa af Tingets Medlemmer mødte det Forstaaelse og Velvilje. De Angreb, det var Genstand for, og den Skepsis, der kom til Orde mod det, rummede ingen Argumenter, der i fjerneste Grad kunde forandre vort Syn paa Projektet, der jo i Principet er i fuld Overensstemmelse med Regeringsforslaget om Opførelse af et selvstændigt Operahus og Ombygning af Det kgl. Teater til Skuespil-Dobbeltscene. Vi anser blot selve Casinoprojektet, der er udarbejdet paa Grundlag af Planer, vi havde ladet fremstille, for uheldigt, og foreslaar derfor, at der opføres en ny og tidssvarende Opera i Sammenbygning med det haardt tiltrængte Koncerthus paa det gamle Jernbaneterræn i Byens Centrum.

Regeringsforslaget om Adskillelse af Kunstarterne maa efter vor Mening betegnes som en Mærkepæl i dansk Teaterhistorie; gennemføres Adskillelsen ikke, men beslutter man sig til en yderligere Konsolidering af Fællesdriften ved at indrette Det kgl. Teater som Dobbeltscene for alle 3 Kunstarter, vil man efter vor Overbevisning have truffet en Ordning, der baade kunstnerisk, teknisk og økonomisk vil vise sig at være et sørgeligt Fejlgreb.

I det foreliggende Skrift er de forskellige Teaterprojekter gjort til Genstand for indgaaende Undersøgelse af vor teatertekniske Hovedmedarbejder, Hr. Maskineridirektør Adolf Linnebach, Dresden, der som bekendt er den første nulevende Fagmand paa dette Omraade.

Det er da vort Haab, at dette Skrift maa bidrage til at skabe større Indsigt og Klarhed i denne vanskelige og forplumrede Sag. Begreber som »Fællesdrift«, »Talescene«, »Tradition« etc. forbindes hos de færreste med en klar Forestilling om deres Betydning, endsige med saglig Begrundelse.

Hermed fremlægges Resultaterne af vort Arbejde til velvillig Bedømmelse. Af det meget omfangsrige Materiale, vi siden Oktober 1917 har samlet i Ind- og Udlandet, bringes der her kun et Uddrag, da Gennemlæsningen af Stoffet ellers vilde være for omstændelig. At dette Materiale og alle Oplysninger fremdeles staar til Autoriteternes Raadighed, er en Selvfølge.

Hovedsummen af vort Arbejde er udført af en Række af de dygtigste Fagmænd paa de forskellige Omraader af Projekteringen, og jeg føler Trang til paa dette Sted at bringe dem og de mange andre, der ved deres store Hjælpsomhed og Offervillighed har muliggjort Fremkomsten af Projektet, min varmeste Tak. Den Støtte, jeg har faaet fra saa mange indsigtfulde Medarbejdere og Musikvenner, er for mig et Bevis paa, at den her foreslaaede Løsning er den bedste.

Vort Projekt er rettet mod Fremtiden, og det er vor Overbevisning, at den Dag ikke er fjærn, hvor det staar Myndighederne og Offentligheden klart, hvilke Fordele det rummer fremfor de andre Planer.

Maatte der da forinden ikke være truffet saadanne Dispositioner, at de forhindrer en senere Virkeliggørelse af nærværende Projekt.

Mine Medarbejdere og jeg agter derfor ikke at ophøre med at arbejde videre for Planen paa Trods af Modstand, Tvivl og Ligegyldighed. Der kan nemlig meget vel tænkes at foreligge Muligheder for at føre den igennem i en noget ændret Skikkelse, eventuelt at realisere dens operamæssige Del først og lade Resten af Komplekset vente til bedre Tider.

Gennemførelsen af vort Projekt vil være af en saadan Betydning for vort Land og vor By, der netop nu staar paa Tærsklen til en ny, stor Tid, at vi anser det for vor Pligt at fortsætte, indtil det skulde vise sig, at alle Sunde var lukket.

København, den 17. Februar 1919.

K A J B E N D I X .

TIL ORIENTERING.

Resumé af Projektet, S. 11—17.

Kapitel I.

Begrundelse af Projektet, S. 21—82.
Vort Musiklivs Kaar.

Kapitel II.

Før Krigen — Under Krigen — Efter Krigen, S. 21 — Betydningen af en Reform for danske Provinsbyer — Skandinavisk Samarbejde, S. 22.

A. Operaen, S. 22—71.

I. Bygningsprojekter, S. 22—61.

Fællesdrift paa een Scene, S. 23 — Hidtidige Bestræbelser for Operaens Frigørelse, S. 23. — De hidtil fremkomne Forslag. — *Gruppe I*: Det kgl. Teater som Operascene, og Bygning af et mindre Teater til det reciterende Skuespil. — 1893-Kommissionens Projekter a, b, c og d. — Weis-Mantzius' Forslag, S. 25. — Bunch's Dobbeltscene, S. 28. — 1893-Kommissionens Projekter e, f og g, S. 29. — Tanken om Erhvervelse af et Privatteater til Skuespilscene. — 1893-Kommissionens Betæneligheder. — Dagmar-teatret tilbydes af »Scenekunstens Fremme«. — *Gruppe II*: Oprettelse af en ny Opera i Forbindelse med et symfonisk Foretagende, foruden Det kgl. Teaters Opera. — Projekterings-Kontorets Forslag 1 (Casinoprojektet), S. 31. — Projekterings-Kontorets Forslag 2 (Jernbaneterrænet), S. 37. — *Gruppe III*: Det kgl. Teater som Skuespilhus og Oprettelse af en selvstændig Operabygning, S. 37. — Regeringens Lovforslag om Deling af Det kgl. Teater i et Skuespilhus og et Operahus, 19. Dec. 1918, S. 37. — Projekterings-Kontorets Forslag 3 (nærværende Projekt), S. 42. — Vekselvirkning mellem Skuespil og Opera, S. 42. — Fællesdrift paa en Dobbeltscene. — Tradition. — »Ord og Tone«-Stilen. — Einar Christiansen om Fællesdrift, S. 43. — William Bloch om Fællesdrift, S. 45. — Sammenligning mellem Bunch's Dobbeltsceneplan, Casinoprojektet og nærværende Forslag, S. 46. — Ombygning eller Nybygning, S. 47. — Casino som midlertidig Reserve-scene. — Det kgl. Teaters Akustik, S. 48. — Dahlerup's Forslag til Forbedring af dets Akustik, S. 49. — Andre Forslag dertil, S. 50. — Kammerspil, S. 51. — Det kgl. Teater som Skuespil-Dobbeltscene, S. 51. — Kammerspilscenens Økonomi. — Subsidiær Udformning af nærværende Projekt, S. 52. — Midlertidig Ordning, S. 53. — Moderne Operadrift. — Tilskuerrummets Størrelse og Økonomi, S. 53. — Dets Intimitetsgrænse. — Dets Form og Bygningsmaade. — Det store Pladsantals kulturelle Betydning. — Adgang for Skolebørn og Musikstuderende, S. 54. — Maskineridirektør *Adolf Linnebach's* Bedømmelse af Dobbelt-scenen, Regeringens Casinoprojekt og nærværende Forslag, S. 55—61.

II. Operaens Personale, S. 62—66.

a) Sangerne (Solisterne). — Deres nuværende Kaar. — Deres fremtidige Kaar, S. 62. — b) Kapellet. — Dets nuværende Lønninger og Pensioner, S. 63. — Dets fremtidige Udvidelse og Sammensætning. — Dets Samvirken med Symfoni-orkestret, S. 64. — Dets fremtidige Lønninger og Pensioner, S. 65. — c) Balletten, S. 66. — d) Det øvrige Personale, S. 66.

III. Opera-, Ballet- og Orkesterskoler, S. 67—71.

Den musikdramatiske Elevskole, S. 68. — Balletskolen, S. 70. — Orkesterskolen, S. 71.

- B. Koncertlivet, S. 72—82.
 Dets Utilstrækkelighed, sammenlignet med Forholdene andetsteds, S. 72. —
 A. *Koncertsalene*, S. 73. — Nuværende Koncertlokaler, S. 73. — Opera- og Filharmonibygningsens Koncertlokaler, S. 74. — Dens Korprøvelokaler og Studieværelser, S. 77.
 B. *Koncertorkestret*, S. 77. — Det nuværende Koncertorkester, S. 77. — Opera- og Filharmonibygningsens Symfoniorkester, S. 79. — Dets Sammensætning og Beskæftigelsesgrad, S. 80. — Koncertinstitutionens Økonomi. — Udlejningsindtægternes Nødvendighed, S. 81.
- Kapitel III. Opera- og Filharmonibygningsens Beliggenhed, S. 85—90.
 Rids af Byens senere Udviklingshistorie, S. 85. — Tabel over Folketallets Forskydning, S. 85. — Jernbaneterrænets Bebyggelse, S. 86. — Arkitektkonkurrencer, S. 86. — Opera- og Filharmonibygningsens som Bebyggelsens Midtpunkt, S. 87. — Tanken om Jernbaneforsænkningens Overdækning, S. 87. — »Operapladsen«, S. 87. — Trafikforholdene, S. 88. — Færdselsmuligheder, S. 90.
- Kapitel IV. Beskrivelse af Bygning og Sceneplan, S. 94—121.
 I. *Opera- og Filharmonibygningsen*, S. 94—103.
 Beskrivelse af dens forskellige Afdelinger, S. 94. — Bygningsplaner, S. 95. S. 104—121.
 II. *Sceneplanen*, S. 104—121. *Skrivelse fra dens Konstruktor, Maskineridirektør Adolf Linnebach*. A. Tilskuerrummet, S. 104. — B. Scenebygningen, S. 105. — C. Scenelægets System, S. 106. — D. Belysningsanlægget, S. 110. — Sceneplaner, S. 113.
- Kapitel V. Kapitalbehov, S. 125—138.
 Begrundelse af Bygningsomkostningerne, S. 125. — Redegørelse for andre Byggepriser, S. 126. — Balance, S. 127. — *Ejendommen*, S. 130. — A. Grund og Omkostninger, S. 130. — B. Bygningen, S. 131. — C. Operaen, S. 135. — *Inventar*, S. 136. — Administration. — Opera. — Koncertinstitution, S. 136. — Restauration, S. 137. — Sammendrag af Kapitalbehovet, S. 138.
- Kapitel VI. Rentabilitetsoversigt, S. 141—158.
 Udgifter til Administrationen, S. 142. — Operaens Indtægter, S. 143. — Redegørelse for dens Pladsantal og Biletindtægter, S. 144. — Det kgl. Teaters Pladsantal og Biletpriser, S. 145. — Operaens Udgifter, S. 146. — Redegørelse for dens Gageudgifter, S. 147. — Koncertinstitutionens Indtægter, S. 151. — Dens Udgifter, S. 153. — Restaurationen, S. 154. — Forenings- og Selskabslokalerne, S. 154. — Butiker, S. 155. — Forretningslokaler, S. 155. — Vedligeholdelser, S. 156. — Afskrivninger, S. 156. — Sammendrag af Rentabilitetsoversigten, S. 157.
- Tillæg. Andragender til Regering og Rigsdag samt til Københavns Magistrat vedrørende nærværende Projekt, S. 159.

I.

RESUMÉ AF PROJEKTET

DET Projekt til Oprettelse af en Opera- og Koncert-Institution i København, der her skal gøres Rede for, er oprindelig i sine Hovedtræk formuleret af Idéens Ophavsmand, *Kaj Bendix*. Siden Efteraaret 1917 har den nærmere Udformning af Projektet været foretaget under Medvirkning af en større Kres af sagkyndige Medarbejdere under Ledelse af et Kontor, kaldet »Filharmoniens Projekterings-Kontor«, der blev oprettet med økonomisk Støtte fra en Kres af offervillige Musik- og Teaterinteresserede. Saaledes som Projektet nu foreligger, er det grundigt gennemarbejdet ud fra baade bygningstekniske, scenetekniske og økonomiske Synspunkter; man har saavel herhjemme som i Udlandet søgt Bistand hos en Række erfarne Fagmænd paa de forskellige Omraader, navnlig ogsaa hos Mænd med nøje Kendskab til de særlige kunstneriske og økonomiske Vilkaar for Drift af en Opera- og Balletscene, og Projektet skulde nu være saa vidt udarbejdet, som det skønnes muligt og nødvendigt, før det overgives til Prøvelse af de Myndigheder, af hvis Tilslutning og økonomiske Støtte dets Gennemførelse i første Linie er afhængig.

Naar Projekterings-Kontoret nu fremlægger en Redegørelse for Planen, er der naturligvis kun Tale om et Resumé af Kontorets Arbejde; Planen er her fremstillet i sine Hovedtræk, og det opstillede Overslag over Anlægsomkostninger og Rentabilitet indeholder kun samlede Hovedposter, men disse hviler paa meget detaillerede Beregninger med tilhørende Bilag, som vil kunne stilles til Disposition for de Autoriteter, der maatte ønske at underkaste Planen en endelig, indgaaende kritisk Undersøgelse. Endvidere maa Kontoret tage det selvfølgeligelige Forbehold, at en stor Del af de beregnede Beløb ifølge Sagens Natur er kalkulatoriske; det er umuligt at indestaa for, at Overslaget paa alle Punkter vil holde Stik. Man har imidlertid efter bedste Overbevisning regnet alle Udgifter til de højeste Beløb, hvorom der selv med det ved Krigens Slutning gældende, abnormt høje Prisniveau for Øje skulde kunne blive Tale, og paa den anden Side har man ved Beregningen af Indtægterne afholdt sig fra at regne med de nu herskende Højkonjunkturer. Gennemført Nøgtørhed har været Principet for alle Beregninger.

Inden der nærmere gøres Rede for Projektets Enkeltheder, vil det være rigtigst først i store Træk at paapege, hvad man tilsigter at opnaa, og hvorledes man har tænkt sig Institutionen finansieret og dens Ledelse organiseret. Navnlig i sidstnævnte Henseende er der selvfølgelig forskel-

lige Muligheder at vælge imellem, og man er paa det rene med, at der vil kunne fremkomme Forbedringer af de her fremsatte Forslag. Overhovedet kan dette store Projekt paa sit nuværende Stadium, trods grundige og omfattende Forarbejder, ifølge Sagens Natur kun være en Skizze; dette er ligesaa selvfølgelig som, at de offentligt fremkomne Tegninger af den paatænkte Bygnings Façade, der har vakt baade Begejstring og Indignation, ligeledes bør opfattes som en Skizze, en Disposition af Bygningens Linievirkning og Inddeling.

Under den mangeaarige Drøftelse af Spørgsmaalet Det kgl. Teater er efterhaanden alle kyndige blevet klare over, at de 3 Kunstarter, Skuespil, Opera og Ballet, ikke kan udfolde sig frit, naar de er henvist til een og samme Scene. Skal Staten paa forsvarlig Maade varetage sine Forpligtelser overfor Skuespilkunsten, der nationalt og kulturelt først bør komme i Betragtning, maa der tilvejebringes en saadan Ordning, at der kan opføres en Skuespilforestilling paa Det kgl. Teater *hver* Aften i Sæsonen. Men hermed er det givet, at der maa finde en Udvidelse Sted af de ydre Rammer for de tre Kunstarter, enten saaledes, at der i Tilslutning til den nuværende Teaterbygning paa Kongens Nytorv opføres en ny Scene, der enten benyttes *alene* til Skuespil, eller i Forening med den nuværende Scene *afvekslende* til Skuespil, Opera og Ballet (det saakaldte »Dobbeltsceneprojekt«), eller saaledes at Opera og Ballet henflyttes til en anden Bygning uden Forbindelse med det nuværende Teater, som da udelukkende skal være Skuespilhus.

Den sidstnævnte Løsning af Spørgsmaalet — den fuldstændige Adskillelse af Opera og Ballet fra Skuespillet — ligger til Grund for det af Regeringen i Rigsdagen den 19. December 1918 fremsatte Forslag til en Nyordning af Det kgl. Teaters Forhold, og den samme Tanke har været ledende ved Udarbejdelsen af nærværende Plan. Regeringens Forslag gaar imidlertid ud paa at skaffe en Scene til Opera og Ballet ved Nedrivning og Opbygning af Casinoteatret i Amaliegade, altsaa paa at overføre de nævnte Kunstarter til en Bygning med forud givne, stærkt begrænsede Dimensioner, hvor Operaen og Balletten efter Sagkyndiges Vidnesbyrd vil blive hæmmet ved utilstrækkelige Pladsforhold, langt ringere end de, de hidtil har haft. Det foreliggende Projekt har derimod til Formaal at skaffe Opera og Ballet Husrum i et *nyt* Bygningskompleks, ypperligt beliggende i det Kvarter, der vil rejse sig paa det tidligere Jernbaneterræn, hvor baade Scene, Magasiner, Paaklædningsværelser, Prøvesale etc. og Tilskuerrum, Foyer, Garderobes etc. kan indrettes i saadanne Dimensioner, at der herigennem skabes aldeles ideelle ydre Betingelser baade for den kunstneriske og økonomiske Drift af Opera og Ballet, ikke blot med Nutiden men ogsaa med Fremtiden for Øje.

Da det er Tanken, at dette Projekt skulde træde i Stedet for Regeringens Casinoplan eller Dobbeltsceneprojektet, er det baseret paa, at der

een Gang for alle opnaas et Tilskud fra Staten af samme Størrelse som det Tilskud, Gennemførelsen af Regeringens Casinoplan vil vise sig at udkræve, men udover dette Tilskud een Gang for alle vil Projektets Gennemførelse ikke stille Krav til Statskassen. Medens begge de to foran nævnte Projekter (Casinoplanen og Dobbeltsceneprojektet) foruden Anlægskapital vil kræve betydelige aarlige Statstilskud til Driften, vil Opera og Ballet, installeret i den nye Bygning paa Jernbaneterrænet, kunne drives *uden nogetsomhelst aarligt Tilskud fra Statskassen* og dog opfylde alle kunstneriske Fordringer i langt højere Grad, end det vil være muligt efter noget af de andre Projekter. Hertil kommer, at den nye Operabygning ved sin store Tilskuerplads, sin centrale Beliggenhed og de udmærkede Trafikforhold vil kunne blive tilgængelig for langt større Krese af Befolkningen, ogsaa for de mindre bemidlede.

At der ikke stilles større, men mindre Krav til Statskassen ved det her omhandlede Projekt end ved Regeringens Forslag (ogsaa langt mindre end ved »Dobbeltscene«-Forslaget), er en meget væsentlig Omstændighed, som gennemgaaende er blevet overset eller fortiet under den Omtale, Projektet allerede har været Genstand for i Pressen og under Teaterlovforslagets første Behandling i Folketinget. Man har fra alle Sider fremdraget det meget store Beløb, Opførelse og Indretning af den paatænkte Bygning vil koste, men de færreste vil have forstaaet, at *Statens* Bidrag til Projektets Gennemførelse kun er beregnet til en Brøkdæl (mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{3}$) af Omkostningerne, og som sagt til et Beløb, der ikke er større end det, den mindst kostbare af de andre foreslaaede Løsninger af Teaterspørgsmaalet vil lægge Beslag paa.

Naar Opera og Ballet som nævnt i det her projekterede Bygningskompleks kan drives uden aarlige Tilskud udefra, skyldes det, at Bygningen vil give Indtægter ved Udlejning af Koncertsale, Øvelseslokaler for Korforeninger, Studierum for Musikere, Selskabslokaler og en stor Restauration, og endelig, men ikke mindst, ved Udlejning af en Mængde Lokalteter til Butiker, Kontorer og andet Forretningsbrug.

Det er Tanken, at hele Komplekset skal ejes og administreres af en Institution, som under offentlig Kontrol driver Opera og Ballet, opretholder et stort, nydannet Symfoniorkester, med hvilket der for Institutionens Regning gives en Række Symfoni- og Folkekoncerter i den største af de projekterede Koncertsale, og iøvrigt udlejer de Lokaler, som Bygningskomplekset vil komme til at rumme. Det er Grundlaget for hele Planen, at de til Forretningsbrug og Restaurant bestemte Lokaler, centralt beliggende i et Kvarter og paa et Strøg, som efter alt at dømme vil blive et af de stærkest frekventerede i Hovedstaden, skal give en saadan Lejeindtægt, at Overskudet herfra vil kunne dække det Underskud, som Driften af Opera og Ballet og Opretholdelsen af et Symfoniorkester, med tidssvarende Lønninger og Pensioner til Operaens, Ballettens, Operakapellens og Symfoniorkestrets Personale, uundgaaeligt vil medføre, naar der skal gives værdifulde Forestillinger og Koncerter til saa lave Priser, at Adgangen kommer til at staa aaben for alle Klasser af Folket.

Den bærende Tanke i Projektet er altsaa: Ved Hjælp af Udlejnings-

indtægter at dække det Underskud, Musikinstitutionerne vil og maa give, om de Fordringer, der bør stilles til en By af Københavns Rang, skal honoreres. Et lille Land som Danmark kan nu engang ikke anvende de aarlige Millionbeløb paa sit Musikliv som de store Nationer; der vil derfor ikke kunne stilles de samme kunstneriske Fordringer til vort Musikliv som til Udlandets, medmindre det er muligt, at der ad den ovenfor angivne Vej, altsaa ved Udlejningsindtægter, tilflyder Musikinstitutionerne saa rigelige Aarsindtægter, at de uopnaaelige Subventioner gøres overflødige.

Dette Princip er ikke nyt. I Wieneroperaen f. Eks. findes der Butiker, hvis Udlejningsindtægter har en betydelig Formindskelse af de offentlige Tilskud til Følge; det samme gælder »Operakällaren« i Stockholm, og i vort eget kgl. Teaters Magasinbygning findes der ligeledes Udlejningslokaler. Her er imidlertid dette sunde økonomiske Princip for første Gang konsekvent gennemført, idet Udlejningsindtægterne vil naa en saadan Højde, at de ikke blot helt dækker de aarlige Underskud paa Operaens, Ballettens og Koncertinstitutionens Budgetter, men at de ydermere skaber betryggende Henlæggelser til et Reservefond.

Det vil fremgaa af de ovenfor givne Omrids af Planen, at den rækker langt videre end de øvrige foreliggende Forslag til en Omordning af Operaens og Ballettens Forhold. Den indbefatter foruden en Løsning af Spørgsmaalet om disse Kunstarters fremtidige Skæbne — en Løsning, der uden Tvivl vil stille dem langt bedre saavel i kunstnerisk som i økonomisk Henseende, end det vil være muligt baade efter Casino- og »Dobbeltscene«-Projektet — tillige en indgribende, haardt tiltrængt Forbedring af vort Musikliv som Helhed ved at sammenfatte det under en fælles kunstnerisk og økonomisk Synsvinkel.

Der er her i Landet og ikke mindst i København en stigende Interesse for god Musik, som tyder paa, at den danske Nation, der i denne Retning staar tilbage for mange andre Nationer, ogsaa i musikalsk Henseende vil komme til at indtage et Stade, der svarer til Nationens høje Kultur paa andre Omraader. Det er overflødigt at paavise, hvilken folkeopdragende Betydning, Musiken har. Koncertlivet fortjener da formentlig mindst lige saa vel det Offentliges Støtte som den speciel dramatiske Musik, Operaen. Men i denne Henseende er der hidtil gjort meget lidt fra det Offentliges Side. Her frembyder der sig nu en Lejlighed til ved at yde økonomisk Hjælp til Oprettelsen af den paatænkte Institution at forbedre vort forsømte Musiklivs Kaar.

Naar der i dette Projekt — saaledes som det vil fremgaa af det følgende — ogsaa er regnet med Tilskud én Gang for alle fra Københavns Kommune og eventuelt fra de to store tilgrænsende Kommuner, støtter man sig til et Tilsagn i en Skrivelse af 11. Juni 1918, som Magistraten har tilstillet Projekterings-Kontoret, og i hvilken der udtales, at Kommunen kan tænke sig at støtte et Koncertforetagende. Til Oprettelsen af den paatænkte Koncertinstitution regner man saaledes med Støtte fra Kommunen, medens man som ovenfor omtalt paaregner *Statens* Hjælp til Gennemførelse af Opera- og Ballet-Projektet.

Der savnes i Hovedstaden et fast ansat Symfoniorkester, som langt mindre Byer i vore Nabolande forlængst har været i Besiddelse af, og vi savner i allerhøjeste Grad tilstrækkelig rummelige og moderne indrettede Koncertlokaler. De Sale, der nu findes i København, er for en væsentlig Del saa optaget til andre Formaal (Møder og Selskabelighed) at Koncertgiverne maa sikre sig Lokale halve Aar forud; den største af Salene, Odd Fellow-Palæets store Sal, har for faa Tilhørerpladser til Afholdelse af Orkesterkoncerter uden Tab for Koncertgiveren; baade den og de mindre Koncertsale er alle beliggende i et Kvarter (Bredgade og Amaliegade), som ved Byens Udvikling er blevet vanskeligt tilgængeligt for en stor Del af Publikum. Paa alle disse Ulemper vil der raades Bod ved Opførelsen af den paatænkte Bygning paa det forhenværende Jernbaneterræn, som skulde rumme en stor Koncertsal, hvori der vil kunne gives Koncerter med det nye Symfoniorkester af selve Institutionen og af de forskellige bestaaende Musikforeninger og andre Koncertgivere med Udsigt til et godt økonomisk Udbytte, en mellemstor Koncertsal til Solistkoncerter og en Kammermusiksal foruden de før omtalte Prøvesale for Korforeninger, Studieværelser etc.

Disse Lokaler og Operaens Scene, Tilskuerrum og øvrige Lokaliteter er saa at sige Kernen i det projekterede Komplex, medens de til Udlejning bestemte Forretningslokaler danner Skallen. Derved opnaas, at Bygeomkostningerne for Opera og Koncertlokaler (som Følge af fælles Murværk, Udnyttelse af overdækkede Gaarde, Besparelse af Façadeudsmykning m. m.) vil blive langt ringere, end hvis der skulde opføres en selvstændig Bygning til hver af disse Institutioner. Og samtidig skal som før nævnt Indtægterne af de udlejede Lokaler bringe Balance i Driften, saaledes som de nedenstaaende Beregninger vil vise.

Kombinationen af Opera, Koncertsale og Forretningslokaler vil imidlertid ikke blot økonomisk men ogsaa arkitektonisk være en stor Fordel, idet Musikbygningen med dens store Dimensioner naturligt vil blive Centrum i den ny Bebyggelse paa Jernbaneterrænet, hvorom de andre Bygninger vil gruppere sig. Med Hensyn til Beliggenhed og Façader kan der dog ikke fastslaaes noget bestemt, før Københavns Magistrat, der her er den ene afgørende, har truffet den endelige Bestemmelse om Terrænets Bebyggelse, hvilket vil ske i den allernærmeste Fremtid.

Naar Planens Gennemførelse vil udkræve en saa stor Kapital, som Tilfældet er, beror dette selvfølgelig ikke paa et Ønske om at gøre Bygningen unødigt stor og imponerende, men kun paa Nødvendigheden af at muliggøre en betryggende Rentabilitet og saaledes kunne undvære de store aarlige Tilskud, ved at oprette Forretningsvirksomhed i Komplexet i Tilknytning til den kunstneriske Drift.

Et saadant kombineret Foretagende, der foruden Opera og Ballet indbefatter Drift af en Koncertinstitution og Administration af Forretningslokaler til Udlejning, vil sikkert ikke egne sig for Stats- eller Kommune-Drift. Opgaven vil bedre kunne løses af en selvstændig, specielt til dette Formaal dannet Institution, der ikke er bundet af Traditioner fra Statens eller Kommunens Administration. Det er derfor som før nævnt Tanken,

at der ved Tilskud fra Staten og Københavns Kommune (eventuelt ogsaa fra de to til København grænsende store Kommuner) skal dannes et Fond, som i Forening med de Midler, der kan opnaas ved Prioritering af det store Bygningskompleks, skal benyttes til Anlægs- og Driftskapital, saaledes som det nærmere vil fremgaa af det følgende. Opera- og Filharmonibygningen med tilhørende Inventar og Udstyrelse (herunder Operaens og Ballettens »Fundus«, der kan tænkes suppleret med en Del Udstyr fra den nuværende Opera) samt Driftskapitalen skal da tilhøre en »selvejende Institution« under en eller anden passende Benævnelse, og denne Institution skal for egen Regning — ikke for Statens eller Kommunens — drive Opera og Ballet, Symfoniorkestret og Udlejningen af de til Udlejning bestemte Dele af Bygningen.

Institutionen bør ledes af en Bestyrelse, godkendt af Stat og Kommune og sammensat efter nærmere fastsatte Regler. I Foretagendets Ledelse har man tænkt sig Bestyrelsen bundet af saadanne bestemte Forskrifter i Henseende til Repertoire, Lønnings- og Pensionsforhold, Billetpriser, Benyttelsen af de til Udlejning bestemte Lokaler m. m., som Stat og Kommune maatte gøre til Betingelse for deres Støtte. Bestyrelsen bør bestaa af baade kunst- og forretningskyndige Mænd udenfor de udøvende Musikers Kres. Der er i Projektet regnet med, at Bestyrelsen vil fungere uden Honorar.

Det forventes da, at Staten og Københavns Kommune, eventuelt i Forening med de foran nævnte Kommuner, vil yde Planen den nødvendige materielle og moralske Støtte i Erkendelse af den store Betydning, Oprettelsen af en saa vidtomspændende Musikinstitution af folkeopdragende Karakter vil have, ikke blot for København og dens nærmere og fjernere Opland, men for hele Landet, idet dette Projekt ogsaa omfatter Organisation af Musiklivet i en Række af de større Provinsbyer.

Medens Statens Bidrag, der her maa ansættes til 7 Millioner Kr., som nævnt ikke vil blive større end det effektive Bidrag til Casino-Projektet, regner man med et Tilskud paa 3 Millioner Kr. fra Københavns Kommune, idet dog Grunden betales med fuld Pris, ca. 6 Millioner Kr. Desuden forventes Bidrag paa tilsammen 1 Million Kr. fra Frederiksberg og Gentofte Kommuner. Statens og Kommunernes Bidrag skal tilsammen danne Institutionens Grundfond og altsaa ikke forrentes.

At man ved denne Plans Virkeliggørelse, ligesom det er sket ved dens Forberedelse, ogsaa tør gøre Regning paa Privatmænds Støtte, f. Eks. til et Fond for Udsmykning udover den i Projektet beregnede, kan ikke betragtes som usandsynligt.

Den øvrige Del af Omkostningerne tænkes tilvejebragt ved Laan. Man har gjort Regning paa, at der vil kunne opnaas et 1ste Prioritetslaan paa 10 Mill. Kr. af Kreditforeningsmidler, at Københavns Kommune som Sælger af Byggegrunden vil lade 4,800,000 Kr. af Købesummen blive staaende som 2den Prioritet, og at der ved Hovedbankernes Hjælp vil kunne opnaas et Partialobligationslaan paa 3,200,000 Kr. med 3die Prioritets Panteret. De to sidstnævnte Prioriteter er beregnet at skulle amortiseres i Løbet af 40 Aar. Efter denne Tids Udløb vil Overskudet af Insti-

tutionens Drift, som man inden Amortisationen af de nævnte Laan har ment at kunne beregne til et Minimum af ca. 117,000 Kr. aarlig, blive forøget med det hidtil til Forrentning og Amortisation af Laanene medgaaede Beløb.

Hvorledes der skal disponeres over Overskudet, naar Reservefonden har naaet en passende Størrelse, maa der træffes nærmere Bestemmelse om, hvis Planen kommer til Gennemførelse. Et saadant Overskud kan benyttes eventuelt til yderligere Støtte af Musiklivet, Nedsættelse af Billetpriser, gratis Opera- og Koncertopførelser, Musikstipendier etc., men i denne Henseende vil Projektet dog intet foregribe.

Forsaavidt enkelte Aars Drift imod Forventning skulde resultere i Underskud, vil disse i Betragtning af den Forsigtighed, hvormed Projektet er tilrettelagt, kunne bæres af de Driftsreserver, der er opsparet gennem de rigeligt beregnede Vedligeholdelsesudgifter, Henlæggelser og Afskrivninger, tilsammen ca. 730,000 Kr. aarlig.

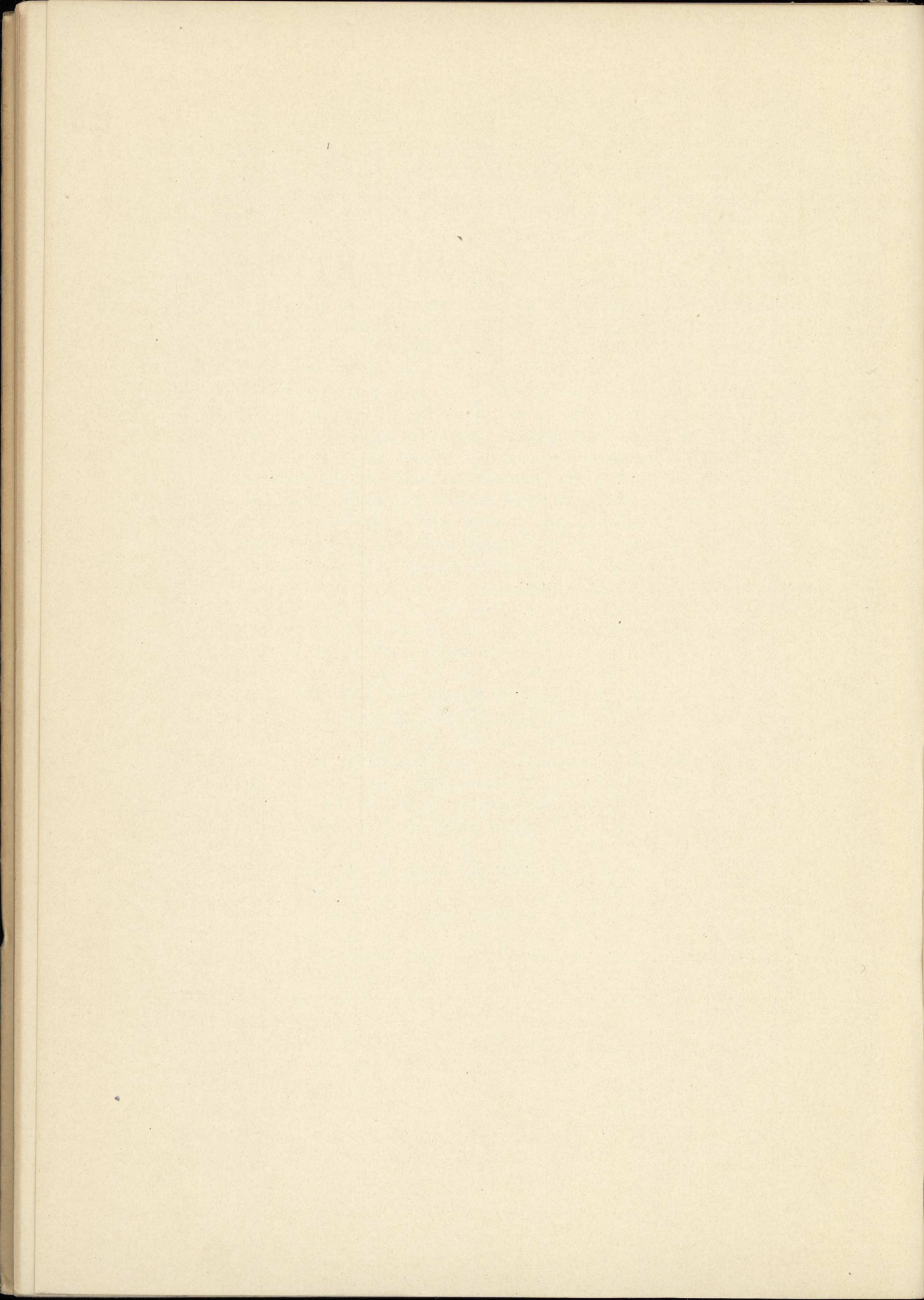
Ifølge nærværende Projekt er Staten ved een Gang for alle at yde et Tilskud af 7 Mill. Kr. for stedse løst fra enhver Forpligtelse overfor Opera, Ballet og Kapel. Staten skal ikke paatage sig Garantier for Institutionen af nogensomhelst Art udover en eventuel Pensionsgaranti for det nuværende Personale ved Det kgl. Teaters Opera, Ballet og Kapel, som forudsættes at skulle overgaa til Institutionen.

Af foranstaaende sammentrængte Resumé vil det være fremgaaet, hvilke Fordele der vil blive opnaaet ved Projektets Gennemførelse ikke blot for Operaen og Balletten, men for vort Musikliv i dets Helhed. Det skal endnu blot fremhæves, at en saa gunstig Lejlighed til at skabe ideelle Kaar for vore Musikinstitutioner og for Musikens Udøvere som den foreliggende vanskelig kan tænkes atter at frembyde sig, hvis den centralt beliggende Byggegrund, som nu er til Disposition, bliver bebygget til andre Formaal.

Man staar her overfor en enestaaende Chance, der ikke bør forspildes.

København, d. 25. Januar 1919.

FILHARMONIENS PROJEKTERINGS-KONTOR.

II.

BEGRUNDELSE AF PROJEKTET

MUSIKLIVET i vor Hovedstad har trange Kaar; herom er alle Kyndige For Krigen. og Interesserede enige. Den rivende Udvikling i Størrelse, Anseelse og Betydning, København i de 3—4 sidste Aartier har gennemgaaet, har ikke nogen tilsvarende Renæssance at opvise for vort Musikliv, hvis Rammer stadig er tilpasset efter svundne Slægtleds Behov, efter en meget mindre og forholdsvis isoleret By, hvor tilmed Hjemmemusiken spillede en langt større Rolle end nu til Dags.

Savnet af passende og tidssvarende ydre Forhold for vort Musiklivs Under Krigen. forskellige Grene er blevet særlig føleligt under Verdenskrigen, der — skønt den fuldstændig har underbundet det internationale Turist-Samkvem — i disse Aar har ført en saadan Strøm af fortræffelige, fremmede Musikere og Musikensembler til vort lille neutrale Land, at den til Dels har præget de sidste Aars Musikliv herhjemme, og samtidig har bragt os en klarere Forstaaelse af det meningsløse i, at en By af Københavns Rang byder Musiken og dens Udøvere saa utilfredsstillende og smaastadsagtige Virkekaar, som Tilfældet er.

Det er tilstrækkeligt at nævne Manglen af to Institutioner, som en Række langt mindre Byer udenfor vore Grænser i Aartier har besiddet og betragtet som noget selvfølgeligt: En selvstændig Opera og en fast Symfoni-Institution. Naar vi paa de fleste andre Omraader har fulgt med i Udviklingen, ja paa mange har været førende, kan det ikke forsvares, at vort Musiklivs rige Ekspansionsmuligheder lades unyttet. De nuværende unaturligt snævre Rammer gør Antallet af faste, omend beskeden lønnede Stillinger indenfor vort Musikliv saa begrænset, at vi paa den ene Side bliver berøvet mange af vore egne dygtige Musikere og Sangere, hvem den haarde Konkurrence tvinger til at søge deres Virkefelt i Udlandet, medens vi paa den anden Side kun yderst sjældent kan muliggøre Gæstespil af fremmede Kunstnere til Operaforestillinger og Orkesterkoncerter, naar vi ikke engang kan beskæftige de hjemlige Kræfter tilfredsstillende.

Efter alle Sagkyndiges Mening vil København efter Fredsslutningen Efter Krigen. komme til at indtage en ikke ubetydelig Stilling som en Slags materiel og aandelig interevropæisk Stabelplads; mangfoldige er de Virksomheder,

der allerede nu indretter sig med de større Forhold for Øje. Meget gammelt vil falde, og nye, friske Skud spire frem. Ogsaa vort Musikliv staar nu efter lange og trange Aars Stagnation i vante, overleverede Former foran sin Genfødelse. Nu er Øjeblikket inde, og det gælder om at benytte det paa rette Maade ved at forberede en gennemgribende Omordning af Musiklivets ydre Kaar med tilstrækkeligt Udsyn og Fremsyn. Denne Ordning maa tage Sigte paa samfundsmæssig Føling med Tidens Udvikling mod mere demokratiske, stort anlagte Institutioner, og man maa her undgaa af misforstaaet Sparemani at reformere kvart eller halvt for senere i dyre Domme at maatte lave det om.

Beslutter man sig endelig efter Aartiens periodiske Diskussioner til en Reformering, burde denne ikke blot omfatte Operaforholdene *men hele vort Musikliv*, saaledes at Skridtet tages fuldt ud, og en Ordning vedtages, der ogsaa har kommende Slægtleds Tarv for Øje.

Reformens
Betydning for
danske Provins-
byer.

Her er en Kulturopgave, der ikke blot berører København, men hele Landet. Selv om Hovedstaden naturnødvendigt er og bør være Brændpunktet i vort Musikliv, vil en hensigtsmæssig Organisation formaa at delagtiggøre de større Provinsbyer i den her foreslaede Ordning af vore Musikforhold, idet man da tænker sig Oprettelsen af en Aarhus-Filial og Arrangement af regelmæssige Symfonikoncerter og Operaopførelser.

Skandinavisk
Samarbejde.

Endelig vil man søge oprettet et Samarbejde mellem de 5 skandinaviske Musikcentre: Kristiania, Helsingfors, Göteborg, Stockholm og København, og vor Hovedstad vil, om den da raader over en virkelig tidssvarende Musikinstitution, have ikke faa Betingelser for at opnaa en fremskudt Stilling. En saadan regelmæssig Samvirken mellem Nordens betydende Musikbyer vil faa stor Betydning ved at danne et nyt Bindeled mellem Folkene og tillige ved til en vis Grad at ophæve den Lidenhed og Isolerthed, der er hæmmende for smaa Landes Musikinstitutioner, der jo som Regel findes samlede i een By.

Gennemføres nærværende Projekt, vil der være sikret vort Musikliv saa gode ydre Kaar som i faa Byer, baade kunstnerisk og økonomisk, og vi vil da have alle ydre Betingelser for ogsaa paa Musikens Omraade at kunne hævde en ærefuld Plads.

A. OPERAEN

I. BYGNINGSPROJEKTER

Den dramatiske Musiks Virkekaar nu er i Hovedsagen de samme som i 1874, da det nuværende kgl. Teater blev taget i Brug. Indenfor dets Mure arbejdes der med tre Kunstarter, der for Skuespillets og Operaens Vedkommende er fuldt selvstændige. Ifølge Regulativet skal Teatrets 7 ugentlige Spilleaftener fordeles saaledes: Skuespil 4, Opera 2 og Ballet 1. Dette er midlertid — til Fordel for den dramatiske Musik — ikke blevet strængt overholdt; 3 à 4 Gange Opera ugentligt er efterhaanden ingen Sjældenhed, hvad der naturnødvendigt har haft Forsømmelse af Skuespillet til Følge. Da Balletten jo medvirker i de fleste Operaer, er det forøgede Antal Operaforestillinger ogsaa kommet den tilgode, men det siger sig selv, at naar de tre Kunstarter hver for sig søger at hævde deres Særinteresser, er Følgen den, at Forholdene paa Teatret efterhaanden er blevet ganske haabløse. Fællesdriften paa den samme Scene betyder saaledes et enormt Kraftspild, saavel kunstnerisk som økonomisk.

Man har længe haft Blikket aabent for Utilstrækkeligheden ved denne Ordning, og mange har de Forslag været, som har taget Sigte paa at sætte en ny og bedre i Stedet. Disse har alle det tilfælles, at de tre Kunststarters Samliv paa een Scene ikke lader sig forene hverken med kunstnerisk eller økonomisk Drift. En Begrundelse heraf er ofte givet fra sagkyndig Side, bl. a. i Indledningen til det Weis-Mantzius'ske Forslag til Omordning af Det kgl. Teaters Forhold (Lovforslag 46, Blad 85, ^s/₂ 1911, S. 2 og 3), hvoraf følgende skal citeres:

»Skal Det kgl. Teaters mangesidede Opgave kunne løses, er det nødvendigt at holde fuldt Personale ikke blot til alle Repertoirets tre Kunstretninger, men indenfor Skuespil og Opera endog til forskellige Arter — det alvorlige, klassiske Drama, Lystspillet, den Wagnerske Opera, den lettere Opera o. s. v. Det forstaas da let, at Teatrets kunstneriske Personale er og maa være ganske urimelig stort i Forhold til det samlede Antal Forestillinger, der i Sæsonens Løb kan gives paa Teatrets eneste Scene. Virkningen heraf er, at den enkelte Kunstner langtfra kan be-

Fællesdrift paa
een Scene.

Hidtidige
Bestræbelser
for Operaens
Frigørelse.

nyttes i det Omfang, som Kunstens Tary, Hensynet til ham selv eller blot en minimal Økonomi kræver, medens han selvfølgelig maa have fuld Løn til sit og Familiens Ophold for at være »til Disposition«, da han ikke i nævneværdig Grad kan paatage sig andet Arbejde.

Hvor lidet Det kgl. Teaters kunstneriske Kraft kan udnyttes under de nuværende Tilstande i Forhold til, hvad der kunde og burde ske, fremgaar klart af nedenstaaende Oplysninger om, i hvilket Omfang flere af de mest benyttede af Teatrets Kræfter har haft Lejlighed til at optræde i den afvigte Sæson, der næppe paa noget Punkt danner en væsentlig Undtagelse fra, hvad der overhovedet kan betragtes som Regel for Benyttelsen.

Det er en Selvfølge, at det i særlig Grad er Operakræfterne, det gaar ud over, da Skuespillet jo regulativmæssigt har Krav paa det dobbelte Antal Spilleaftener, og da det i Balletten væsentligt er de samme, der optræder i alle Hovedroller. Selv om man da paa Forhaand maa være forberedt paa, at de ved Teatret ansatte Sangere og Sangerinder under de forhaandenværende Forhold har meget lidt at bestille, vil det dog utvivlsomt overraske at erfare, at medens der i Sæsonens Løb har været givet ialt 307 Forestillinger, har Anvendelsen af Teatrets Hovedkræfter maattet begrænses saaledes: Hr. Helge Nissen 64 Gange, Hr. P. Cornelius 20 Gange, Hr. Høeberg 41 Gange, Fru Ulrich 44 Gange, Frøken Krarup-Hansen 35 Gange, Fru Lendrop 43 Gange og Fru Bruun 12 Gange.

For Ballettens Vedkommende skal blot nævnes, at Hr. Balletmester Hans Beck kun har haft Lejlighed til at optræde 76 Gange, og Fru Price de Plane kun 56 Gange.

Naar det tages i Betragtning, at de sceniske Kunstneres Løn kun i forholdsvis ringe Grad er afhængig af det Antal Gange — Feu og Spillepræmie —, i hvilke de optræder, hvilket Forhold ikke lader sig ændre, da den disponible Tid — som ovenfor nævnt — ikke for dem i nogen nævneværdig Grad kan udnyttes til lønnet Virksomhed udenfor Teatret, vil det ses, at den nuværende Ordning er i høj Grad uøkonomisk for Teatret, idet den uden tilsvarende Formindskelse i Lønnen i ringe Grad udnytter den forhaandenværende kunstneriske Kraft.«

AF DE HIDTIL FREMKOMNE FORSLAG SKAL
FØLGENDE NÆVNES:

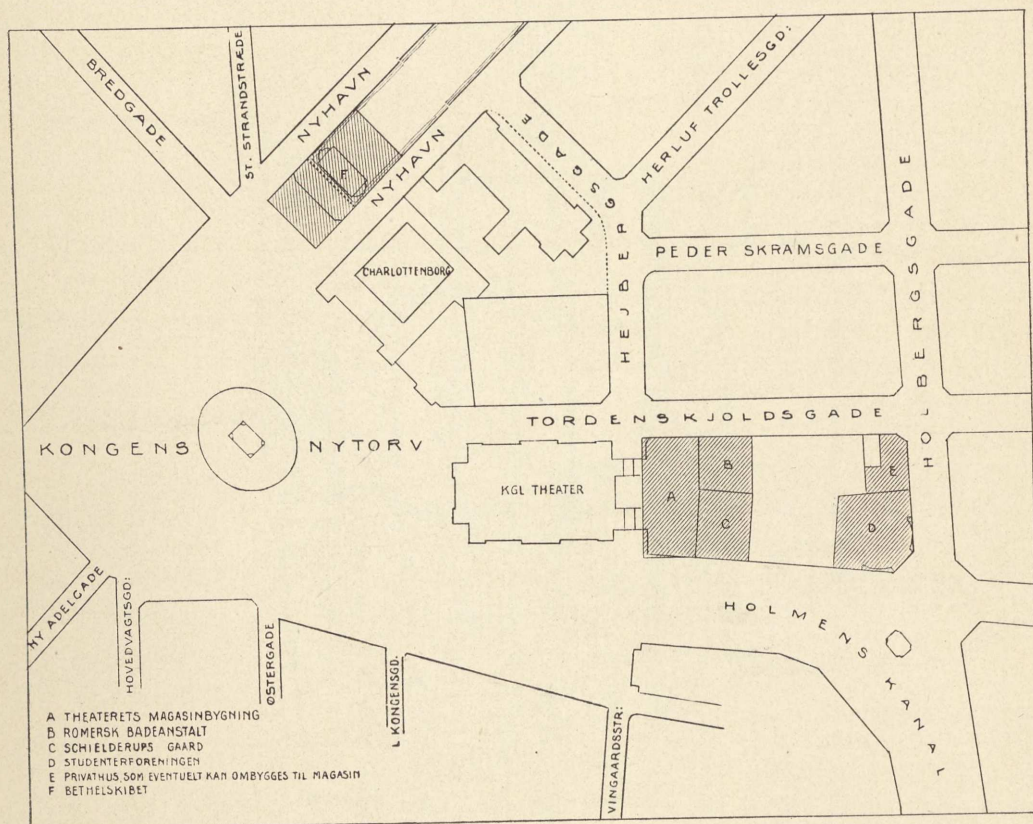
GRUPPE I.

Det kgl. Teater som Operascene, og Bygning af et mindre Teater (eventuelt Køb, Leje eller Ombygning af et Privatteater) til det reciterende Skuespil.

A. FORSLAG OM TILBYGNING AF EN MINDRE SCENE I UMIDDELBAR FORBINDELSE MED DET KGL. TEATER

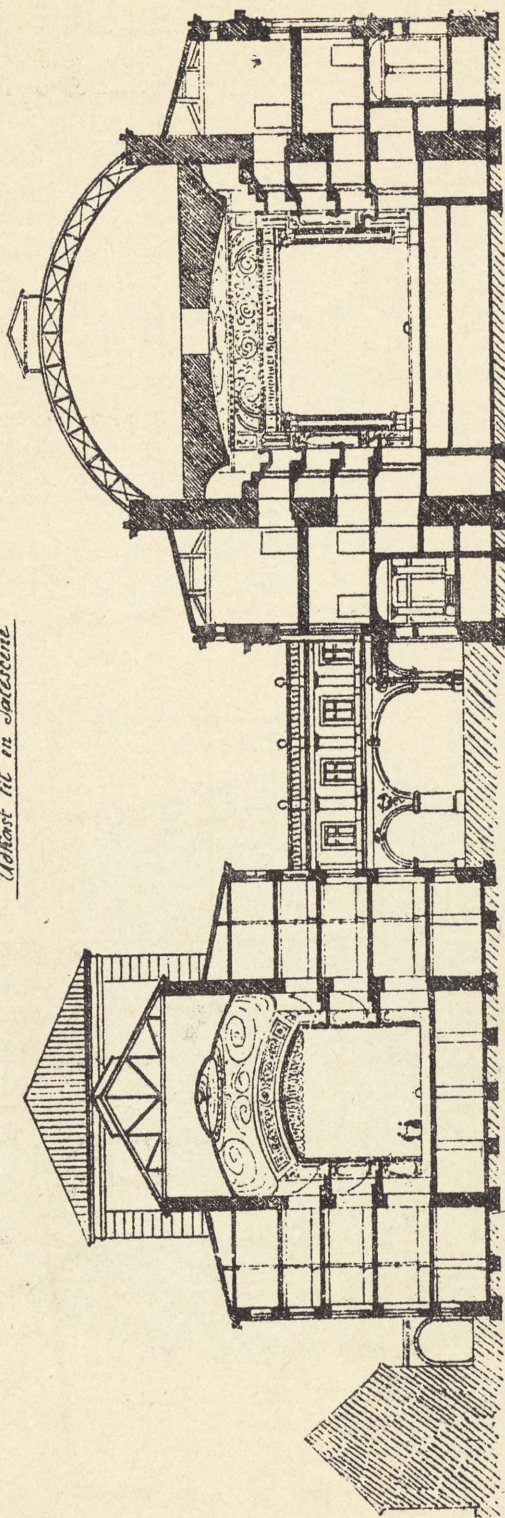
Projekterne a, b, c og d, udarbejdede paa Foranledning af den af Kultusministeriet den $24/3$ 1893 nedsatte Kommission til Omordning af Det kgl. Teaters Forhold. Kommissionens Arbejder afsluttedes i Juli 1897 og Betænkningen udkom samme Aar. De gaar ud paa at bygge den mindre Scene paa Magasinbygningens, den Schjelderupske Gaards og (eller) Romersk Badeanstalts Grund.

A. P. Weis' og Karl Mantzius' Forslag (Folketinget, den $8/2$ 1911, Nr. 46) om Bygning af en mindre Scene paa Grunden mellem Heibergsgade, Udenrigsministeriets Bygning og Charlottenborgs Grund, med Overbygning over Tordenskjoldsgade (Arkitekt: Martin Borch).

Situationsplan.

Udkast til en Talescene

Tversnit af det gamle Theater.

Tværsnit af det nye Theater.

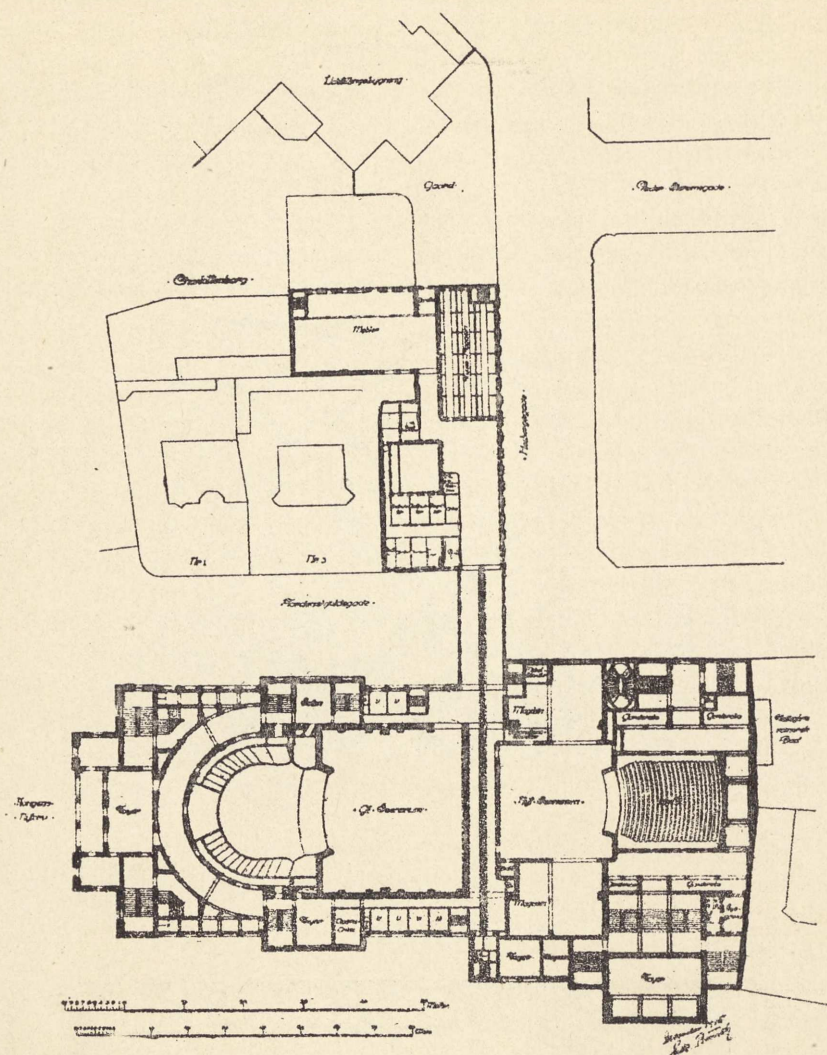
Gennemsnits-Plan til Martin Borch's Talescene.

Den Bunch'ske Dobbeltsceneplan. Projektet gaar ud paa at udnytte Passagen (Kolonnaden) bag Det kgl. Teater samt Magasinbygningen til Opførelse af et mindre Teater («Talescenen»). De to Teatre vilde da danne en sammenhængende Blok vis-à-vis og parallelt med Magasin du Nord; den store (nuværende) og den mindre Scene kommer da til at ligge Ryg mod Ryg, saaledes at der opnaas et vist besparende Fællesskab i deres tekniske Betjening (Kulissetransport etc.) ad det med Skinnevej forsynede Tunnelanlæg mellem Scenerne og en ny Magasin- (og Administrations-) Bygning paa den anden Side af Tordenskjoldsgade (Kunstakademiets Grund). Indgangen til det lille Teater tænkes lagt ud mod Holmens Kanal. Sceneanlægget er projekteret efter Elevatorsystemet med hydraulisk og elektrisk Maskineri, hvorved moderne Sceneteknik muliggøres og stærk Formindskelse af Betjeningen forventes.

Fælles for de under A hørende Projekter er Opretholdelsen af Fællesdrift for alle tre sceniske Kunstarter, hvad de to Teatres Sammenbygning delvis eller helt muliggør, saaledes at den store (nuværende) Scene ikke *udelukkende* er forbeholdt Opera og Ballet, men ogsaa Skuespil i det store Format, medens der omvendt paa Skuespilscenen skulde gives opéra comique. Skuespilhuset tænkes at rumme ca. 1200 Siddepladser (mod det kgl. Teaters ca. 1600).

Arkitekt E. Bunch's Udkast til Dobbeltscenen

Arkitekt Bunch's Plan, der viser de to Scener, som ligger Ryg mod Ryg, og Forbindelses-gangen mellem dem, ad hvilke Kulisserne kan føres ind fra det fælles Magasin.

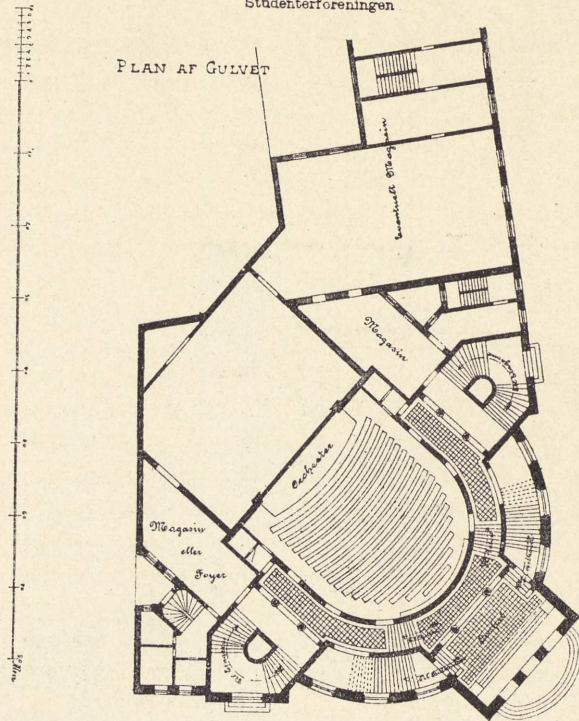
B. OPFØRELSE AF DET KGL. SKUESPILHUS UDEN SAMMENBYGNING MED DET KGL. TEATER.

1893-Kommissionsbetænkningens Projekter e og f: Teatret (1200 Tilskuerpladser) liggende henholdsvis paa Studentereforeningens daværende Grund (nu Forsikringsselskabet »Hafnia«) paa Hjørnet af Holmens Kanal og Holbergsgade, og for Enden af Nyhavn paa Bethelskibets Plads, og Projekt g: Teatret (1200 Pladser) anbragt i den Fløj af Kolonnaden ved Kristiansborg Slot, hvori Hofteatret og Kongens Stalde m. m. findes.

PROJEKT e.

Studentforeningen

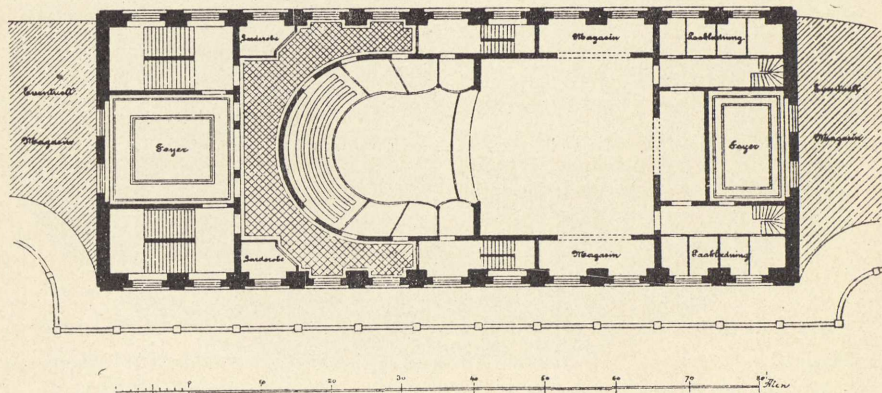
PLAN AF GULVET

PROJEKT g.

Hof - Theateret.

PLAN AF BALKON-ETAGEN

C. ERHVERVELSE (KØB ELLER LEJE) MED EVENTUEL OM-
BYGNING AF ET PRIVATTEATER.

1893-Kommissionen omtaler eventuelt Køb af Dagmartheatret, Casino eller Folketeatret, men tør ikke anbefale det, da ingen af disse Scener menes at være egnet til kgl. Skuespilhus, og da Erhvervelsen af et Privat-teater som kgl. Skuespilscene ligesaa lidt som Realisationen af Projekterne e eller f vilde muliggøre den intime Fællesdrift, som Kommissionen anser for ubetinget ønskelig, paanær et Mindretal (O. Borchsenius og Kl. Berntsen), som kunde tænke sig at anbefale Operaens Overgang til Privat-teater.

Det hedder i Betænkningen (S. 24):

Et Mindretal (Berntsen og Borchsenius) kan ikke ubetinget slutte sig til Flertallets Formening om, at de tre Kunstarter, Skuespil, Opera og Ballet, bør betragtes som uadskilleligt knyttet til Det kgl. Teater. Skulde de nuværende for Landet i økonomisk Henseende saa uheldige Forhold yderligere forværres, og det viser sig ugørligt at holde Statens aarlige Tilskud til Det kgl. Teaters Drift indenfor rimelige Grænser, endsige bygge en ny mindre Scene, maatte Mindretallet tilraade at give Operaen fri og overlade denne Kunststart, der i saa høj Grad tynger Teatrets Budget, til privat Drift, saa meget mere som Mindretallet nærer den Overbevisning, at Det kgl. Teater, naar dets Opgave begrænses til dets oprindelige Bestemmelse: at være en Scene for det reciterende Skuespil, vil være i Stand til at løse sin Opgave paa fyldestgørende Maade uden Statstilskud til Driften.

Foreningen »Scenekunstens Fremme« tilbyder 1913 Kultusministeriet Dagmartheatret som kgl. Skuespilscene.

GRUPPE II

Oprettelse af en ny Opera i Forbindelse med et symfonisk Foretagende — foruden Det kgl. Teaters Opera.

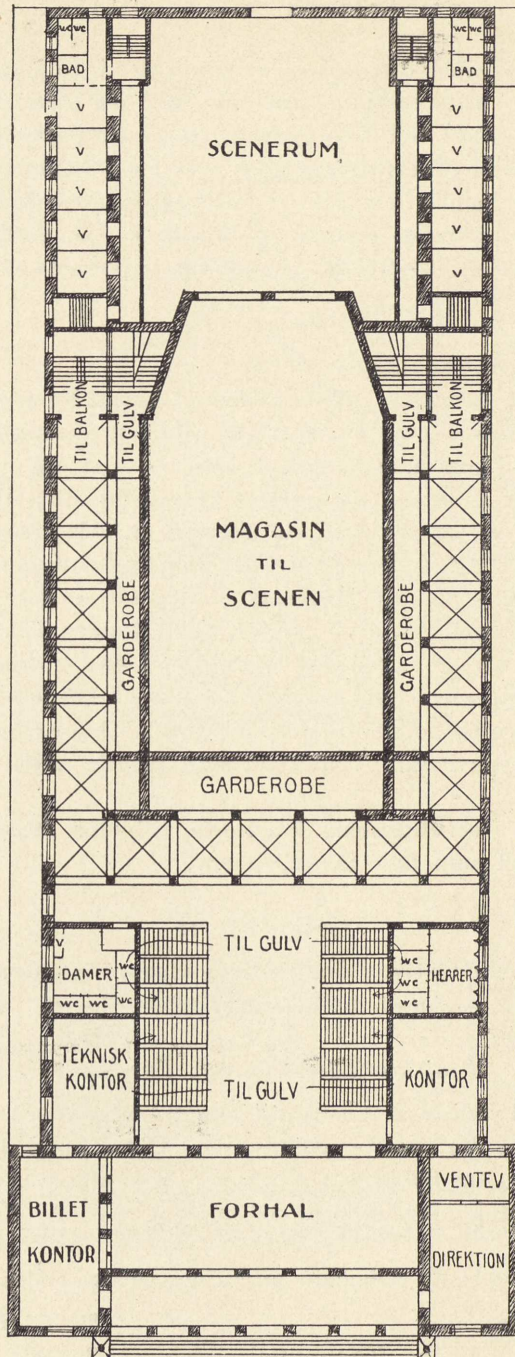
Projekterings-Kontorets Forslag 1.

Køb og Ombygning af Casino til Opera- og Filharmonibygning med paaregnet Tilskud fra Stat og Kommune. Dette Projekt udsendtes i en Brochure »Opera- og Symfoniinstitution i København«, Pios Forlag, ¹²/₂ 1918. Som Arkitekt for dette Projekt blev Hr. E. Bunch engageret.

Projektet forudsatte følgende offentlige aarlige Tilskud:

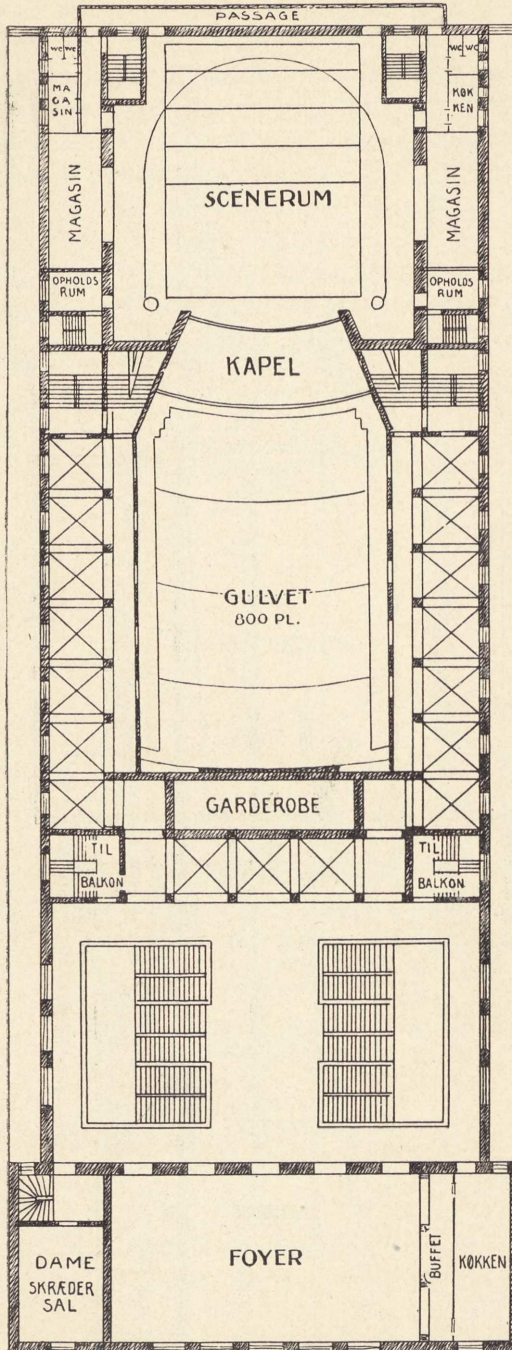
Statskassen	80 000 Kr.
Københavns Kommune	80 000 -
Frederiksberg Kommune	17 500 -
Gentofte Kommune	12 500 -

Ialt 190 000 Kr.

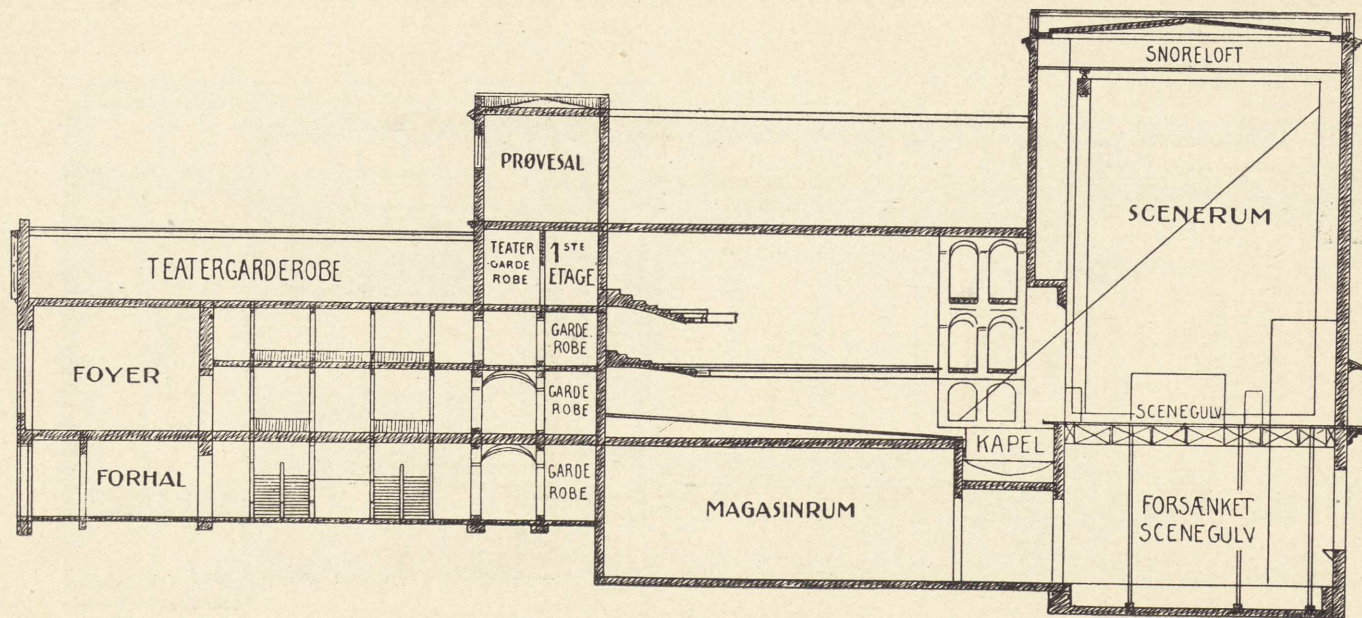
Parterre-Etage

Arkitekt E. Bunch's for Projekteringskontoret udarbejdede Forslag til Ombygning af Casino.

Gulv-Etage

E. Bunch's 1ste Casino-Projekt.

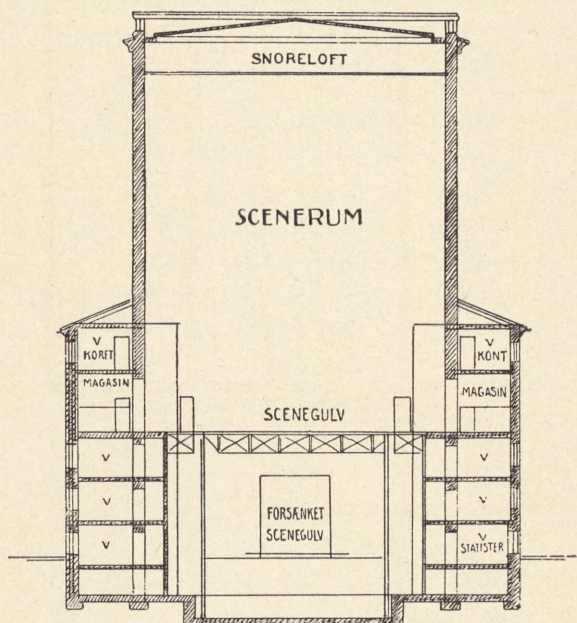

Længdesnit.

E. Bunch's 1ste Casinoprojekt.

Aktionærernes Udbytte skulde begrænses til 5 pCt., og Amortisations-tiden var ansat til 40 Aar, efter hvilket Tidsrum Institutionen automatisk vilde kunne drives uden Tilskud og overgaa i Københavns Kommunes Besiddelse.

Driftsplanen tænkte at omfatte 5 ugentlige Operaforestillinger, hvoraf 1 til smaa Priser, 2 ugentlige Symfonikoncerter, hvoraf 1 til smaa Priser, samt 1 ugentlig Udlejningsaften, hvor Teatret med Orkester skulde staa til Raadighed for herværende Musikforeninger samt for andre Koncertgivere. Det fastansatte Orkester skulde altsaa dels være Opera-, dels Symfoniorkester, og til Brug ved Operaopførelser skulde der i Teatrets Proscenium indbygges et stort Koncertorgel. Driftsplanen forudsatte tillige en Sommersæson, hvor særlig lødige Operetter og opéra comique skulde opføres, og vilde da inkl. Koncerterne omfatte ca. 350 Spilleaftener.

Tværsnit.

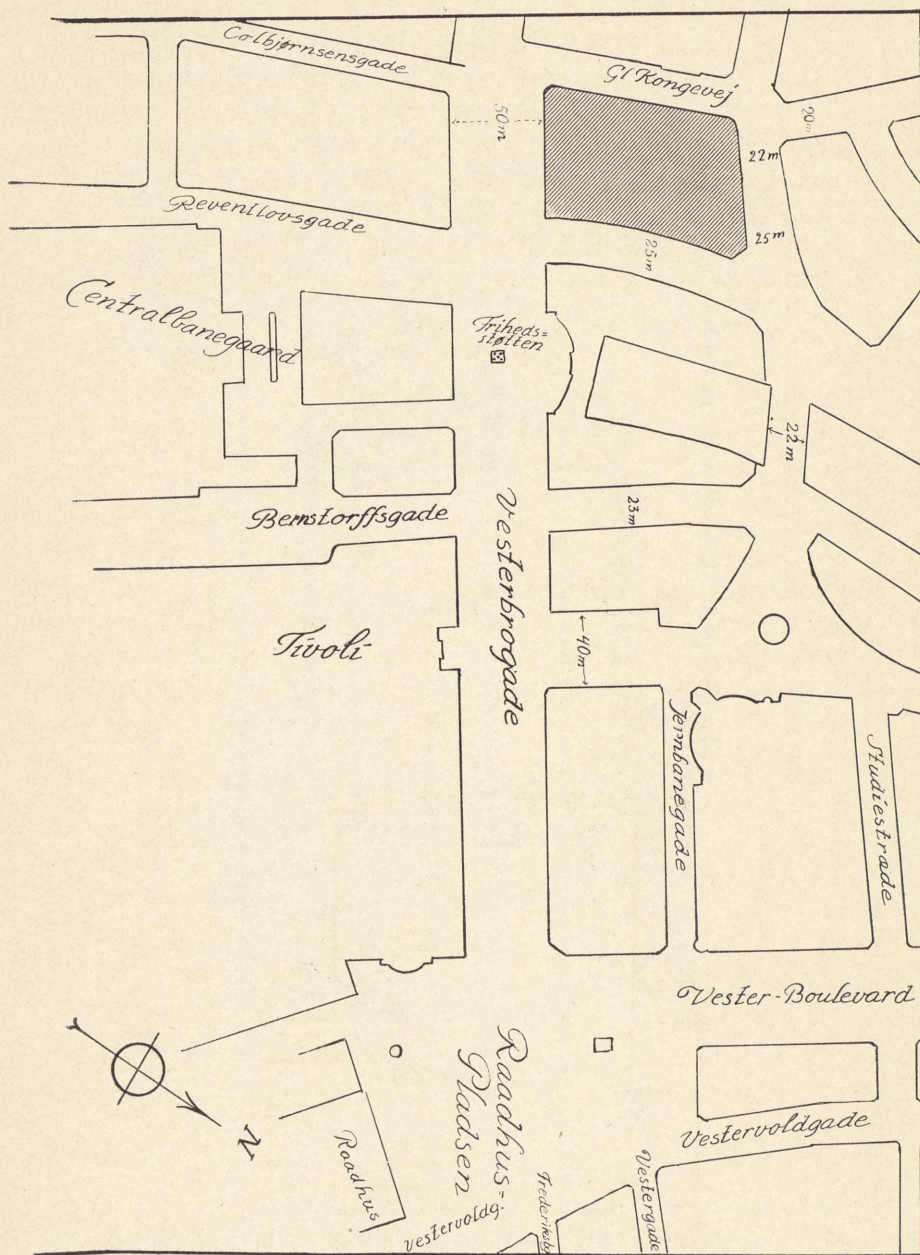
E. Bunch's 1ste Casinoprojekt.

Projektet blev dog opgivet af følgende Grunde:
Fordi Teatrets afsides Beliggenhed blev anset for uheldig for et saadant Foretagende.

Fordi Scenerummets ringe Bredde umuliggør Indbygning af et fuldt tids-svarende Sceneanlæg af den foreslaaede Art, og endelig,

fordi Tilskuerrummet trods Tilbygning af en ekstra Etage vilde blive for lille til at muliggøre en nogenlunde rentabel Drift.

Projektet maatte derfor forandres til (S. 37)

Det gamle Jernbaneterræns sydlige Parti.

Den skraverede Karré er Hjørnegrunden mellem Vesterbrogade og Gt. Kongevej, der ifølge Projekterings-Kontorets Forslag 2 var udset til Opera- og Filharmonibygningen.

Projekterings-Kontorets Forslag 2.

Opførelse af en ny Opera- og Filharmonibygning paa Hjørnegrunden af Jernbaneterrænet mellem Vesterbrogade og Gl. Kongevej, ganske paa samme Basis som Casino-Projektet (Pios Forlag den 22/2 1918).

I ledende Kresse mødtes dette Projekt med den Indvending, at Byen ikke var stor nok til at rumme en Opera af dette Omfang foruden Det kgl. Teaters Opera. Desuden led Projektet af den Mangel, at den uhyre kostbare Grund vilde belaste Budgettet uforholdsmæssigt, hvis den skulde betales med fuld Pris (ca. 7 Millioner Kr.), og ikke var stor nok til at kunne give tilstrækkelige Indtægter af anden Art (Udlejning).

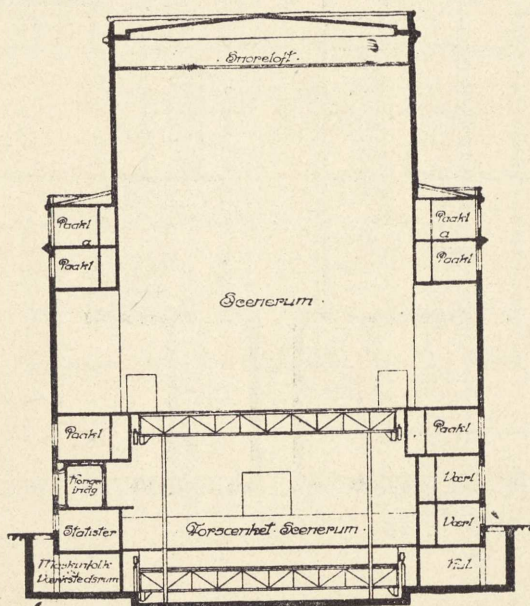
Projekterings-Kontorets Forslag 2 blev da udvidet til Forslag 3.

GRUPPE III.

Det kgl. Teater som Skuespilhus og Oprettelse af en selvstændig kgl. Opera- og Balletbygning, enten ved Ombygning af et bestaaende Teater eller Opførelse af et nyt Operahus.

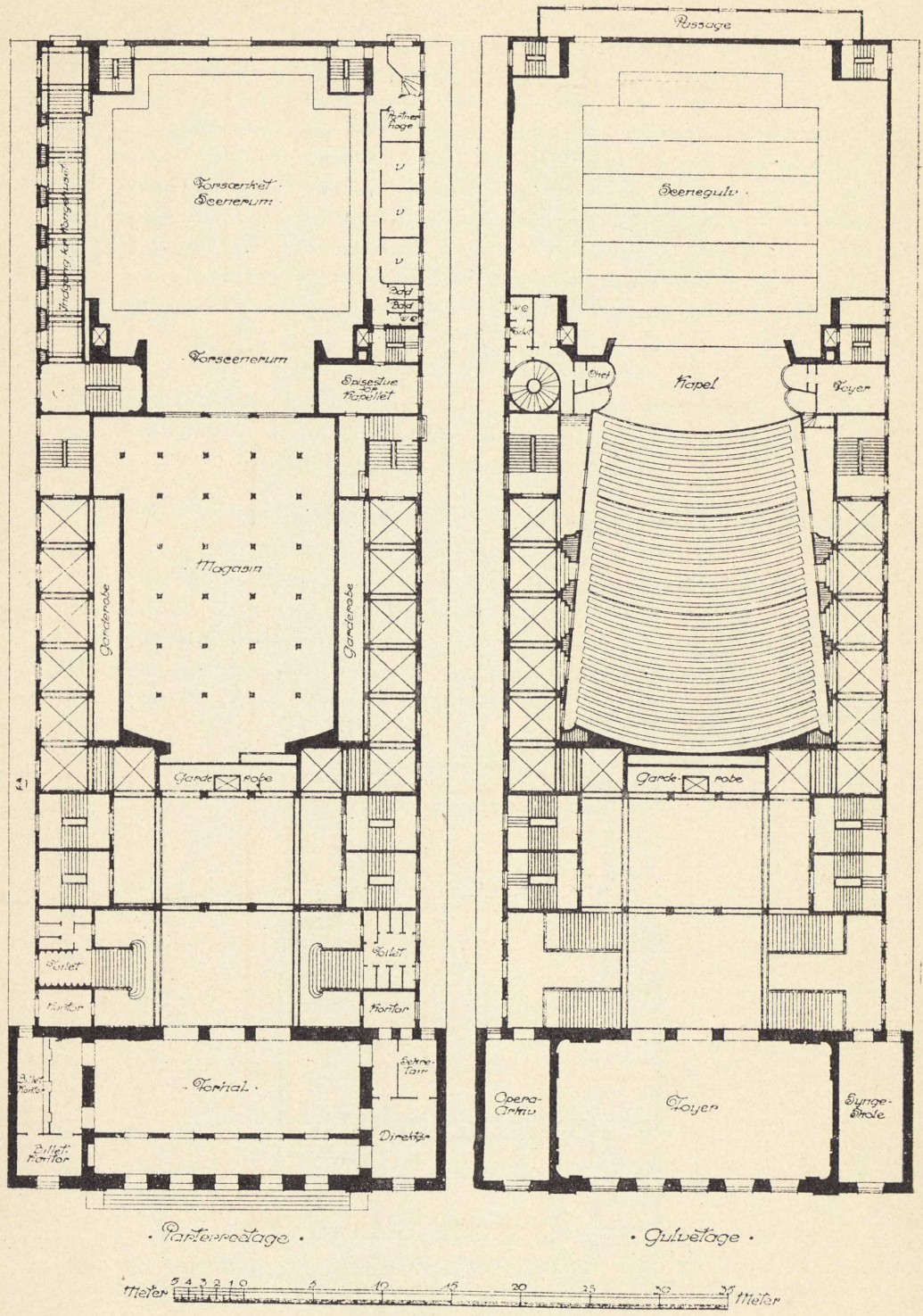
Regeringens Forslag til Lov om Det kgl. Teaters Deling i et Skuespilhus og et Operahus (19. December 1918).

Kultusministeriets Plan om Køb og delvis Nedrivning og Opbygning af Casino til kgl. Opera- og Balletbygning (Arkitekt Erik Bunch) samt delvis Ombygning (Ophævelse af de akustiske Mangler, Installering af moderne Sceneanlæg etc.) af Det kgl. Teater til Skuespilhus falder for Operaens Vedkommende i alt væsentligt sammen med Projekterings-Kontorets opgivne Forslag 1.

Snit gennem Scenerum.

Arkitekt E. Bunch's for Ministeriet udarbejdede Forslag til Ombygning af Casino.

E. Bunch's 2det Casinoprojekt.

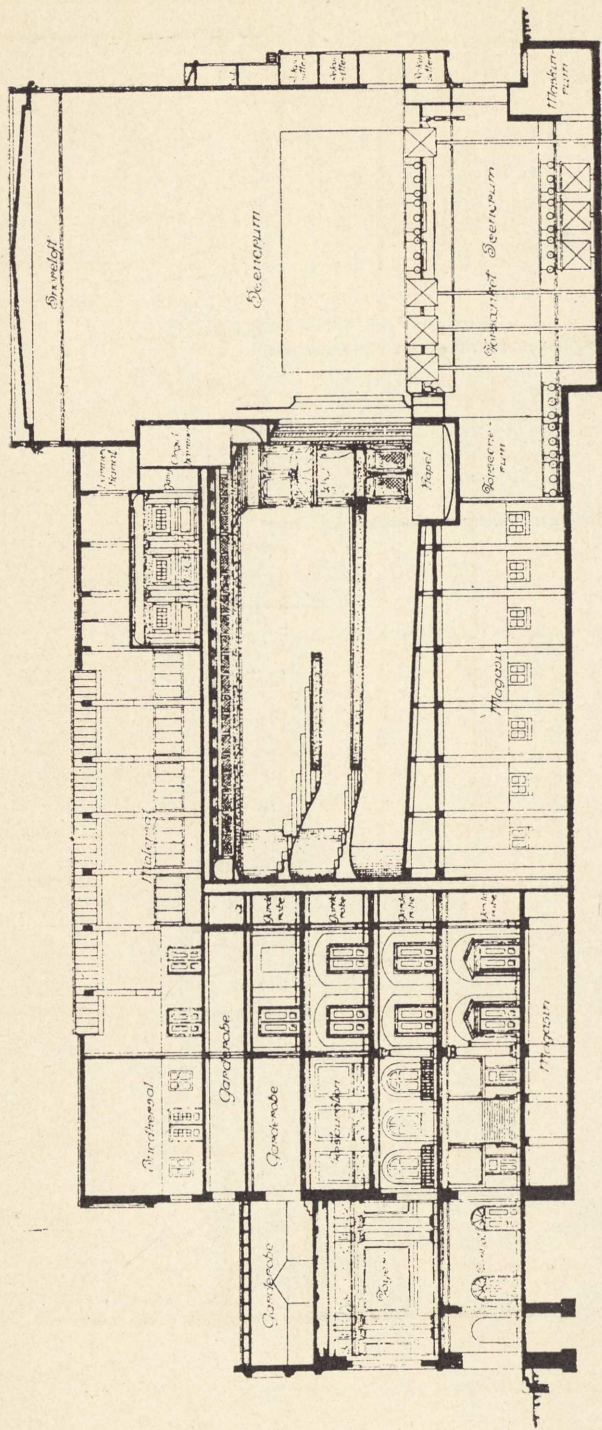
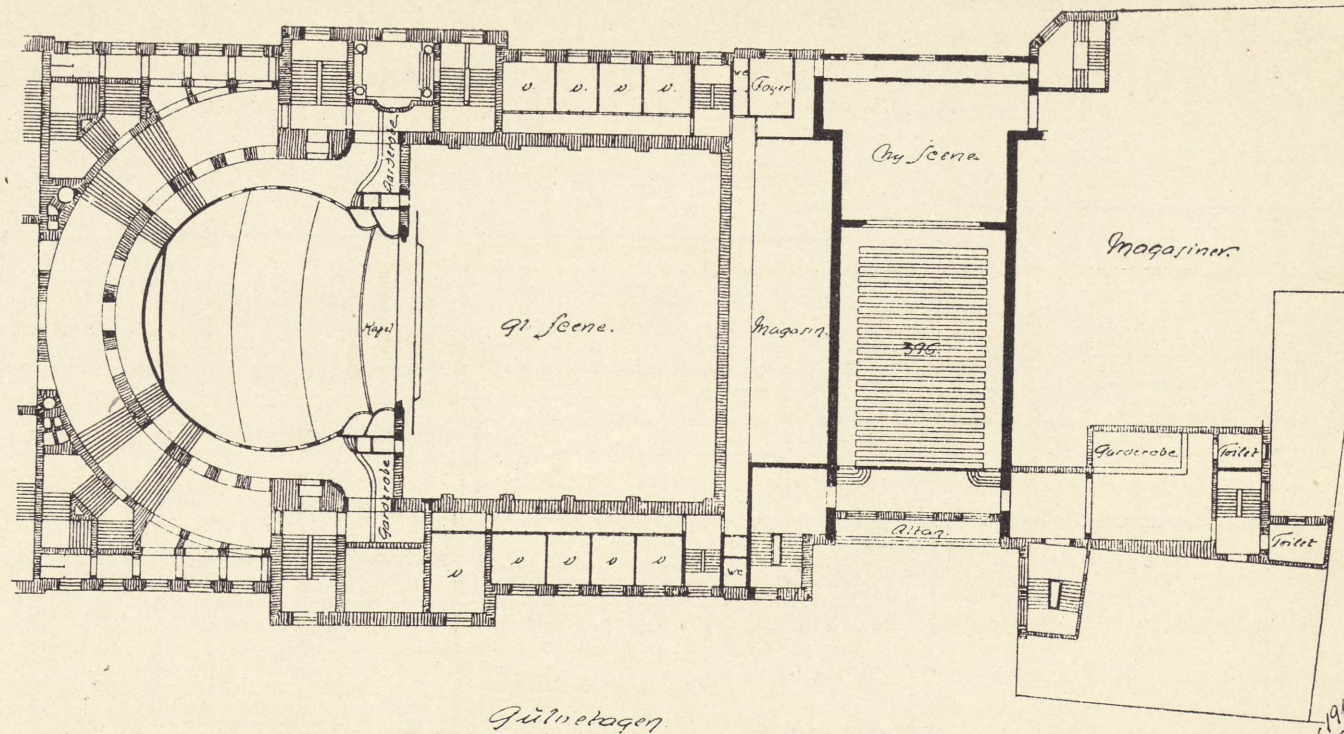
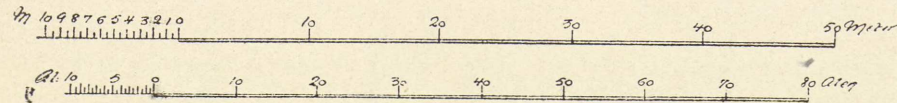

Рис. 22. 2-й этаж.
E. Bunch's 2det Casinoprojekt.

40

November 1918
E. Bunch

Arkitekt E. Bunch's Forslag til Ombygning af Det kgl. Teater til Skuespil-Dobbeltscene. Mellem Teatret og Magasinbygningen ses Intimteatret indbygget over Kolonnaden. Som det vil fremgaa af Tegningen, er Tilskuerrummet i det store Teater væsentlig forandret,

Projekterings-Kontorets Forslag 3 (nærværende Projekt).

Opførelse af etorstilet Musikens Hjem paa Jernbaneterrænet. Bygningen skal i sin Midte som et selvstændigt, afgrænset Hele rumme et meget stort, fuldkomment tidssvarende Operateater som Ramme om den kgl. Opera og Ballet; desuden en stor Sal med indbygget Orgel til den paatænkte filharmoniske Institutions Orkesterkoncerter, en Solistsal og en Kammermusiksal, forskellige Slags Musiklokaler samt en saadan Mængde Udlejningsrum, at Indtægten heraf er projekteret til rigeligt at dække det kunstneriske Underskud. Projekterings-Kontorets Forslag 3 fjerner, som man vil have set, de Fejl og Mangler, hvormed dets to første Projekter var behæftet.

Ved at følge Udviklingen af disse Forslag til Operaens Frigørelse vil man finde, at alle tidligere Projekter, ogsaa den Bunch'ske Dobbeltscenepan og Kultusministeriets Casinoplan af September 1918, beskæftiger sig med Operaens og Ballettens Forhold alene, og at det først er Projekterings-Kontorets forskellige Forslag, der anlægger en betydelig større Synsvinkel, idet man ikke blot vil skabe en selvstændig Opera og Ballet, men en Centralinstitution for hele vort Musikliv.

Projekterings-Kontoret vil imidlertid ikke blot stille Forslag af kunstnerisk Art, men vil søge at skabe en sund økonomisk Basis for Operaens, Ballettens og hele Koncertinstitutionens Drift. Dette tænker man sig som anført at opnaa ved, at Musikbygningen foruden Operateater og Koncertsale skal rumme en Del Lokalteter til forskellige andre Formaal. Ved saaledes at sammenfatte hele Musiklivets kunstneriske Tarv under et samlet økonomisk Synspunkt, betegner Projekterings-Kontorets Forslag 3 et helt nyt Princip for Driften af en Opera- og Koncertinstitution.

Grundprincippet for Vekselvirkningen mellem den kgl. Opera og det kgl. Skuespilhus.

I Enkeltheder at gøre Rede for alle de nævnte Projekter vil være for vidtløftigt og ligger iøvrigt udenfor den her foreliggende Opgave. Kun det Bunch'ske Dobbeltsceneprojekt, Regeringens Casinoplan og nærværende Forslag vil blive indgaaende belyst, idet man dog forinden til Orientering skal komme ind paa selve Grundprincippet for de nævnte Planer, nemlig: Hvilken Ordning er at foretrække,

- 1) at Det kgl. Teater med Tilbygning af et mindre Teater tjener alle tre Kunstarter, idet den nuværende Scene benyttes til Forestillinger i det store Format (altsaa nærmest Opera og Ballet), den mindre Scene til det lille Format (altsaa nærmest Skuespillet), eller,
- 2) at Det kgl. Teater indrettes som Skuespilhus, medens Operaen og Balletten faar deres Hjem andetsteds.

Disse Spørgsmaal maa naturligvis besvares baade under Hensyn til det kunstneriske og til det økonomiske.

Betimeligheden
af Fællesdrift
paa en Dobbelt-
scene.

Det maa da i første Linie undersøges, om Fællesdriften af Kunstarterne er praktisk og tidssvarende — naturligvis kun under Forudsætning af, at Det kgl. Teater udvides til at omfatte to Scener, da Fællesdriften paa een Scene fra alle Sider anses for forældet. Meningerne om Fællesdriften er delte; at dens Bevarelse rummer visse Fordele af baade kunstnerisk og økonomisk Natur tør ikke bestrides. Fra svundne Tider har som bekendt Det kgl. Teater været Hjem for de tre Kunstarter, Skuespillet, Operaen og Balletten.

Dette Samliv under fælles Tag har, som naturligt er, skabt en Tradition, der har fundet sit Udtryk i en særlig nationalfarvet Forbindelse mellem Kunstarterne, navnlig mellem Musik og Skuespil, en Forening af »Ord og Tone«, der har skabt en særlig Stil, hvis Repertoire omfatter en Del blandede Syng- og Talestykker, Vaudevillerne, »Elverhøj«, »Der var engang« o. fl.

Traditionen.

At dette Repertoire har mere Værdi for de ældre end for de yngre Slægtled kan imidlertid slaas fast, og det vilde være at ofre det væsentlige for det uvæsentlige at søge Kunstarternes Fællesskab bevaret udelukkende af Hensyn til denne Stilart, der bedre passer til det forrige Aarhundredes København med dets mere smaastadsagtige, idylliske Følemaade. De to Kunstarter, Skuespil og Opera, er væsensforskellige og kan i dybere Forstand aldrig danne nogen Helhed: man vil da maaske hævde, at mange af vore største Kunstnere, Schramm, Phister o. fl. har været Mestre i denne Stil, men dette beviser intet andet end, at Det kgl. Teater i det forrige Aarhundrede raadede over et saa begrænset Personale, at man af Skuespillerne maatte fordre Medvirkning som Sangere, og af Sangerne Medvirkning som Skuespillere i det løbende Repertoire.

»Ord- og Tones-
Stilen.

At denne blandede Stil høster Fordel af Kunstarternes fortsatte Samliv er utvivlsomt: et intimere Samarbejde mellem Operaens, Kapellets, Skuespillets og Ballettens Personalers muliggøres selvfølgelig herigennem lettere, end hvis Skuespilhus og Opera laa paa forskellige Steder i Byen. Økonomisk har Fællesdriften ligeledes sine Fordele: den fælles Administration og et vist driftsmæssigt, sceneteknisk Samarbejde vil i nogen Grad have Besparelser til Følge. Men man maa ikke overse, at denne tvungne Hensyntagen i allerhøjeste Grad virker hæmmende paa hver enkelt Kunstarts frie Udfoldelse; den kunstneriske Skade, Fællesdriften saaledes forvolder, opvejes ikke tilnærmelsesvis af den Gavn, den gør paa et begrænset Omraade. Autoriteter som den tidligere Direktør for Det kgl. Teater, Professor Einar Christiansen, og Teatrets tidligere Sceneinstruktør, Professor *William Bloch*, hævder saaledes, at Fællesdriften er forældet, og at *Adskillelsen af Kunstarterne bør være fuldstændig*, hvad der jo ogsaa er Forudsætningen for Ministeriets Casinoplan.

Der skal her bringes følgende Uddrag af Professor Christiansens Skrivelse til Kultusministeren om Det kgl. Teaters Fremtid (Juli 1907).

»Det maa overhovedet staa klart for alle, at Det kgl. Teater i sin nuværende Form — tre Kunstarter under eet Tag — er en Institution, som ikke længer er tidssvarende. Dens Indretning stammer fra en Tidsalder, hvor en idyllisk Forening af de tre Kunstarter passede for en lille By, der hverken havde Kunstnere eller Penge til mere end eet Komediehus, og hvor desuden Operaen ikke var bleven den store selvstændige Kunststart som i vore Dage, men hvor stemmebegavede Skuespillere i mange Tilfælde kunde tilfredsstille dens Fordringer, saa at der ingen fast Grænse fandtes mellem de to Kunstarters Personaler. Men hine idylliske Tilstande er forlængst forbi. Og medens Tiden er gaaet frem, har Det kgl. Teater staaet stille. Det har maattet skatte til Tiden og f. Eks. opgive sit Repertoiremonopol, men det har intet faaet i Stedet, som kunde støtte det i den nye Situation, hvori Tiden har bragt det.

Og denne Situation er efterhaanden blevet ny ikke blot indadtil (Operaen), men ogsaa udadtil (Privatteatrene). Og det er tydeligt, at ligesom Kampen med Operaen bestandig vil tage til, saaledes vil ogsaa Kampen med Privatteatrene vokse, alt som Byen udvider sig, og de ny Teatre, der bygges, kan indrettes paa en moderne Vis, der byder Skuespil-kunsten alle de Fordele, som den maa savne ved Det kgl. Teater.

Det kan da ikke understreges stærkt nok, at hvis »den danske Skueplads« paa værdig Maade skal fortsætte sin i dansk Kulturhistorie saa betydningsfulde Mission, saa er den Tid nu kommen, hvor den maa have en ny Basis at virke paa. Dens naturlige Beskyttere: Regering og Rigsdag maa tilvejebringe saadanne Vilkaar for den, at den bliver i Stand til vedblivende at hævde sin historiske Plads.

Med andre Ord: Skuespillerne maa have deres eget Hus, hvor de ikke baade kunstnerisk og pekuniært holdes nede af en anden Kunststart; og Skuespil-kunsten maa have en Scene, hvor den kan udvikle en ny Stab af Kunstnere.

Samtidig vil Operaen (og Balletten) under en selvstændig, fritstillet Ledelse have alle Betingelser for at gaa en ærefuld Fremtid i Møde i det Hus, som før eller senere maa blive dens ubestridte Eje.

Thi *Adskillelsen af de to Kunstarter bør være fuldstændig*. De er baade af Karakter og Virkemaade saa vidt forskellige, at de bør drives efter vidt forskellige Principer og derfor heller ikke af de samme Mænd.

Den Mand, der egner sig til Direktør for »Den danske Skueplads«, har neppe de Egenskaber i Retning af international Forretningsfører, som Operadirektøren bør sidde inde med. Rimeligst vil det da være, om Operaen blev drevet af et privat Selskab, der blev støttet af Staten, men selv havde Risikoen. Skuespilhuset burde derimod, som den nationale Institution det er, staa direkte under Statens Overopsyn, saa at der forelaa de allerstærkeste Garantier for, at Teatret først og fremmest opfyldte sine Forpligtelser som Kunstanstalt og Kulturbærer.

Der vil ogsaa kun, hvis denne meget nødvendige Adskillelse af Kunstarterne indføres, blive *sund Mening i den økonomiske Side af Sagen*. Thi det er klart, at saa længe Driften fortsættes under de nuværende Former,

saa anvender Staten sit Tilskud snarere til at undertrykke end til at fremme den Kunst — Skuespillet —, for hvis Skyld Teatret er rejst. Og Misligheden ved dette Forhold bliver saa meget mere iøjnefaldende, naar man betænker, at et selvstændigt Skuespilhus i aarlig Understøttelse kun vilde kræve en Brøkdel af den Subvention, som Det kgl. Teater for Tiden oppebærer.

Naar Teatrets Forhold i den tilstundende Rigsdagssamling paany skal underkastes Drøftelse, vil det derfor være at haabe, at Lovgivningsmagten ikke, under Indtryk af de senere Aars rundelige Tal, vil fristes til den Opfattelse, at »Den danske Skueplads« for Tiden befinder sig i en Opgangsperiode, og derfor beslutte sig til en yderligere Konsolidering af det bestaaende.«

Professor William Bloch skriver i en til Teatrets Direktør privat indsendt Redegørelse af 17. Februar 1908 bl. a.:

»Hele Skuespillerpersonalet nærer et hedt Ønske om, at Skuespillet i en nær Fremtid maa faa sit eget Hjem. Fortsættelsen af den nuværende Tilstand er farlig for Det kgl. Teaters Anseelse, og utaaelig for Personalet.

Operaen kvæler Skuespillet. Herpaa kan der kun bødes ved den radikale Kur: *Ganske* at skille de to Kunstarter, der ikke har det mindste med hinanden at gøre, fra hinanden. En Henvisning til, at de, saalænge Teatret har bestaaet, uden Skade for dets Anseelse, har været forenede, har intet paa sig. Forholdene nu og før er ganske forskellige. I gamle Dage var Sammenslutningen naturlig, fordi:

1. København var en lille By.
2. Der var kun eet Teater.
3. Operaen paatog sig ikke Opgaver, der gik over dens Kræfter.
4. Man havde kun eet Personale. Skuespillerne sang, og Sangerne spillede Komædie.
5. Kapellet var ikke større, end det var nødvendigt for Syngestykker og Vaudeviller.
6. Hverken Kapellet eller Sangerne spillede nogen Rolle i Byens Musikliv, der i det Hele stod langt tilbage.
7. Skuespillet var i anerkendt Overvægt og disponerede over 5 af Ugens 7 Dage. Opera og Ballet var indskrænkede til 2 Gange om Ugen.

Nu er Sammensmeltning af Opera og Skuespil ligesaa *unaturlig*, som den før var naturlig, fordi:

1. København nu er en Storstad med $\frac{1}{2}$ Million Indbyggere.
2. Der er mange Teatre for Skuespil, kun eet for Opera.
3. Publikum forlanger, at Operaen præsenterer os alle Nutidens fremragende Operaer. Som Følge heraf er det absolut nødvendigt at lønne

et stort, fuldtalligt Operapersonale og et meget personrigt Kapel, uden hvilket man vilde være ude af Stand til at løse de fordringsfulde Op-gaver, der stilles af moderne Komponister.

4. I vor Tid flourer der i København et rigt Musikliv, hvis Centrum dannes af det kgl. Kapel og Operaens Sangere og Sangerinder.
5. *Ingen* af Operaens Personale kan anvendes i Skuespillet. Teatret er derfor nødsaget til at holde to fuldtallige Personaler, eet for Operaen og eet for Skuespillet.
6. Storstaden København *vil, maa og bør have en Opera*. At indskrænke Operaen og Balletten som hidtil til to Gange om Ugen, er ikke længere muligt. Operaen breder sig. Og hvad der er det værste: Skuespillets Kunstnere tæres hen af aandelig Hunger.

Den eneste Løsning er, at Skuespillet og Operaen (med Balletten) maa skilles ad. Enten maa Operaen have en ny Bygning, eller Skuespillet. *Skuespillet kan naturligvis ikke drives ud af sin i mange Henseender ud-mærkede og pompøse Ejendom, og tvinges til at forlade sin historiske Plads uden fuld Erstatning. Det bedste var maaske, om man lod Skuespillet blive i sit eget Hus, der da maatte undergaa de nødvendige Forandringer, og saa byggede et Operahus. Interessen for Sang og Musik er saa stor her i Landet, at man upaatvivlelig kunde gøre Regning paa den private Hjælp.*

Adskillelsen mellem de to Kunstarter bør være fuldstændig. Den eneste Forbindelse, der kunde tænkes, var den gensidige Imødekommenhed, der vil være naturlig mellem de to Statsinstitutioner.«

Sammenligning
mellem den
Bunch'ske Dob-
beltsceneplan,
Ministeriets
Casinoprojekt
og nærværende
Forslag.

Hvad Bespargelserne ved Dobbeltscene-Driften angaar, da er disse utvivlsomt saa betydelige, at man ikke bør lade dem ude af Betragtning. Imidlertid vil denne økonomiske Vinding ved Dobbeltsceneplanen kun andrage en Brøkdel af de Merindtægter af forskellig Art, nærværende Forslags Realisation vilde fremskaffe; det bør da ligesaa lidt anbefales af økonomiske som af kunstneriske Grunde at foretrække den Bunch'ske Dobbeltsceneplan for nærværende Forslag.

Efter at Regeringens Casino-Projekt er fremkommet, synes der ikke at være nogen Tvivl om, at Ministeriet anser Dobbeltsceneplanen for skrinlagt. Grundene til, at Ministeriet har taget Afstand fra den, er dels Erkendelsen af, at Dobbeltscenedriften ikke er tidssvarende, dels at man ikke turde vente Bevillingsmyndighedernes Tilslutning til Virkeliggørelse af en Plan, som af mange sagkyndige blev stærkt kritiseret, og som vil være ganske overordentlig kostbar at udføre, der menes mindst 8—9 Mill. Kroner. En saa gennemgribende Ombygning med Indretning af dybe, forsænkede Scene- og Tunnelanlæg (fra Teatrene til den ny Magasinbygning), Tilbygning af et nyt Teater med ca. 1200 Pladser og Opførelse af en Administrations- og Magasinbygning paa Kunstakademiets Grund, hvad der for al Tid berøver det Mulighed for Udvidelser, vil nemlig kræve

mægtige Udgravningsarbejder i Omfang og Dybde i et Terræn, der er overordentlig vanskeligt at arbejde i (der var i gamle Dage Kanal). Om disse Udgravninger ikke vil føre til alvorlige, uforudseelige Komplikationer, der vil nødvendiggøre aldeles urimelig kostbare Afvandings- og Piloteringsarbejder, er et stort Spørgsmaal. I alle Tilfælde er det af Hensyn hertil umuligt at give nogensomhelst Garanti for, at Projekteringssummen blot nogenlunde overholdes. Det maa vel anses for usandsynligt, at Planen kan udføres for stort mindre end 10 Millioner Kroner.

Den Grund paa Jernbaneterrænet, nærværende Forslag bygger paa, er derimod næsten ideel at arbejde i.

Rent sceneteknisk vilde den Bunch'ske Plan ikke kunne komme paa Højde med det foreliggende Projekt: en Teaterombygning kan nu engang aldrig blive saa tilfredsstillende som en Teaternybygning, hvor man ganske anderledes kan gennemføre de Krav, der i Øjeblikket anses for nødvendige baade med Hensyn til Bygningens Størrelse, Anlæg og Indretning. Og her kommer vi ind paa et økonomisk saare vigtigt Punkt: Driftens Rentabilitet, der i allerførste Linie er afhængig af Bygningsanlæggets Hensigtsmæssighed. Nærværende Forslag vil netop med Hensyn til Operadriftens Rentabilitet være baade Dobbeltsceneplanen og Casinoprojektet umaadelig overlegen. Medens de to sidstnævnte Planer er begrænset af en Række forudgivne Udvidelses- og Ombygningsmuligheder, der er bestemmende for Tilskuerrummets, Sceneanlæggets og Udenomsforholdenes Størrelse og Velegnethed, tillader det foreslaaede mægtige Grundstykke paa Jernbaneterrænet Indretningen af et Operateater, der i den projekterede Udførelse efter den første udenlandske Autoritets Udsagn i alle Maader vil blive mønstergyldig, og hvis Beliggenhed desuden rent hovedstadsmæssigt er den bedst tænkelige, i umiddelbar Nærhed af Sporvej- og Jernbanecentret, hvad der har en meget stor forretningsmæssig Betydning, som det naturligtvis ikke er muligt at give bestemte Cifre for.

Tilskuerrummet i Filharmonibygningsens Operateater vil rumme ca. 2480 Pladser, d. v. s. ca. 900 flere end i Det kgl. Teater eller i det ombyggede Casino. Nærværende Forslags Operadrift vil frembyde Mulighed for en aarlig Merindtægt ved ordinært Billetsalg af over 1 Million Kr. sammenlignet med de to andre Projekter. Og efterhaanden som vor By udvider sig og faar større Betydning som Centrum for det snævrere og videre Opland, vil denne Mulighed for Merindtægt blive til en Sandsynlighed. Principet i det Bunch'ske Projekt med de to »Ryg mod Ryg«-Scener er nyt, idet et tilsvarende Dobbeltteater overhovedet intet Forbillede har; de to kgl. Teatre i München, som til en vis Grad arbejder sammen, idet det store Teater (Operascenen) ofte benyttes til det store Skuespil, og det mindre Teater ogsaa til opéra comique, arbejder praktisk talt hver for sig med hver deres forskellige Personale og er saaledes ikke noget sceneteknisk Forbillede, lige saa lidt som de to kgl. Teatre i Stuttgart, der ganske vist er forbundet ved en fælles Magasin- og Administrationsbygning, men alligevel er to adskilte Teatre, ligeledes med hver deres af hinanden uafhængige Personale.

Ombygning
eller Nybygning

Kultusministeriets Casinoplan betegner for saa vidt et mægtigt Fremskridt i dansk Teaterhistorie, som der ved Beslutningen om de 3 Kunstarters Adskillelse er fulgt en ny og tidssvarende Retningslinie — den samme som iøvrigt Projekterings-Kontorets lille Skrift af 28. Maj d. A. slog til Lyd for. Det kgl. Teater skulde herefter indrettes udelukkende som Skuespilhus, medens Opera og Ballet søger bort til en ny Bygning. Som det vil være fremgaaet af det foregaaende, er imidlertid Valget af Casino ikke hensigtsmæssigt, og Teatret vil ikke — selv om det praktisk talt helt rives ned og atter bygges op — blive den fornemme, monumentale Indfatning for den kgl. Opera og Ballet, som to saa betydende Institutioner har berettiget Krav paa. Det maa overhovedet anses for meget tvivlsomt, om det vil være muligt at skabe betryggende Opførelsesmuligheder for de store Musikdramaer paa en Scene med saa diminutive Udenomsforhold, ligesom der ikke vil være tilstrækkelig Plads til Paaklædningsrum, Prøvesale, Administrationslokaler etc.

Casino, der er opført paa et Grundstykke af kun 31 m Bredde, kunde derimod ved en passende Modernisering blive et tilfredsstillende Operette- og eventuelt opéra comique-Teater.

Casino som
midlertidig
Reservescene.

Hermed være ikke sagt, at Ministeriets Erhvervelse af Casino bør opgives, man maa netop ønske det gennemført, men blot i en anden Skikkelse end paatænkt. Selv om Amaliegadescenen ikke vil kunne gøre Fyldest som *permanent* kgl. Opera- og Ballethus, vil den dog, hvis Snoreloftet ombygges, kunne gøre sin Nytte som midlertidig *Reservescene* for de tre Kunstarter, medens Opførelsen af en selvstændig Opera- og Balletbygning og Modernisering af Det kgl. Teater som dobbelt Skuespilhus føres ud i Livet. Og man maa betvivle, at Ministeriet skulde foretrække den Ordning, at Staten ofrer en meget stor Sum — man bør regne omkring 7 Millioner Kroner — paa Nedrivning og Opbygning af et upraktisk, trafikmæssig uheldigt beliggende Teater, fremfor at stille et lignende Beløb til Raadighed til Opførelsen af et monumentalt, storstadsmæssigt, fuldt tidssvarende og ideelt beliggende Operateater i Sammenbygning med den foreslaede Centralinstitution for vort Musikliv. *Naar der saaledes er Valget mellem to Planer, der er lige dyre at udføre, maa det være i alles Interesse, at den af dem virkeliggøres, som foruden at fritage Staten for aarlige Tilskud skaber ideelle Forhold for Operaen og Balletten og tillige reformerer vort forsømte Koncertliv fra Grunden.*

Mod baade Casinoplanen og Projekterings-Kontorets Forslag 3 vil der fra mange Sider blive indvendt, at ganske bortset fra Betimeligheden af Det kgl. Teaters Fællesdrift har man altid hævdet, at Det kgl. Teater ikke egnede sig til »Talescene«, men derimod var en fortræffelig Operascene, hvad man i Almindelighed, trods Erfaringer i modsat Retning, forstod som, at der ikke kunde tales fra Det kgl. Teaters Scene. Det, vi trænger til, vil man da hævde, er et nyt *Skuespilhus*, ikke en ny Opera.

Det kgl. Teaters
Akustik.

Dette beror imidlertid delvis paa et Fejlsyn: *Det kgl. Teater er i sin nuværende Skikkelse ikke ideelt som Hjem for nogen af Kunstarterne; at de akustiske Mangler er mest følelige for den Kunst, der virker ved*

de svageste Midler, Skuespillet, er indlysende, men det er en Kendsgerning, at man fra mange af Teatrets Parketpladser ogsaa har stor Vanskelighed ved at følge en Operaforestilling, og hvad værre er, at Sangstemmerne, selv de største, har meget vanskeligt ved at trænge igennem og derfor nødes til Forceren, hvilket bl. a. en Række fremmede, meget kendte Operakræfter, der har sunget som Gæst i Det kgl. Teater, har klaget over. Grunden til den uheldige Akustik er *ikke* Teatrets Størrelse; der findes større Teatre med bedre, og mindre med daarligere Lydforhold. At Skuespillerne klager over, at de intime Virkninger ikke kommer til deres Ret, at der mangler Kontakt mellem Scene og Tilskuerrum, skyldes i Hovedsagen det urimelig dybe Proscenium og det brede Orkestersvælg. Prosceniumsmuren vil imidlertid uden altfor store Omkostninger kunne flyttes, og Orkesterrummet vil, i det Tilfælde, at Teatret skal være udelukkende Skuespilhus, kunne formindskes betydeligt.

Forslag til Afhjælpning af de akustiske Mangler.

I Tidens Løb har mange Forslag til at forbedre Det kgl. Teaters Lydforhold set Dagens Lys. Allerede i 1886, 12 Aar efter at Teatret var taget i Brug, fremkom daværende Sceneinstruktør, *Pietro Krohn*, med en Plan til delvis Ombygning af Det kgl. Teaters Tilskuerplads (Ombygning af Prosceniet, Løftning af Tilskuerpladsen, Forandring af Orkesterrummet etc.).

1893-Kommissionen fremkom den 15. Januar 1895 til Ministeriet med et detailleret Ombygningsforslag, der var udarbejdet af Teatrets Bygmeister, Etatsraad *Vilhelm Dahlerup*, som her i første Linie havde Ophævelsen af de akustiske Mangler for Øje.

Dette Forslag gaar ligeledes ud fra, at Grunden til de uheldige akustiske Forhold, der navnlig gøf sig gældende for en Del Parketpladers Vedkommende, maa søges i, at Tilskuerpladsens Gulv ligger for dybt i Forhold til Scenens Gulv, samt at Tilskuerpladsens Bredde er for stor i Forhold til dens Længde.

Ved en passende Ombygning kan imidlertid disse Mangler ophæves, idet Tilskuerrummets Gulv skydes længere frem mod Scenen og samtidig hæves; Prosceniets Bredde formindskes og Jerntæppet flyttes ind paa Scenen ved Opførelse af 2 nye Støttemure. Prosceniets Indsnævring vil medføre væsentlige Besparelser i Driften, da Dekorationernes Bredde derved kan formindskes.

Forslaget, der kalkuleredes til højst 100,000 Kr. (efter de nuværende Priser ca. 4 Gange saa meget), blev ikke vedtaget af Rigsdagen (1895—1896).

Regeringsforslaget af 19. December 1918 gaar da ogsaa ud paa en Ombygning af Det kgl. Teaters Proscenium og Tilskuerplads i Lighed med den af Etatsraad Dahlerup foreslaaede. (Se S. 40.)

Professor *William Bloch* hævder i Lighed med Kommissionen, at det brede Orkestersvælg, det unyttigt dybe Proscenium, og den store Niveauforskel mellem Scene og Tilskuerplads hindrer den for Illusionen saa nødvendige Fornemmelse hos Tilskueren, at han selv er paa det Sted, hvor Handlingen foregaar; at Tilskuerpladsen er bredere end Scenen har

til Følge, at Tonebølgerne brister i det Øjeblik, de forlader Scenen, søger til Væggene, løber langs med disse og atter samles i Parterret; medens man herfra kan høre en Knappenaal falde paa Scenens Gulv, er der i Parkettet døde Punkter, hvor Lyden kun ufuldkomment naar hen.

Da der nu i over 43 Aar trods disse Ulemper har været præsteret megen fortrinlig Skuespilkunst paa denne Scene, maa det efter Professor Blochs Mening — og her synes saa godt som alle Teatrets betydende Skuespillere at dele hans Opfattelse — anses for givet, at Det kgl. Teater, hvis de akustiske Mangler udbedres, bliver et endog udmærket Skuespilhus, fortræffeligt at tale i for den, der forstaar Talens Kunst, hvis Stemmeklang og Diktion overhovedet formaar at bære i et stort Rum.

Der vil blive indvendt herimod, at selv om det er sandsynligt, at de omtalte Ændringer vil ophæve den daarlige Akustik, har man intet Bevis derfor, da man i Forvejen ikke kan beregne Virkningen; det skal da nævnes, at det ved Opførelsen af »Det gamle Spil om Enhver« i *Johannes Poulsens* Iscenesættelse for et Par Sæsoner siden var paafaldende baade for Skuespillerne og Tilhørerne, at Akustiken i Teatret var væsentlig bedre end sædvanlig; Scenen var her provisorisk bygget frem over Orkestret, hvorved de Optrædende og Publikum kom i nærmere Kontakt med hinanden. Man kan da ikke nære berettiget Tvivl om, at naar alle de førnævnte Foranstaltninger er truffet, vil Klagerne over Lydforholdene forstumme, og navnlig vil Opstillingen af en Kuppelhorisont, der erfaringsmæssigt forstærker Lyden meget betydeligt, gøre enhver Forcéren af Stemmen unødvendig.

Men vil nu Det kgl. Teater ikke trods al Ombygning og Modernisering være uegnet til det specielt intime Skuespil, »Kammerspillet«, der er kommet til at spille en ret betydelig Rolle i moderne Skuespilkunst (Strindberg f. Eks.)? Jo, ganske utvivlsomt, men det vil ogsaa være Tilfældet med det Bunch'ske mindre Teater, den saakaldte »Talescene« med sine 1200 Tilskuerpladser. »Kammerspillet« — der indenfor Skuespilkunsten indtager samme Stilling som »Kammermusikken« indenfor Tonekunsten — kræver som bekendt sit særlige Teater paa 350—500 Pladser; Retningslinien indenfor det moderne Teater peger til den ene Side mod det meget store Format med kompliceret Sceneteknik, Massevirkninger etc., og til den anden Side mod ren intim Skuespilkunst, der krystalliseres som finkelt psykologisk Analyse indenfor Kammerkunstens snævre, simple Form.

Det mindre Bunch'ske Teater vil derfor ikke være ideelt som Skuespilhus; det er for stort til det intime Format og for intimt til det store Format. Hvis den Bunch'ske Dobbeltsceneplan blev gennemført, skulde den store (nuværende) Scene jo fortrinsvis forbeholdes Opera og Ballet, der kun som Undtagelse kan benytte den mindre Scene, som i Hovedsagen Skuespillet maatte være henvist til.

Rent skuespilmæssigt vilde det være Idealet, — hvad Regeringsforslaget af 19. Dec. 1918 jo ogsaa gaar ud paa —, om Det kgl. Teater, der som bekendt bærer Indskriften »Folket rejste under Chr. IX dette Hus for den danske Skueplads«, udelukkende blev forbeholdt Skuespillet, hvilket selve

Kammerspil.

Det kgl. Teater
som Skuespil-
Dobbeltscene.

Teatrets Skuespilpersonale enstemmigt har udtalt Ønsket om, og at der blev indrettet en Kammerspilscene i Forbindelse med den store Scene. Bortset fra den kunstneriske Betydning, en saadan »Dobbeltscene«, hvis Forbillede er Deutsches Teater og Kammerspiele i Berlin, vilde have for vore Skuespillere og Forfattere, vilde Kammerspilscenen være af stor økonomisk Værdi for Det kgl. Teater.

Kammerspil-
scenens
Økonomi.

Som vor eneste statsunderstøttede Scene skal og bør det holde et forholdsvis stort Personale, der vanskeligt, selv med 8 ugentlige Skuespilopførelser paa den store Scene, kan faa tilstrækkelig Beskæftigelse, men som 3 à 4 yderligere Opførelser om Ugen i Kammerspilteatret vil kunne byde betryggende kunstneriske Vilkaar. Teatrets Driftsbalance vil ved Oprettelsen af en intim Scene i Samarbejde med den store Scene forbedres meget betydeligt, idet de aarlige Omkostninger ved den lille Scene er minimale.

Ifølge Regeringsforslaget vil Udgifterne til Det kgl. Teaters Ombygning til Skuespil-Dobbeltscene beløbe sig til Kr. 2.400.000, inklusive de nye Sceneanlæg. Det vil dog i høj Grad være økonomisk forsvarligt, at anvende denne Sum paa Ombygningen, da Overskudet af Kammerspilscenen alene omtrent vil dække Forrentningen af hele den Kapital, der anvendes paa Ombygningen.

Det vil være fremgaaet af det foregaaende, at der i Principet er fuld Overensstemmelse mellem den Løsning, der foreslaas i nærværende Projekt og Regeringens Forslag af 19. Dec. 1918 om Delingen af Det kgl. Teater i et Skuespilhus og et Operahus. Begge Forslag hviler paa den Overbevisning, at der ved Gennemførelsen af en saadan Retningslinie baade for Skuespillet, der nationalt set naturligvis her bør komme i første Linie, og for Operaen og Balletten skabes de bedst mulige Betingelser for, at hver af Kunstarterne frit kan udfolde sig.

Allerede paa det nærværende Tidspunkt tør man imidlertid af den næsten enstemmige Modstand, Casinoprojektet har mødt, slutte, at det ialfald i den af Regeringen foreslaaede Form ikke vil blive virkeliggjort.

Subsidiære
Løsninger.

Valget staaar altsaa mellem nærværende Projekt og en Dobbeltscene under en eller anden Form. For dem, der er Tilhængere af Adskillelsetanken — og det synes afgjort Flertallet af de ikke talrige Kompetente at være — maa altsaa nærværende Projekt staa som den eneste tilfredsstillende Løsning. Skulde Frygten for det store Millionbeløb, det vil baandlægge, imidlertid skræmme Rigsdagens Teaterudvalg fra at tilraade Projektets Gennemførelse under de nuværende for vor Statshusholdning ingenlunde lette økonomiske Forhold, og skulde man beslutte sig til af Hensyn til den øjeblikkelige Mindreudgift, at vedtage en Dobbeltsceneplan, maa man haabe, at den gennemføres med saa faa Pengemidler, at den faar Karakteren af en provisorisk Løsning, der holder Muligheden aaben for den Adskillelse, der før eller senere maa og skal komme. Man kunde eventuelt tænke sig at gennemføre den Del af Regeringsforslaget, der omfatter Det kgl. Teater, og benytte den ombyggede store Scene og Kammerspilteatret til alle 3 Kunstarter, indtil Operabygningen paa Jernbaneter-

rænet er opført. En saadan provisorisk Ordning vil selvfølgelig ikke være Idealet for de 3 Kunstarter, men som midlertidig Foranstaltning er den overordentlig brugbar, og er naturligvis baade af kunstneriske, tekniske og økonomiske Grunde langt at foretrække for en Fortsættelse af Een-scenesystemet, der sandsynligvis i en nærmere Fremtid vil have Det kgl. Teaters Sammenbrud til Følge.

Til dette Kompromis, der naturligvis ikke staar som noget attraaværdigt for Forslagsstillerne, kunde yderligere om nødvendigt føjes et andet: At man først gennemførte Operabygningen paa Jernbaneterrænet, hvad der bygningsteknisk vil være muligt, og senere Resten af Komplekset. Dette vilde medføre ikke ubetydelige aarlige Tilskud til Operaen i de Aar inden Bygningens Udlejningslokaler, hvoraf Overskudet bl. a. skulde dække Operaens Underskud, er opført, ligesom Koncertinstitutionens Virkeliggørelse jo ved en saadan Ordning blev udskuddt. Men dette Kompromis skal blot nævnes som noget subsidiært, da de fleste store Foretagender herhjemme foretrækkes udført portionsvis, selvom de herved væsentlig fordyres.

Af to Onder maa man jo altid vælge det mindste. Det er da langt at foretrække, at Opera- og Filharmoni-Projektet gennemføres i Løbet af en længere Aarrække, end at der sættes store Kapitaler i en Dobbeltsceneordning, der er tænkt som en endelig Løsning, men vil vise sig at være saa lidet hensigtsmæssig, at den kun bliver provisorisk.

Som bekendt er Driften af en Opera, der skal honorere de Fordringer til Personale, Repertoire og Udstyr som i et Kulturcentrum maa stilles til en officiel Operascene, urentabel.

Projekterings-Kontorets Forslag 3 er baseret paa Erkendelsen heraf, og vil som tidligere anført ad tre Veje udligne det Underskud, den kunstneriske Drift giver, dels ved de store Udlejningsindtægter, dels ved den besparende Sammenbygning af Opera og Filharmoni og dels ved de store Dimensioner af Operaens og Filharmoniens Tilskuerrum.

En By af Københavns Størrelse bør have en Opera, der kan rumme ca. 2500 Tilhørere, hvilket svarer til en Tilhørerplads for hver 280 Indbyggere. Det kgl. Teater, hvis Tilskuerrum har 1600 Pladser, altsaa en Plads for hver 450 Indbyggere, er saaledes for lille til Byens Størrelse.

Erfaringer fra Udlandet viser tillige, at de store Tilskuerrum er en Nødvendighed, hvis man ikke raader over meget store aarlige offentlige eller private Understøttelser. Som nævnt vil et Tilskuerrum med 24—2500 Pladser kunne give en Indtægt af over 1 Million Kr. mere end et Tilskuerrum paa 1600 Pladser uden at belaste Budgettet med en tilsvarende Merudgift.

Naturligvis har man ikke Lov til at regne med hele denne Merindtægt; København er nu engang ikke saa musikinteresseret som München

Moderne
Operadrift.

Tilskuerrummets
Størrelse.

eller Dresden; man maa altsaa dels regne med, at Tilskuerrummet ikke fuldt udnyttes, dels at Billetpriserne sættes lavt.

Intimitets-
grænsen.

Med et Tilskuerrum paa ca. 2500 Pladser har man naaet den Størrelsesgrænse, som kun kan overskrides, hvis Hensynet til Intimiteten, der er en uundværlig Faktor i al scenisk Kunst, bliver ofret til Fordel for Økonomien. Intimiteten er nemlig ikke blot afhængig af Lydforholdene, men ogsaa af Syns- og Rumfornemmelsen; der findes meget større Operæer f. Eks. Scalateatret i Milano, Metropolitan Operahouse i New York, og flere andre med aldeles fortrinlig Akustik, men hvor de mægtige Rumforhold hindrer den nødvendige Føling mellem Scene og Tilskuerrum. Denne Intimitetsgrænse satte Rich. Wagner saa lav som til 1800 Pladser (Festspilhuset i Bayreuth), ganske vist med en ren amfiteatralsk Opbygning af Tilskuerpladsen, hvad der rummæssigt set ikke er økonomisk.

Tilskuerrummets
Form.

Den gunstigste Konstruktion af et Operaauditorium er den saakaldte Sækkeform (Se S. 121), en Mellemting mellem Amfiteatret og Etage-teatret. Denne Bygningsmaade forener Hensynet til Pladsøkonomi, Akustik og Optik. Deutsches Opernhaus i Charlottenburg er et udmærket Eksempel; dets Tilskuerrum er sækkeformet og rummer ca. 2300 Tilhørere, og fra hver eneste Plads i Teatret baade ser og hører man aldeles fortrinligt. Indbygningen af en Kuppelhorizont — en Konstruktion, der ikke fandtes paa Wagners Tid — bidrager som før nævnt væsentligt til den fortrinlige Akustik, idet den samler Tonebølgerne i et Brændpunkt og kaster dem frem over Rampen; Sangerne faar derved en Fornemmelse af Tonernes Bæreevne, og Operister, der er vant til Kuppelhorizonten, har vanskeligt ved at finde sig til Rette, naar de under Gæstespil optræder paa en større Scene, der ikke har en saadan indbygget.

Det store Plads-
antals kulturelle
Betydning.

Det store Tilskuerrum vil dog ikke blot økonomisk men ogsaa kulturelt være af den største Betydning. Dels vilde de ordinære Billetpriser kunne sættes saa lavt som fra 1—7 Kr. (eksklusive Skat og Garderobe), hvilket er langt billigere end Udlandets Billetpriser, dels vil der to Gange egentlig kunne gives Forestillinger til halv Pris, altsaa fra 50 Øre til 3,50 Kr. Herved faar denne Operainstitution en langt større folkeopdragende Værdi end Casino eller Dobbeltsceneplanen, hvis ringe Pladsantal umuliggør de lave Billetpriser og stiller sig hindrende i Vejen for, at Operamusiken kan trænge ned til det bredere Lag af Befolkningen.

Adgang for
Skolebørn og
Musikstude-
rende.

Endelig skal det her nævnes, at der 1 Gang hver Maaned paatænkes en gratis Eftermiddagsforestilling for de større Skolebørn i København og Frederiksberg, og at Musikstuderende i et vist Omfang vil kunne købe Billetter til ca. 25 pCt. af ordinær Pris, hvis der ved Salgets Slutning ikke er udsolgt.

Linnebach.

Projekterings-Kontoret har, som naturligt er, sat sig til Opgave at lade udarbejde Planer for den ny Operabygning i Overensstemmelse med de mest moderne Principer for Operadrift, og har derfor henvendt sig til

Hr. kgl. Maskineridirektør *Adolf Linnebach*, Konstruktøren af Sceneanlægget i Dresdner Schauspielhaus og som bekendt Nutidens betydeligste Scenetekniker, der har udarbejdet det Projekt for et Skyde- og Elevator-sceneanlæg, der vedføjtes i Kap. IV.

Tillige har man bedt Hr. Linnebach om at afgive et sagligt Skøn over de 3 foreliggende Projekter, da det er af den største Betydning ogsaa for nærværende Plan, at deres Fortrin og Mangler klart bliver belyst af en saa uomstridt Ekspert, hvis Bedømmelse hermed følger.

MASKINERIDIREKTØR ADOLF LINNEBACHS SKØN OVER DOBBELTSCENEPLANEN, REGERINGENS CASINOPROJEKT OG NÆRVÆRENDE FORSLAG

For Nyordningen af Sceneforholdene ved Det kongelige Teater i København staar følgende 3 Projekter i Øjeblikket overfor hinanden:

1. Ombygning og Udvidelse af det nuværende Kongelige Teater til et Dobbelt-Teater (den Bunch'ske Dobbeltscene).
2. Ombygning af Casinoteatret til Operahus (Regeringens Casino-projekt).
3. Opførelse af en Operabygning paa Jernbaneterrænet i Forbindelse med Koncert- og Udlejningslokaler (Projekterings-Kontorets Forslag).

1.

Ifølge den mig forelagte Offentliggørelse i »Berlingske Tidende«s Fotogravure-Udgave for 10. Februar 1918 skal det nuværende Kongelige Teater og nogle Nabohuse efter Arkitekt Erik Bunch's Projekt ombygges, udvides og forbindes saaledes, at der bliver to af hinanden uafhængige Teatervirksomheder i samme Bygning. Der projekteres en stor og en lille Tilskuerplads med hver sin Scene. De to Scener støder op til hinanden med deres Bagmure. En fælles Magasinbygning for Dekorationer etc. ligger ligeoverfor den egentlige Teaterbygning, adskilt ved en Gade. Underjordiske Forbindelsesgange (Tunneler) danner Forbindelsen mellem denne Magasinbygning og de underste Scenerum i Dobbeltteatret.

Den Bunch'ske
Dobbeltscene-
plan.

I den nye Teaterbygning i Stuttgart har man allerede for flere Aar siden realiseret den Tanke at kunne opføre Teaterstykker alt efter deres Art paa den større eller mindre Scene. Det foreliggende Bunch'ske Projekt beskæftiger sig med den samme Tanke. Det er derfor nærliggende at undersøge, hvorvidt Løsningen af denne Opgave i begge Tilfælde svarer til de givne Forhold.

I Stuttgart skulde man tilfredsstillende Behovet for en middelstor Residensstad paa 340 000 Indbyggere og opføre en Teaterbygning, der indeholder et stort Hus med 1400 Pladser og et mindre med 800 Pladser. Dette Teaterkompleks dækker, inclusive Magasin- og Administrationsbygningen, et Areal paa ca. 9800 m².

I København raader man til det samme Formaal efter Bunch's Pro-

jekt kun over ca. 6500 m². Det er altsaa neppe to Trediedele af Arealet i Stuttgart.

Naar man betænker, at Kravene til Teatret i København, der jo er næsten dobbelt saa stor som Stuttgart, er og maa være væsentlig højere, dersom Teatret vil bevare sin høje Rang, vil man allerede af den blotte Sammenligning mellem de to Byggepladser se, at Forbilledet i Stuttgart end ikke tilnærmelsesvis kan naas.

Det maa anerkendes, at det Bunch'ske Projekt under disse Omstændigheder opnaar en god Udnyttelse af Byggepladsen. Planen til det lille Teater er hensigtssvarende, og dets Sceneanlæg, der har Dresdener Skuespilhusets til Forbillede, vil rigtig gennemarbejdet fuldstændig tilfredsstillende Fordringer, der stilles til en mindre Scenes Spilleplan.

Sceneanlægget i det store Teater anser jeg imidlertid for aldeles forfejlet. Med Hensyn til Opførelsen af store Operaer, Balletter og store Skuespil mangler Projektet enhver Udviklingsmulighed udover de nuværende Forhold. Afstanden mellem Scenegulv og Snoreloft er utilstrækkelig. Under disse Omstændigheder vilde Indførelsen af Dekorationssystemer, som regner med Rundhorisont, være forbundet med uendelige, tilbagevendende Vanskeligheder. En Bagscene og Sidescener mangler fuldstændig. De hidtil bag Scenen liggende Rum er desuden fjernede for at skaffe den mindre Scene tilstrækkelig Plads. Herved falder en Række meget værdifulde og gunstigt liggende Rum bort, deriblandt den seværdige Kunstnerfoyer. Til Dels er disse Rum forlagt til andre Steder, men i det Store og Hele er dog saare megen Plads i det store Hus gaaet tabt, hvad der i Fremtiden i høj Grad vilde skade den kunstneriske Virksomhed. Da under alle Omstændigheder de store Forestillinger med stort Opbud af Personale og Materiel skal opføres paa den store Scene, det vil igen sige, da alle de Fordringer, som nu stilles, ogsaa vil blive stillet efter Ombygningen — vil man med Rette vente at finde Forbedringer og ikke Forhold, der er ringere end de nuværende.

Men en Forringelse indtræder under alle Omstændigheder, hvis der tages nogensomhelst Plads bort fra det store Teater.

En Sammenligning med Stuttgarter-Teaterbygningens Areal falder, som man vil se, ikke ud til Fordel for det store Teater i København. Størrelsesforholdene er tilnærmelsesvis saaledes:

	<i>København.</i>	<i>Stuttgart.</i>
Det store Teater	ca. 2800 m ²	4500 m ²
Det mindre Teater	- 2500 -	2800 -
Magasin- og Administrationsbygning ..	- 1200 -	2500 -

Medens Forskellen i Areal for de to mindre Teatres Vedkommende er uvæsentlig, er det projekterede store Teater i København godt og vel $\frac{1}{3}$ mindre end det tilsvarende i Stuttgart.

Men selv om man forudsætter, at det kunstneriske Personale vilde finde sig i de Mangler, der efter det foreliggende Projekt afgjort findes i

det store Teater, opstaar det alvorlige Spørgsmaal, om da i det mindste den scenetekniske Side af Sagen bliver bedre.

Dette Spørgsmaal maa besvares benægtende. I bedste Fald lader den nuværende Arbejdsmetode sig opretholde. Dette er en Kendsgerning — selv om det nuværende Træmaskineri bliver erstattet med Jernkonstruktioner og med det projekterede Forvandlingssystem.

Større Ombygninger maa nu som før ske paa selve Scenen ved at skille saavel Dekorationer som Enkeltdeler ved omstændelig Transport til Underscenen eller til den udenfor Teatret liggende Magasinbygning. Opstillingen af Dekorationer vil paa lignende Maade kun i ganske ringe Omfang kunne forberedes. Som Regel maa Opbygningen af en ny Scene ske ved Sammenstilling af de enkelte Dekorationsdele. Denne Arbejdsmetode er den hidtil anvendte. Man vil kun kunne finde sig i den i samme Omfang som nu, hvis man paa Forhaand opgiver at iscenesætte efter moderne Principer paa den ombyggede Scene, d. v. s. hvis man bibeholder det nuværende Dekorationssystem med Prospekter, Buer, Kullisser og Sofitter. Ved det projekterede Sceneanlæg bliver det end ikke muligt at indføre den beskedne Reform paa Dekorationsområdet at anbringe en Rundhorisont og i et vist Omfang at anvende plastiske Dekorationer til Fremstilling af Landskaber.

Man maa yderligere være opmærksom paa, at Dobbeltsceneplanen ikke vil medføre en Besparelse af teknisk Personale. Hvert Teater fordrer, saafremt der da samtidig spilles paa begge Scener, et fuldtalligt teknisk Personale i samme Omfang, som om de to Scener blev drevet hver sit Sted. Ti det vil kun i faa Tilfælde være muligt at hidkalde den mindre Scenes Personale til Dekorationsforandring ved den store Scene eller omvendt, da det ikke kan undgaas, at der samtidig finder større Sceneforandringer Sted i begge Theatre.

2.

Casino vil — selv efter en Ombygning indenfor de nuværende Murrammer — ikke kunne tilfredsstille de Fordringer, som stilles til en stor Opera- og Balletinstitution. Selv om den nuværende Bygning blev nedrevet til Grunden og et nyt Hus blev rejst i dets Sted, vilde der aldrig paa denne Plads kunne opføres en Operabygning, som blot tilnærmelsesvis vilde kunne gøre Fyldest. Den smalle og meget lange Byggeplads, der er klemt inde mellem de omliggende Bygninger og kun er skilt fra dem ved smalle Lysgaarde, kan ikke føre til nogen tilfredsstillende Løsning med Hensyn til Scene- og Tilskuerrum.

Alle Rum bliver af meget ringe Størrelse og vil tilmed komme til at ligge lidet heldigt for hinanden. En Del Rum, der i det nuværende kgl. Teater staar til Raadighed for den kunstneriske Virksomhed, vil falde bort eller i den Grad indskrænkes, at de ikke kommer til at svare til deres Hensigt. I det mig oversendte Bunch'ske Casino-Projekt, der med saa

Regeringens
Casinoprojekt.

stor Behændighed søger at glide hen over den iøjnefaldende Pladsmangel, er de anførte Mangler umiddelbart indlysende for enhver Teaterfagmand.

Sceneanlægget her har de samme Mangler som Dobbeltteatrets store Scene. Alle de Betæneligheder, som dér udtales, gælder ogsaa, tildels i langt højere Grad, Casino-Projektet. F. Eks. andrager Scenerummets Bredde mellem de øvre Mure kun 19 Meter. Indenfor dette Maal maatte da Horisonten og de nødvendige Maskingallerier (henholdsvis Belysningsgallerier) indbygges. Med Fradrag af Gallerierne bliver Horisont-Spændvidden saaledes højst 17 Meter. I Dresdner Operahuset er Spændvidden paa det nærmeste 24 Meter og i Skuespilhuset 26 Meter. Spillefladen for Friluftsscener begrænses af Horisonten. Blot ved at stille Horisont-Spændvidderne overfor hinanden vil man se, at Casino-Teatrets Spilleflade maa blive stærkt begrænset. Tydeligst fremgaar dog Pladsens Snæverhed af en Sammenligning mellem Dresdner-Operaens og Casinos Sceneflader. Den første raader over et Fladerum paa ca. 890 m² inklusive Bagscenen, den sidstnævnte kun over 530 m², d. v. s. over et Areal, der er ca. 40 % mindre. Heri er de to kun 7,7 Meter høje Afstillingsrum for Dekorationer regnet med, skønt de aldrig kan komme i Betragtning som Spilleflade.

Selv den bedste Sceneindretning formaar ikke at bøde paa Scenens Pladsmangel.

Man er tilbøjelig til at betragte den efter Dresdner Operaens Forbillede projekterede Casino-Scene som en god Løsning til det foreliggende Formaal. Mod denne Opfattelse staar dog — bortset fra Casino-Teatrets langt ugunstigere Virkekaar — Resultatet af 6 Sæsoner ved Dresdner Operaen. Deraf fremgaar det, at den ny Sceneindretning, uagtet denne med overordentlig store Omkostninger blev indbygget i et forholdsvis stort Scenerum, kræver langt større teknisk Personale end før Ombygningen, endvidere, at Sceneforandringerne bortset fra enkelte heldige Tilfælde tager mere Tid end før, og at der ikke sjældent indtræffer Forstyrrelser under Forestillingen.

Men rent bortset herfra vil det af det foran anførte fremgaa med tilstrækkelig Tydelighed, at den ny Casino-Scene absolut ikke vil gøre samme Fyldest som Dresdner Operaen. Enhver Opera kan jo ganske vist opføres paa Casino-Scenen, men ikke i fuldkommen Form.

Det turde være overflødigt yderligere at gaa ind paa Enkelthederne af Sceneindretningen. Der kan paa mange væsentlige Punkter rejses Indvendinger mod dem.

Heller ikke vil de Forventninger, man maatte stille med Hensyn til Besparelser paa Driftskontoen, blive opfyldt. Der vil ikke blot kræves langt mere teknisk Personale end hidtil, men Udgifterne til Maskineri og Belysning vil betyde en Mangedobling af de nuværende Omkostninger.

Den projekterede Tilskuerplads svarer heller ikke til de Fordringer, der i en By af Københavns Størrelse maa stilles til et stort Operahus.

Efter det foreliggende Projekt synes Casino-Teatret at ville egne sig til en privat Operette- eller Skuespilscene, hvortil der ikke stilles saa strenge Fordringer, eller som Specialteater for Serieforestillinger.

Naar man stiller de to Forslag overfor hinanden og undersøger, hvorledes de hver for sig vilde tilfredsstillende de kunstneriske Krav, der i de nærmest kommende Aar maatte stilles til dem af en opadstræbende Verdensby som København, vil man ubetinget komme til den Overbevisning, at ingen af dem kan betragtes som andet end en provisorisk Løsning for et ganske kort Tidsrum. Det er højst sandsynligt, at Byens kunstneriske Trang allerede under den antagelig 3-aarige Bygningsperiode vil stige saa stærkt, at man efter Gennemførelsen af et af de to Projekter vil se sig nødsaget til at tænke paa Opførelsen af et nyt første Klasses Operahus.

Almindelige Bemærkninger angaaende de to nævnte Projekter.

København vil efter Krigen blive et Verdenscentrum. Denne Opfattelse er almindelig i Tyskland. Den danske Hovedstads fremtidige Betydning bestemmes dels ved dens geografiske Beliggenhed, dels ved det økonomiske Opsving, Krigen har foraarsaget. Danmark og København vil ikke længer kun blive betragtet som Levnedsmiddelproducent. København med sine 600 000 Indbyggere vil meget hurtigt gøre Springet til en Millionby; de nye Arbejderbyer i Valby og andre Forstæder viser, hvor det bærer hen.

Overfører man disse Betragtninger paa Københavns Teaterplaner, kommer man til følgende nærliggende Resultat: Det nuværende kgl. Teater vil ved en Ombygning og Udvidelse efter den Bunch'ske Plan med de iøjnefaldende Mangler ikke svare til kommende Tidens kunstneriske Behov. At ombygge Casino til et Operahus vil ligeledes være et Fejlgreb. De anvendte Midler vilde være anbragt paa en lidet frugtbringende Maade.

Enhver, der har fulgt Teaterlivets Udvikling i opadstræbende Byer, og i denne Henseende kan en Række tyske Byer tjene som Eksempel, vil komme til den Overbevisning, at en virkelig sund Reform ikke kan ligge i Kompromiser.

Man burde bibeholde Det kgl. Teater i dets nuværende ydre Skikkelse som stort Skuespilhus — Holberg-Monumentet foran Teatret anviser jo ogsaa denne Vej. Teatrets indre Indretning støtter ligeledes dette Krav. Skuespillet har her sit rette Hjemsted. Mindre Mangler, der fremtræder, naar der tales fra Scenens Baggrund, og som selvfølgelig ogsaa viser sig i Operaen, kan let afhjælpes og med forholdsvis ringe Midler ved en passende Ombygning.

Trangen til en lille Scene med en intim Tilskuerplads (for Kammer-spil) kunde tilfredsstilles ved at indbygge et saadant Teater i den nuværende Administrations- og Magasinbygning. I saa Tilfælde kan man nøjes med et beskedent Anlæg uden væsentlige Ændringer af Bygningens Ydre og fremfor alt hjælpe sig med en meget enkel Sceneindretning.

Ombygningen af Det kgl. Teaters Scene til en Skuespils-scene med de fornødne Forandringer af Tilskuerpladsen samt Oprettelsen af det fore-slaaede intime Teater vil, hensigtsmæssigt udført, neppe beløbe sig til mere end 2 Mill. Kr. Dersom man giver Afkald paa det intime Teater og foreløbig, paa samme Maade som hidtil, opfører Stykker med Kammer-spilkarakter i det ombyggede Teater, kan Scenen indrettes saaledes, at

Fremstillingen helt kommer til sin Ret. I saa Tilfælde vilde en tidsvarende Ombygning af Det kgl. Teater sandsynligvis kunne lade sig gennemføre for $1\frac{1}{4}$ Mill. Kr.

Som allerede anført i ovenstaaende, er Sagens Kerne den at skabe et Hjemsted for Opera og Ballet, hvor de kan komme til deres fulde Ret. Dette Spørgsmaal synes imidlertid efter min Mening at løses paa bedste Maade ved at oprette et eget Hjem for disse Kunstarter.

Da det efter Det kgl. Teaters Traditioner neppe turde komme i Betragtning at forandre dette Teater til Operahus og henlægge Skuespillet til et andet Sted, vilde det være bedre, om muligt, at indrette et nyt Operahus, hvor der kunde indtræde stabile Forhold for en længere Aarrække.

Et nyt stort Operahus med ca. 2500 Pladser kan bygges for en Sum af ca. 6 Mill. Kr med alle moderne Indretninger med Hensyn til Scenekonstruktion og Tilskuerplads, saafremt man holder Bygningens Ydre i enkle rolige Linier uden overflødig arkitektonisk Udsmykning.

Hvis denne Retningslinie vedtages, vil det Spørgsmaal opstaa, hvor og efter hvilke Principer et moderne Operahus mest hensigtsmæssigt kunde bygges. I saa Tilfælde fortjener Filharmoni-Projektet Opmærksomhed og indgaaende Undersøgelse.

3.

Nærværende
Projekt.

For første Gang fremkommer der i dette Projekt en Tanke, der vel af og til er blevet fremsat, men aldrig paa saa storslaaet en Maade, som det foreslaaes i det foreliggende *Filharmoni-Projekt*.

Det synes her at være den ledende Tanke at skabe et Centrum for en Storstads hele Musikliv; et *moderne* Operahus med alle Nutidens tekniske Forbedringer, med en Scene, der ikke kender til tekniske Vanskeligheder og som formaar at byde det mest fuldkomne: En Bygning, der er mønstergyldig i social Henseende saavel overfor Teaterpersonalets som overfor Publikums berettigede Fordringer. Alt dette lader sig ifølge Sagens Natur udføre til Fuldkommenhed paa et Areal, hvor man ikke er bundet af forudgivne Pladshensyn. Den Tanke at forbinde et saadant Operahus med forskellige andre, Musiklivet tjenende Institutioner og skabe et Bygningskompleks, i hvilket der findes store og smaa Koncertsale og Lokaler for forskellige andre Grene af Musiklivet ved Siden af Restauration, Udlejningslokaler etc., er utvivlsomt fængslende og absolut tidssvarende.

Man kunde maaske frygte, at en Sammenblanding af alle disse, trods deres Beslægtethed saa forskelligartede Musikinstitutioner skulde komme til at forstyrre hverandre. Dette Spørgsmaal, der i det foreliggende Tilfælde vel er det vigtigste, har utvivlsomt fundet en heldig Løsning i Filharmoni-Projektet. Uagtet de forskellige Etablissementer ligger i en Bygning, der udadtil virker som en Enhed, er de organisk i den Grad delt, at en gensidig Forstyrrelse sikkert vil undgaas.

Inddelingen af Bygningen i 3 Bygningsgrupper, af hvilke den midterste Gruppe indeholder Operahuset, og Sidefløjene Koncert- resp. Udlejningslokalerne, vil aldrig lade den Følelse af Trykkethed opstaa, der er karakteristisk for alle Teatre, der ligesom Casino er indeklemmt i en Gadeblok.

De store Lysgaarde, der findes paa højre og venstre Side af Operahuset over de to store overdækkede Gaarde, giver Operahuset Lys og Luft i tilstrækkeligt Maal og yder ogsaa stor Sikkerhed med Hensyn til Brandfare. De i nærværende Projekt endnu ikke helt udførte Trappeanlæg samt den øvrige indre Opbygning kan ved nærmere Bearbejdelse løses paa en uangribelig Maade.

Ved at forene disse Institutioner i een Bygning vil Byggeudgifterne blive særdeles lave. Da Operahuset nemlig kun har to Façader, der ses udvendig, og de to Fløje kun har 3 Façader hver, bliver Byggesummen derved mindre. Men det maa naturligvis tages i Betragtning, at den indre tekniske Indretning ved Oprettelsen af store Centraler for de forskellige Formaal, baade i Anlæg og fremfor alt i Drift (ved Besparelse af Personale), bliver billigere, end hvis der blev opført flere adskilte Bygninger.

Det turde med Hensyn til Rentabilitet være en stor Fordel, at der raades over mange Lokaler, der kan lejes ud. I Wiener Operabygningen findes ogsaa den Slags Lokaler.

København vilde ved Gennemførelsen af Filharmoni-Projektet faa en Bygning, der, saa vidt man kan skønne, ikke blot vilde løse Teater-spørgsmaalet, men ogsaa andre vigtige Spørgsmaal indenfor Musiklivet paa en absolut heldig Maade.

Filharmoni-Projektet fortjener den største Opmærksomhed. Det vil i mange lignende Tilfælde kunne tjene som Forbillede for andre Storbyer.

Dresden, den 2. Januar 1919.

(sign.) *Adolf Linnebach.*

II. OPERAENS PERSONALE.

a) Solisterne (Solosangere og -Sangerinder).

Personalet og
Fællesdriften

Som tidligere omtalt har Fællesdriften paa Det kgl. Teater gjort det nødvendigt, at der paa den ene Side indenfor hver Kunstart maa være ansat et forholdsvis stort Personale, som man paa den anden Side forholdsvis sjældent har Lejlighed til at lade optræde. At dette Forhold i lige Grad er uheldigt for Teatret som for dets Kunstnere, er indlysende; Driften er meget uøkonomisk, da Gagerne jo maa være nogenlunde uafhængige af Beskæftigelsesgraden, idet Kunstnerne naarsomhelst skal staa til Disposition for Ledelsen; og kunstnerisk set er det lidet tilfredsstillende for Personalet at være knyttet til et Teater, der byder det saa faa Opgaver. Den eneste statsunderstøttede Scene i et lille Land har netop i Kraft af at være den eneste, langt større Pligter til at beskæftige alle de virkelig kvalificerede hjemlige Kunstnere end de statsunderstøttede Scener i et stort Land, og saa vidt mulig give dem betryggende kunstneriske Virkekaar. For vore musikdramatiske Kunstnere f. Eks. er der kun Valget mellem Det kgl. Teater og Udlændighed, som det jo ikke er enhvers Sag at vælge.

Altfor ofte maa de unge Sangere ved Det kgl. Teater vente en Aarække paa at kunne faa deres Debut, og naar de endelig har opnaaet den, viser det sig som Regel, at man kun kan anvende dem enkelte Gange i Sæsonens Løb, saa at deres Evner aldrig kommer til Udfoldelse. Dette Forhold kan naturligvis kun ændres ved Oprettelsen af en selvstændig Operascene, som derfor baade under Hensyn til Teatrets som Personalets kunstneriske og økonomiske Tarv er en uopsættelig Nødvendighed. Diskussionen, om hvorledes dette Forhold skulde ordnes, har nemlig nu varet i over 30 Aar.

Personalet ved
en selvstændig
Opera.

At den nye Ordning vil kræve betydeligt større Lønninger er udenfor Tvivl. Selv om Solistpersonalet vil blive forøget til 15 Damer og 15 Herrer, vil den enkelte dog blive langt mere beskæftiget end hidtil og har derfor ikke den Mulighed for Fortjeneste ad anden Vej, som under de nuværende Forhold. Solisternes Gager maa sættes ganske betydeligt i Vejret, Kapelmedlemmernes ligeledes, og derved stiger automatisk Lønningsniveauet for hele Personalet. Operaens Førstekræfter bør gageres saaledes, at de helt kan tilhøre Institutionen, og ikke ved maanedlange Gæstespil andetsteds, der er fuldkommen lammende for Direktionens Repertoire-Dispositioner, maa tjene det ind, som de faar for lidt i fast Lønning. Man maa byde Førstekræfterne op til 15 à 20,000 Kr. ja undtagelsesvis endnu mere aarlig, og saa til Gengæld fordre deres Tilstedeværelse under hele Sæsonen, og Andenplanskræfterne maa have Gagen i rimeligt Forhold hertil. Pensionerne er nu ligeledes utilstrækkelige; de bør stige indtil $\frac{2}{3}$ af Gagen og udredes helt af Institutionen, idet den tvungne Henlæggelse af 5 pCt. afskaffes (se næste Side, Kapellet).

b) *Kapellet.*

Det kgl. Kapel bestaar i Øjeblikket af 58 fastansatte Musikere; desuden medvirker som Regel et større eller mindre Antal Reservemusikere, der ikke er paa fast Lønning. Kontoen for Kapellets faste Lønninger er Kr. 170,000, for Ekstralønninger ca. Kr. 14,000, hvortil kommer et Lønnings-tillæg paa 25 pCt., ialt Kr. 46,000 samt et midlertidigt Dyrtidstillæg, stort Kr. 38,800. Alt i alt andrager Kapellets Lønninger Kr. 268,800.

Nuværende
Lønninger.

Dyrtidstillæget er Kr. 700 for de gifte og Kr. 400 for de ugifte Musikeres Vedkommende (Kapellet bestaar for Tiden af 52 gifte og 6 ugifte Medlemmer). Begyndelsesgagen er, eksklusive Lønningstillæg (altsaa 25 pCt.) og Dyrtidstillæg, Kr. 2000. Gagerne stiger hvert 4. Aar med Kr. 300 for efter 16 Aars Forløb at have naaet Maksimum, Kr. 3200, hvortil altsaa kommer Lønnings- og Dyrtidstillægene. De gifte Musikeres Gage kan saaledes i Øjeblikket naa Kr. 4700, inklusive det midlertidige Tillæg paa Kr. 700.

Udover forannævnte Lønninger har følgende Instrumentalister Tillægsgage: 2 Koncertmestre, 1. Cellist, alle 1. Blæsere, 1. Bratsch, 1. Kontrabas og Harpen hver Kr. 400 aarlig; 2. Cellist, 2. Blæsere og 3. Horn hver Kr. 200.

Kapelmusikernes Pensionering er uden Sammenligning saa langt mindre tilfredsstillende end Lønningen, at den maa betegnes som ganske utidssvarende. Meningen med Pensionen skulde dog være, at en Musiker, der har arbejdet i Kapellet i en eller halvanden Menneskealder, skulde kunne trække sig tilbage til et nogenlunde sorgløst Otium. Foruden det Beløb, der er opsparet ved den tvangsmæssige aarlige Henlæggelse til Alderdomsfondet af 5 pCt. af Lønningen, og hvoraf Renterne, som højst kan løbe op til ca. 300 Kr., aarlig udbetales Pensionisten, faar en afgaaende Kapelmusiker højst 900 (skriver nihundrede) Kroner udbetalt i Pension. Til Sammenligning skal anføres, at de Mænd, som har til Beskæftigelse at rense Sporvejsskinner for Kommunen — hvad der jo ikke kræver aarelang, møjsommelig og kostbar Uddannelse — pensioneres med 1200 Kr. Det lyder som en Fabel, men er ikke desmindre en Kendsgerning, at da det kgl. Kapels 1. Koncertmester for et Par Aar siden trak sig tilbage efter over 40 Aars Virksomhed i Det kgl. Teater beløb hans Pension sig til 900 Kr. foruden de selvopsparede Renter.

Nuværende
Pensioner.

Pensionen andrager saaledes fra $\frac{1}{6}$ til $\frac{1}{3}$ af Gagen. Kapelmusikerne er pensionsberettigede efter 15 Aars Forløb, og kommer først efter yderligere 15 Aars Tjeneste op paa højeste Pension. Den tvungne 5 pCt. Henlæggelse af Gagen naar efter 35 Aars Forløb ca. 7000 Kr., der som anført giver henved 300 Kr. i Rente.

Det kgl. Kapel burde naturligvis pensioneres efter samme Regler som Statens Tjenestemænd, saaledes at Pensionen vilde naa $\frac{2}{3}$ af Gagen. Dette vilde svare til 12 pCt. af den aarlige Lønningskonto, foruden en eventuel Enkepension, der absolut burde indrettes.

I nærværende Projekt regner man da ogsaa med 12 pCt. af Gage-

kontoen til Pension. Enkepension er heller ikke her medregnet, da det paa det nuværende Tidspunkt ikke er muligt at beregne Udgifterne dertil. Man kunde maaske tænke sig, at Kapellets private Pensionsfond kunde overgaa til Institutionen som en Enkekasse for Kapellets Musikere.

Kapellets Ud-
videlse og Sam-
mensætning.

Gennemføres nærværende Projekt, vilde der blive stillet større Krav til Operaorkestret, som skal medvirke ved 8 ugentlige Forestillinger, hvad der maa have en meget betydelig Udvidelse af Kapellets Rammer til Følge. For det første, fordi de Fordringer, der vil blive stillet til Orkestret i Retning af Klangkvantitet i en selvstændig Opera med et Tilskuerrum af de foreslaede Dimensioner, kun kan honoreres ved en fyldigere Strygerbesætning, og da de fleste moderne Operaer desuden kræver stor Blæserbesætning, hvilket vil nødvendiggøre, at 70 Musikere normalt medvirker ved Forestillingerne. For det andet, fordi Kapelmedlemmerne ikke kan spille hver Aften Sæsonen rundt, og Orkestret derfor maa udvides til 92 Mand, idet der da vil blive indrettet en Turnus, saaledes at der tilsikres hver Musiker 2 ugentlige Friaftener, hvad der nødvendiggør, at henved en Snes af Orkestrets Medlemmer er fritaget for Tjeneste.

Det udvidede Kapel tænkes at have følgende Sammensætning:

16 Første Violiner.	4 Klarinetter.
14 Anden —	4 Fagotter.
8 Bratscher.	8 Horn.
8 Celloer.	4 Trompeter.
6 Kontrabasser.	4 Basuner.
2 Harper.	1 Tuba.
4 Fløjter.	2 Pauker.
4 Oboer.	3 Janitscharer.

Ialt 92 Musikere.

Der findes naturligvis Operaer og Balletter, som kræver svagere Besætning, ned til 45 à 50 Mand (f. Eks. ved Mozart-Forestillinger), eller et saa stort Orkester, der overhovedet kan skaffes Plads til (f. Eks. flere af Rich. Strauss' Operaer), og hvor 92 Musikere nærmere er for faa end for mange. Ved Realisationen af denne Plan vil det nemt kunne lade sig gøre, som Undtagelse at bringe Operaorkestret op indtil 120 Mand, det største Antal, der er bekvem Plads til. Indenfor Institutionens Rammer virker nemlig — som det vil fremgaa af Afsnittet »Koncertlivet« S. 79 — til lige et Symfoniorkester paa 75 Musikere, der ligesom Kapellet udvælges ved Konkurrence og efter nogle Aars Forløb forventes at blive af samme kunstneriske Rang som Kapellets Medlemmer. Symfoniorkestret skal kun medvirke fast 2 Gange ugentligt, ved en Symfonikoncert Torsdag Aften og en populær Koncert Søndag Eftermiddag; 1 à 2 Gange om Ugen vil det sandsynligvis medvirke ved andre Koncerter i Filharmonibygningen, og der vil saaledes blive 3 à 4 Aftener om Ugen, hvor Symfoniorkestret ikke er optaget af Koncerttjeneste; det skal da være forpligtet til efter Behov at supplere Operakapellet, ligesom dette ved særlige Lejligheder kan supplere Symfonikerne, idet man saa maa give en Mozart- eller lignende Forestilling i mindre Stil paa Operaen. Paa denne Maade vil Køben-

Samvirken med
Symfoni-
orkestret.

havn komme til at besidde et fortrinligt Dobbeltorkester paa 167 Musikere. Symfoniorkestret skulde være forpligtet til ogsaa at have Tjeneste i det kgl. Skuespilhus een Gang ugentlig ved en Forestilling, der fordrer Orkesterledsagelse.

Da Operakapellet faar en Del mere Arbejde end under de nuværende Forhold, dels ved det forøgede Antal Spilleaftener, dels ved den større Mængde Prøver, de udvidede Repertoire-Fordringer vil stille, maa Lønning og Pension være saa rigelig, at Kapellets Medlemmer ikke behøver at være anvist paa væsentlige Udenomsindtægter.

I Samraad med en Række ledende Personligheder indenfor Københavns Orkesterforening og det kgl. Kapel er Gennemsnits-Begyndelsesgagen for Operaorkestrets Medlemmer blevet ansat til 3500 Kr. Gagen vil da stige med 300 Kr. hvert 3. Aar, indtil den efter 18 Aars Forløb andrager 5300 Kr. Det maa da afgøres ved Forhandlinger med Orkesterforeningens og Kapellets Bestyrelse, om Begyndelseslønnen for Hovedinstrumenternes Vedkommende skal ansættes højere, hvorved de andre Instrumenter faar en tilsvarende lavere Gage, eller om alle Kapelmedlemmerne skal staa ens. Det førstnævnte Princip er sikkert af flere Grunde det mest hensigtsmæssige.

Fremtidige
Lønninger.

Pensionsforholdet tænkes ordnet saaledes, at den tvangsmæssige 5 pCt. Henlæggelse af Gagerne bortfalder, og Pensionerne udredes fuldt ud af Institutionen. Pensionerne vil naa $\frac{2}{3}$ af den fulde Gage, hvorved Kapellets Medlemmer, hvad Pensionernes Størrelse angaar, bliver ligestillede med Embedsmænd. For om muligt ogsaa at ligestille Kapellet med disse med Hensyn til Pensionernes Sikkerhed, foreslaas det, at Staten overtager Garantien for Pensioneringen. Dette vil ogsaa søges gennemført for det øvrige Personales Vedkommende.

Fremtidige
Pensioner.

Det kgl. Kapel, der i saa mange Aar har været den bærende Kraft i vort Musikliv uden at besidde de materielle Goder, en saadan Indsats fortjener, vil ved denne Ordning komme til at arbejde under saa betryggende kunstneriske og økonomiske Forhold, som kun muliggøres ved en Institution med meget store Udenomsindtægter.

c) Balletten.

Skønt Balletten jo ikke kan falde ind under den dramatiske Musik, skal den dog behandles i dette Afsnit, da den fortrinsvis samvirker med Operaen. Regulativmæssigt har Balletten derudover kun Krav paa een ugentlig Aften, hvad der selvfølgelig gør det uhyre vanskeligt for den at hævde sig som selvstændig Kunststart, og dens Kunstnere faar for ringe Lejlighed til at udvikle deres Evner i Traad med Udviklingen indenfor den moderne Koreografi, som det sidste Decenniums russiske Ballet har givet sit Præg.

At vor Ballet vil gaa sin Fornyelse i Møde, i det Øjeblik der bydes den saa fortrinlige Virkekaar som ved nærværende Forslags Virkeliggørelse, kan anses for givet. Under de nuværende Forhold er Balletpersonalet altfor lille til, at Balletten kan komme til sin Ret som selvstændig Kunststart

med de Massevirkninger, den moderne Ballet kræver; vort kongelige Balletkorps bestaar af ca. 25 Damer, 20 Herrer og 40 Børn; disse Tal maa mindst bringes op paa henholdsvis 39, 25 og 50. Lønningerne er ganske utilstrækkelige, Pensionerne ligeledes; de første maa for Hovedkræfternes Vedkommende andrage op til Kr. 8000 aarlig, de sidste ligesom for det øvrige Personales Vedkommende indtil $\frac{2}{3}$ af Gagen.

Endelig vil Indretningen af moderne Sceneteknik med alle dens plastiske Virkemidler, Belysninger o. s. v. være af største Betydning for Udviklingen af den nye Retning indenfor Balletten.

d) Det øvrige Personale.

Baade det over- og underordnede, kunstneriske, administrative og tekniske Personale vil paa samme Maade og i samme Grad som de under a, b og c nævnte Kunstnere have stor Fordel af den foreslaede Ordnings Gennemførelse ved de forbedrede Arbejdsforhold, Lønninger og Pensioner. Maaske vil det moderne Sceneanlæg føre til en moderat Formindskelse af det tekniske Personale i Sammenligning med Det kgl. Teaters nuværende, der dog sammenlignet med umoderne udenlandske Teatres ikke kan kaldes særlig talrigt; men til Gengæld bør Koret, der nu tæller ca. 60 Damer og Herrer, forstærkes til 80.

III. OPERA-, BALLET- OG ORKESTERSKOLER.

Det vil naturligvis være af den allerstørste Betydning for Institutionen, ikke blot kunstnerisk, men ogsaa økonomisk, at der indenfor dens Rammer oprettes Lærestalter, hvor de unge Talenter, der har Lyst og Evner til at gaa Operavejen, kan gennemgaa en grundig Skole under dagligt Opsyn af den kunstneriske Ledelse og saaledes med de bedst mulige Forudsætninger glide ind i Ensemblet som Aspiranter. Undervisningen ved Skolerne skulde være gratis, medens Eleverne til Gengæld skulde staa til Raadighed for Ledelsen, forsaavidt som det vilde være foreneligt med Undervisningen, der selvfølgelig kommer i første Linie.

Der foreslaas oprettet 3 Skoler:

- A. Den musikdramatiske Elevskole,
- B. Balletskolen,
- C. Orkesterskolen.

Som bekendt findes kun een af disse Skoler paa Det kgl. Teater, nemlig Balletskolen. En Orkesterskole har Det kgl. Teater aldrig besiddet, og Operaskolen blev ophævet for et Par Aar siden af Grunde, det her vil føre for vidt at komme ind paa; mindre, private Operaskoler, der i den sidste Tid er dukket op, kan ikke bøde paa det Savn, Ophævelsen af Det kgl. Teaters Operaskole har medført. Der optages ganske vist endnu Operaelever paa Det kgl. Teater, men i et meget begrænset Omfang, idet der kun optages Talenter, som formenes at være saa lovende, at de efter en kort Tids Forløb kan debutere; ydermere gives der et saa ringe Antal Timer, $1\frac{1}{2}$ Time ugentlig, og tilmed kun i eet Fag, musikdramatisk Instruction, at den Uddannelse, der her gives, selv med de bedste Lærerkrafter er aldeles utilstrækkelig.

A. DEN MUSIKDRAMATISKE ELEVSKOLE.

Det er en kendt Sag, at mange af vore betydeligste Sangere har lært overordentlig meget i dramatisk Henseende af Samlivet under fælles Tag med Skuespillet. Selv om man jo meget godt kunde tænke sig, at Operasangerne ogsaa efter Adskillelsen kunde faa Adgang til at overvære Det kgl. Teaters Prøver, hvad der dog vilde vanskeliggøres ved at de to Teatre kom til at ligge hver paa sit Sted i Byen, er det naturligvis indlysende, at det for Operaen maa være vigtigere selv at besidde en fyldestgørende musikdramatisk Elevskole, end i Hovedsagen at være henvist til den Belæring, man høster ved som Tilskuere at overvære Skuespilprøver. Oprettelsen af den musikdramatiske Skole opvejer da rigeligt det kunstneriske Minus paa et begrænset Felt, som Adskillelsen fra Skuespillet vil være for Operaen.

Opera- og Filharmoniiinstitutionens musikdramatiske Elevskole vil nærmest være at opfatte som et Specialkonservatorium for Operasangere. Der tænkes gennemført en Studieplan med 4—5 Timers daglig Undervisning, der omfatter forskellige Klasser. For enhver Fagmand har det længe været klart, at de unge Operasangere, der begynder deres Løbebane paa vor Opera, paa forskellige Punkter savner selv nødvendige Kundskaber i deres Fag, og derfor staar famlende og ubehjælpssomme overfor de Opgaver, der stilles dem. Naturligvis vil et virkeligt Talent med Aarene ved Selvarbejde erhverve disse Kundskaber, men de fleste formaar ikke at til egne sig dem paa egen Haand.

Undervisningen i den paatænkte musikdramatiske Skole bør normalt strække sig over mindst 3 à 4 Aar og omfatte følgende Fag:

1. *Sangundervisning.*
2. *Dramatisk Sang.*
3. *Romancesang.*
4. *Klavérundervisning.*
5. *Harmonilære.*
6. *Musiklitteratur.*
7. *Musikhistorie.*
8. *Ensemble- og Korsang.*
9. *Sprogundervisning.*
10. *Taleundervisning.*
11. *Skuespilteknik og Plastik.*
12. *Fægtning.*
13. *Maskering og Kostumering.*

Disse Fag skal naturligvis fordeles udover Lærestaltens Semestre, da Eleven jo ikke kan overkomme dem alle samtidig. At de Lærerkrafter, der ansættes, maa være de bedst mulige, og at deres Arbejde i Modsætning til Lærerpersonalets ved det kgl. Musikkonservatorium maa lønnes tilfredsstillende, er en Selvfølge.

1. Fag, *Sangundervisning*, er ikke obligatorisk for Eleverne, hvem det staar frit at søge den private Sanglærer, de ønsker, medens de øvrige Fag er obligatoriske.

2. Fag, *Dramatisk Sang*, er identisk med de musikdramatiske Instruktionsstimer, der nu gives Det kgl. Teaters Operaelever.

3. Fag, *Romancesang*, kunde maaske synes ret overflødig for Operister; Erfaringen viser imidlertid, at Romancesangen har den aller gavnligste Indflydelse paa Operasangen, som derigennem bliver langt rigere paa Nuancer og netop fremmer det Moment, der ogsaa for Operasangerne til syvende og sidst er det væsentlige: Musikken.

4. og 5. Fag, *Klaverundervisning* og *Harmonilære*, skal kun være Bifag og tilsigter naturligvis ikke at uddanne Operisterne til Klaverspillere og Komponister, men kun at give dem det elementære musikalske Grundlag, som ikke faa savner. En Sanger, der ikke kan spille lidt Klaver, vil jo ikke paa egen Haand kunne gennemgaa sine Partier eller ved Selvstudium lære Musikværker at kende.

6. Fag, *Musiklitteratur*, omfatter Gennemgang af de forskellige Tiders Stilarter og deres Hovedværker og vil suppleret af:

7. Fag, *Musikhistorie*, være af almén dannende Betydning for Eleverne.

8. Fag, *Ensemble- og Korsang*, er nødvendig for at lære Eleverne at indordne sig i et Ensemble og at tilpasse Stemmeføring og Klangkvalitet rent instrumentalt.

9. Fag, *Sprogundervisning*, omfatter Kundskaber i Italiensk og et eller to Hovedsprog, hvad der ikke mindst er af stor Betydning for dem af de unge, der senere vil søge til Udlandet.

10. Fag, *Taleundervisning*, maa anses for aldeles uundværlig for Sangere, baade med Henblik paa Tekstbehandling i Sangen og i forekommende Dialog, overfor hvilken mange Operasangere staar magtesløse.

11. Fag, *Skuespilteknik og Plastik*, er, sideordnet med selve Sangtekniken, Hovedhjørnen i musikalsk Dramatik. Selv om Operafremstillingen som Regel ikke giver Anledning til og derfor heller ikke kræver en saa minutiøst gennemarbejdet Menneskefremstilling som det reciterende Skuespil, er det dog indlysende, at Evnen til at levendegøre en Skikkelse er fuldt saa nødvendig for en Operasanger som for en Skuespiller og maa udvikles gennem aarelang, omhyggelig Øvelse. Musikdramaets Væsen er jo netop den fuldkomne Sammensmeltning af det musikalske og dramatiske Element; her vil Instruktionen være af den største Betydning.

12. Fag, *Fægtning*, bør ikke mangle i Elevernes Uddannelse, da ingen anden Sport i den Grad udvikler et fuldendt Herredømme over Legemets Plastik og Rytmik.

13. Fag, *Maskering og Kostumering*, omfatter baade den rent manuelle Færdighed i at skabe Fysiognomier og tillige Kundskaber i de forskellige Stilarter paa Kostumerings Omraade. Selv om Sceneinstruktør og Kostumier bærer Ansvar for Kostumeringen, er det dog af Vigtighed, at Sangerne her er udrustede med den fornødne Viden.

At en musikdramatisk Elevskole, der omfatter disse Fag, med dygtige og energiske Lærerkrafter vil være af uvurderlig Betydning for Institutionen, er selvsagt. Bevidst Kunnen er nu engang et uundværligt Supplement til Talent, og der er ingen Tvivl om, at den danske Opera med de mange fortræffelige Stemmebegavelser og med den Modtagelighed, der er os egen, ved Oprettelse af en god musikdramatisk Skole vil have endnu større Chancer for at indtage en ærefuld Plads blandt de betydende Operaer.

B. BALLETSKOLEN.

Det kgl. Teaters Balletskole rekrutteres som bekendt af Børn i 6—8 Aars Alderen. Børnene faar paa Teatret Undervisning i baade de almindelige Skolefag og i Balletdans. Undervisningen er gratis, men til Gengæld har Eleverne Pligt til mod Godtgørelse at medvirke ved Teatrets Forestillinger.

En saadan Ordning vil direkte kunne overføres til den ny Institution; blot kunde der maaske lægges endau større Vægt paa selve Skoleundervisningen. Det hænder nemlig ikke sjældent, at Elever, der som Børn tegner meget lovende, som halvvoksne viser sig at være uegnede til Ballettjenesten og derfor maa forberede sig paa en anden Levevej. Deres almene Kundskaber bør derfor saa vidt muligt være paa Højde med jævnaldrende Skolesøgendes, saa at de i samme Grad som disse har Mulighed for at tage Eksaminer, der giver dem Adgang til en anden Livsstilling.

C. ORKESTERSKOLEN.

Det vil uden Tvivl være af stor Betydning for Opera- og Symfoniinstitutionen, at der indenfor dens Rammer oprettes en tidssvarende Orkesterskole, hvorfra den i Hovedsagen vil kunne faa Tilgang af unge Musikere til Kapellet og til Koncertorkestret. Skolen, der skulde ledes af én eller flere af de ansatte Dirigenter, tænkes at omfatte saavel Specialundervisning i Instrumentets Behandling og i Bifagene: Klavér, Musikteori (eventuelt Komposition og Instrumentationslære), Musikkritik, Musiklitteratur, Musikhistorie etc., som i Ensemble- (ogsaa Kammermusik) og Orkesterspil.

Undervisningen skulde ogsaa her være gratis, og man har efter udenlandsk Mønster planlagt, at de dygtigste af Eleverne i øverste Klasse efter aflagt Prøve gaar over i et af Orkestrene som Aspiranter med en mindre, men hurtigt stigende fast Lønning, for efter et Par Aars Forløb at opnaa fast Ansættelse. Orkestrene vil saaledes til enhver Tid rumme en Del Aspiranter, der har faaet deres Uddannelse indenfor selve Institutionen under Ledelse af dens egne Dirigenter og Førsteinstrumentalister. Denne Ordning vil kunstnerisk og administrativt have stor Værdi for Institutionen, som derigennem sikrer sig Tilgang af unge Musikere, hvis Kvalifikationer paa Forhaand er kendte, og hvis Uddannelse er tilrettelagt af dens kunstneriske Ledelse med Henblik paa en senere Oprykning i et af dens Orkestre.

Den Mindreudgift paa Musikerbudgettet, Aspiranttjenesten medfører, har man imidlertid ikke regnet med her, da man paa nærværende Tidspunkt vanskeligt vil kunne give bestemte Ciffre herfor.

B. KONCERTLIVET.

En københavnsk Sæson byder efterhaanden paa saa mange Koncerter, at de Aftener, hvor der kun finder een Koncert Sted, hører til Undtagelserne. De 4 Koncertsale, vi har, er praktisk talt altid optaget — de benyttes nemlig ikke til Koncerter alene —, og man maa som bekendt Maaneder i Forvejen bestille Sal, hvis man da ikke vil løbe an paa en Kollegas eventuelle Aflysning.

Selv om der i København finder mange Koncerter Sted, maa vort Koncertliv dog kaldes ganske utilstrækkeligt, da det hæmmes af to Hovedmangler: Et tilstrækkeligt Antal velindrettede, tidssvarende Koncertlokaler og et fast ansat Symfoniorkester. Navnlig paa Orkestermusikens Omraade er vi langt tilbage; dels er Orkesterlitteraturen ikke tilgængelig i det Omfang, man maa forlange i en By af Københavns Betydning, dels staar Orkesterudførelsen ikke paa Højde med de kendte udenlandske Symfoniorkestres, da det københavnske Koncertorkester virker under saa ugunstige Forhold, og endelig er der altfor ringe Adgang for den ubemidlede musikinteresserede Befolkning til at høre Musik i en fortrinlig Udførelse til billige Priser.

Overalt i Udlandets — Tysklands, Frankrigs, Italiens, ja Englands større Byer — ofte Byer, der er langt mindre end København — findes der en Symfoniinstitution, som dér betragtes som noget selvfølgeligt. Her i Skandinavien findes i Stockholm Koncertforeningen med eget fast Orkester og ugentlige Koncerter, og Göteborg har som bekendt en fortræffelig Orkesterforening; endelig forbereder Christiania og Bergen Oprettelsen af faste Symfoniinstitutioner. Kun i Skandinaviens største By, der ligger Kontinentet nærmest, er vi endnu ikke naaet saa vidt.

Man vil maaske hævde, at naar vort Koncertliv er saa uudviklet paa Orkestermusikens Omraade, er det, fordi der ingen Trang er dertil, og som Bevis herfor fremhæves, at de stedfindende Orkesterkoncerter — Folkekoncerterne dog undtagne — som Regel har vanskeligt ved at samle Tilhørere; det vilde derfor være meningsløst at udvide Rammerne for Orkestermusikken ved saa omfattende og kostbare Foranstaltninger som en stor Orkestersal og et fast symfonisk Orkester.

Man overser her, at vort Koncertlivs kvantitative og kvalitative Utilstrækkelighed i højeste Grad virker neddæmpende paa Publikums Lyst til at høre Orkesterkoncerter. Det tør ikke betvivles, at en Orkesterinstitution, der staar paa Højde med Udlandets bedste, vil samle et stort Publikum, som hidtil har holdt sig borte. Her kan man bygge paa Erfaringer andetsteds fra, bl. a. fra Göteborg, der saa at sige intet Musikliv havde at opvise inden Oprettelsen af Symfoniinstitutionen, og som efter nogle Aars Forløb hævder sig som en udpræget Musikby, hvor Antallet af faste Orkesterkoncerter i forrige Sæson beløb sig til ikke mindre end 72.

I. KONCERTSALENE.

A. De nuværende Koncertlokaler.

Inden det Schimmelmänn'ske Palæ i Bredgade efter den store Musikfest i 1888 blev omdannet til Koncertpalæet — nu Odd-Fellow Palæet — var »Casinos store Sal«, selve Teaterrummet, det eneste Lokale til Orkesteropførelser i København. Dets Akustik var fortræffelig, men det kunde kun én Gang ugentlig lejes til Koncerter. Koncertpalæets Oprettelse betød derfor en stor Forbedring for vort Koncertliv.

Odd-Fellow Palæets store Sal.

Odd-Fellow Palæets store Sal kan imidlertid ikke længere kaldes tidsvarende.

For det første er Salen for lille. Ved en Orkesterkoncert med stor Opstilling: stort Orkester og Kor, rummer den kun ca. 1300 Salgspladser; rent bortset fra, at kun et forholdsvis begrænset Antal Tilhørere har Mulighed for at overvære Koncerten, umuliggør det ringe Pladsantal aldeles en betryggende Økonomi for Koncertgiveren. Uden eventuelt Dirigent- og Solisthonorar koster en Orkesterkoncert i København i Øjeblikket ca. 3500 Kr., iberegnet normal Prøvetid, Annoncering, Plakater, Arrangement etc. Til en Gennemsnitspris af Kr. 2.50 pr. Plads giver udsolgt Hus altsaa en Indtægt af ca. Kr. 3250, d. v. s. et Underskud af ca. 250 Kr. Selv om enkelte Berømtheder kan sætte Gennemsnitsprisen til 3 Kr. og saaledes opnaa et Overskud paa 400 Kr., maa Underskudet opstilles som Norm.

At det under disse Forhold kun er de færreste, der kan indlade sig paa at give Orkesterkoncert i København, siger sig selv.

For det andet mangler Salen et Orgel, hvad der absolut maa fordres i et moderne Orkesterlokale for at muliggøre Orgel- og Oratorieopførelser. Hidtil har man maattet lade sig nøje med et Harmonium, eller man har maattet forlægge Koncerten til en af Kirkerne, hvis Pladsforhold, der ikke er indrettet med saadanne Opførelser for Øje, vanskeliggør Samvirken mellem Orgel og Orkester. Det har gentagne Gange været paa Tale at bygge et Orgel ind i Salen, men det har vist sig at være ugørligt paa Grund af Pladshensyn.

Der kunde nævnes andre Ulemper, saasom de slette Opholdsrum for Orkestermusikere og Solister, Manglen af et Øveokale, hvor man kan musicere uden at forstyrre en stedfindende Koncert o. s. v., men de nævnte er tilstrækkelige til at vise, at Odd-Fellow Palæets store Sal ikke længere er tidssvarende og trænger til en Afløser.

Dette gælder til en vis Grad ogsaa de 3 mindre Koncertlokaler: Odd-Fellow Palæets mindre Sal, Casinos Koncertsal, Hornung & Møllers Sal, med et Antal af henholdsvis 500, 450 og 160 Salgspladser.

Odd-Fellow Palæets mindre Sal.

Palæets mindre Sal er det egentlige Lokale for Solistoptræden. Med udsolgt Hus kan denne Sal, der rummer 500 Salgspladser, med en Gennemsnitspris af Kr. 2.50 pr. Plads give en Indtægt af ca. 1200 Kr. (nogle Pladser gaar altid fra til Fribilletter), og Udgifterne ved Afholdelsen af en Koncert beløber sig til ca. 550 Kr., hvortil i de fleste Tilfælde kommer Honorar for Medvirkning paa 1 à 200 Kr. Altsaa vil der som Regel kun kunne blive et Overskud paa ca. 500 Kr., hvilket for vore hjemlige Kunstnere kan betegnes som en tilfredsstillende Indtægt, medens det for tilreisende Kunstnere reduceres til omtrent intet ved Udgifter til Rejse, Op- hold etc.

Casinos Koncertsal.

Koncertøkonomien stiller sig paa lignende Maade for Casinos Koncertsal, da Lejen deraf paa Grund af det færre Antal Pladser er noget mindre end for Odd-Fellow Palæets Solistsal. Casinos Koncertsal er i sin Udstyrelse saare lidet tiltalende.

Hornung & Møllers Sal.

I Hornung & Møllers Sal — vort eneste virkelig intime Kammermusiklokale — koncerterer oftest et Ensemble, hvis Medlemmer skal dele Overskudet. Med udsolgt Hus kan denne Sal, der rummer 160 Pladser, med en Gennemsnitspris af Kr. 2.50 pr. Plads give en Indtægt paa ca. 400 Kr., og da Udgifterne ved Afholdelsen af en Koncert ligeledes beløber sig til ca. 400 Kr., vil saaledes et gunstigt økonomisk Resultat for de Medvirkende ikke kunne foreligge. I enkelte Undtagelsestilfælde kan der i denne Sal — netop paa Grund af dens Lidenhed — tages en Gennemsnitspris af indtil 4 Kr., hvorved der altsaa kan opnaas et Overskud paa ca. 240 Kr.

Korprøvelokaler.

En ikke uvigtig Gren af vort Musikliv er Korsangen. Der findes her i Byen henved en Snes større Sangforeninger, hvis Virksomhed imidlertid i høj Grad hæmmes ved idelig tilbagevendende Lokalevanskeligheder. Ligesom der er Bolignød i København, er der ogsaa stærk Mangel paa Foreningslokaler. I dyre Domme maa de som oftest ikke velhavende Sangforeninger leje et i Reglen lidet tiltalende Restaurationslokale, hvor de kun er velsete af Restauratøren, naar Fortæringen kommer i første Linie og Øvelserne indskrænkes til det mindst mulige; nødvendige Ekstraprover maa opgives, da Lokalet kun staar til Raadighed paa den fastsatte Mødeaften.

Der tiltrænges her en Række tidssvarende Lokaler, hvor Korsangen kan dyrkes uden uvedkommende Hensyn.

*B. Opera- og Filharmonibygnings
Koncertlokaler.*

Paa de bestaaende ugunstige Lokaleforhold vil der blive bødet ved Opførelsen af Opera- og Filharmonibygningen, idet der her tænkes ind-

bygget 3 Koncertsale: en Orkestersal med 2300, en Solistsal med ca. 1100 og en Kammermusiksal med 400 Pladser. Naar man har bestemt sig for netop disse Pladsantal, skyldes det ikke nogen Tilfældighed, men de er i nøje Overensstemmelse med hver Sals specielle kunstneriske Formaal og økonomiske Anvendelighed og dækker derfor de Salsstørrelser, der tiltrænges.

Det er en Selvfølge, at Koncertsalenes Udenomsforhold paa samme Maade som Operaens baade for Publikum og de Optrædende er paa Højde med de mest moderne Fordringer; Tilkørsler, Indgange, Korridorer og Trapper er meget rummelige. Garderoberne er praktisk anlagte og saa rigeligt beregnede, at Ekspeditionen kan foregaa hurtigt og bekvemt. Varme- og Ventilationsanlæg er de bedst mulige, Siddepladserne magelige, og en smuk, dæmpet Belysning vil i Forbindelse med enkel, stilren Udstyrelse give disse Sale den Grundtone af Skønhed og Hygge, som savnes i de allerfleste Koncertlokaler med deres nøgterne Belysning og smagløse Ornamentik.

I Tilknytning til Salene findes velindrettede Lokalteter for de Optrædende: Orkesterfoyer og Opholds- og Øvelsesværelser for Solisterne.

Den store Koncertsal.

Orkestersalen bliver en stor festlig Sal, hvor der indbygges et Podium, stort nok til at rumme et Orkester paa 120 Mand samt et stort Kor, endvidere et ypperligt Koncertorgel paa ca. 80 Stemmer med moderne Fjernværk.

Denne Sal vil kunne faas til Leje for Kr. 700 pr. Aften, inklusive Lys, Varme, Betjening etc., og skal selvfølgelig ikke alene tjene til Koncertlokale, men ogsaa til Forsamlings- og Festsal. Den vil ikke blot blive en Afløser af Odd-Fellow Palæets store Sal, men ogsaa af *Raadhushallen*, der ikke er nævnt under Omtalen af de bestaaende Sale, da den kun undtagelsesvis udlejes. Iøvrigt er Raadhushallen trods sit storladne festlige Præg hverken egnet til Koncertopførelser eller til Møder paa Grund af den uheldige Akustik, der udvisker saavel Tale som Musik, og Lokalet savner desuden enhver af de Bekvemmeligheder (f. Eks. Garderober, magelige Siddepladser etc.), som maa kræves af en tidssvarende Koncert- og Forsamlings-sal. At Raadhushallen derimod altid vil blive foretrukket for Filharmonisalen ved festlige Hændinger, der ifølge deres Karakter bør finde Sted i Byens Raadhus, er naturligvis indlysende.

Orkestersalen i Opera- og Filharmonibygningen udlejes tillige med Orkester paa 70—75 Mand for en Merudgift af Kr. 1800, inklusive normal Prøvetid (3 × 3 Timer), altsaa for Kr. 2500 ialt. Hertil kommer Arrangement, Annoncer, Plakater etc. 800 Kr.. Koncertens Omkostninger er da ialt Kr. 3300, altsaa 200 Kr. mindre end i Odd-Fellow Palæets store Sal, uagtet Filharmonisalen rummer ca. 1000 Pladser flere og Orkestret baade er større og bedre. Regner man, at denne Sal kun søges af det samme Antal Koncertgængere som Palæets store Sal, nemlig 1300, faas der et Underskud paa kun 50 Kr. med en Gennemsnitspris af Kr. 2.50 pr. Plads; er der $\frac{3}{4}$ solgt Hus, er Overskudet ca. 1000 Kr. og med udsolgt Hus ca. 2500 Kr.

En stor Berømthed kan meget vel sætte en Gennemsnitspris af Kr. 3.50. Med udsolgt Hus vil da Indtægten beløbe sig til 8050 og Overskudet til Kr. 4750, mod i Odd-Fellow Palæet Kr. 4550 og Kr. 1050.

Salen kan ogsaa tænkes benyttet til Solistoptræden uden Orkester. Den Kunstner — der kan naturligvis kun være Tale om de allerstørste Navne — der formaar at samle fuldt Hus her, vil med en Gennemsnitspris af Kr. 3.50 faa et *Overskud* af ca. 6500 Kr., eksklusive eventuelt Honorar for Medvirkning eller Akkompagnement.

Solistsalen.

Solistsalen, der rummer ca. 1100 Pladser, vil i Leje koste 250 Kr. Hertil kommer Arrangement, Annoncer, Plakater etc. ca. 400 Kr., ialt Kr. 650. Med $\frac{3}{4}$ solgt Hus og en Gennemsnitspris af Kr. 2.50 faas et Overskud paa ca. 1300 Kr., og med udsolgt Hus ca. 2000 Kr. Med udsolgt Hus til en Gennemsnitspris af Kr. 3.50 faas et Overskud paa ca. 3000 Kr. Denne Sal bliver altsaa den Mellemstørrelse mellem Palæets store og mindre Sal, som saa haardt tiltrænges for Solister med et stort Publikum, og den vil i særlig Grad egne sig for de af vore Kammermusikforeninger, der med deres blandede Programmer af Kammermusik og Solistoptræden maa fordele deres Koncerter paa 2 Serier, fordi de bestaaende Solistsale er for smaa til at rumme samtlige Medlemmer.

Ligesom Orkestersalen tænkes anvendt til særlig velbesøgte Solistkoncerter, vil omvendt Solistsalen kunne finde Anvendelse ved mindre Orkesterkoncerter, hvortil der ikke tør forventes et saa stort Besøg, som er nødvendigt for nogenledes at fylde den store Filharmonisal. Her tænkes navnlig paa hjemlige Kompositionsaftener med Orkester eller Optræden af hjemlige Solister med Orkester. En Sal paa ca. 1100 Pladser vil netop være særlig velegnet til et saadant Formaal. Afholdelsen af en Orkesterkoncert i Solistsalen med 50 Musikere vil koste ca. 2000 Kr., Lys, Varme, Betjening, Arrangement, Annoncer, Plakater og normal Prøvetid indbefattet, idet Udgiften til Orkester sættes til 1200 Kr. og alle øvrige Omkostninger til 800 Kr., hvøraf Leje af Salen andrager 250 Kr. Med $\frac{3}{4}$ solgt Hus vil Koncerten med en Gennemsnitsbilletpris af Kr. 2.50 omtrent balancere, medens der ved udsolgt Hus vil blive et Overskud af ca. 600 Kr.

Kammermusiksalen.

Kammermusiksalen, der rummer 400 Pladser, vil i Leje koste 125 Kr. Hertil kommer Arrangement, Annoncer, Plakater etc. ca. 400 Kr., ialt Kr. 525. Med $\frac{3}{4}$ solgt Hus og en Gennemsnitspris af Kr. 2.50 faas et Overskud paa ca. 225 Kr. og med udsolgt Hus ca. 475 Kr. Med udsolgt Hus til en Gennemsnitspris af Kr. 4.00 faas et Overskud paa ca. 1100 Kr. Denne Sal vil i samme Grad egne sig til Kammermusikaftener og til mindre Solistkoncerter.

Korprøvelokaler.

Da Opera- og Filharmonibygningen bør rumme alle Grene af vort Musikliv, vil der blive indrettet en Korprøvesal af lignende Størrelse som Kammermusiksalen samt flere mindre Øvelsesværelser hver med sit Instrument. Desuden vil der blive indrettet et større Foreningsværelse, eventuelt med Bibliotek og Læsestue i Forbindelse med Sangforeningslokalerne, saaledes at alle vore Korforeninger naturligt foretrækker Musikbygningen for tilfældige og usikre Restaurationer; det vil da ogsaa være praktisk, at de store Musikforeningers Kor afholder Prøver i Musikbygningen.

Studieværelser.

I de fleste af Udlandets store Byer findes der Lokaler, som kan lejes paa Timer, Dage eller længere Tid af Musikhædere, tilrejsende Musikere eller Musikstuderende til Undervisnings- og Øvelsesbrug. En saadan Række godt isolerede Værelser, hver med sit Flygel, vil ogsaa blive indrettet her, eventuelt i Forbindelse med et hyggeligt Samlingslokale med Servering fra Restaurationen. Disse Værelser vil afhjælpe et føleligt Savn, navnlig i Betragtning af det Opsving, vort Musikliv vil faa ved Opera- og Filharmoninstitutionens Oprettelse.

II. KONCERTORKESTRET.

A. Det nuværende Koncertorkester.

Det Koncertorkester, der virker i København, bestaar af den faste Stamme paa ca. 42 Musikere, der om Sommeren spiller i Tivoli og i Vintersæsonen ved Palæ-Koncerterne. Dette Orkester kan da suppleres efter Behov til ca. 80 Musikere. Før denne Orkesterstamme eksisterede, var Sættelsen af et Orkester til Koncerter ret tilfældig og ofte forbundet med store Vanskeligheder, da man i langt højere Grad end nu var afhængig af Det kgl. Teaters Spilleplan. Dels maatte mange af de uundværligste Instrumentalister hidkaldes fra det kgl. Kapel, dels var mange af Koncertmusikerne forpligtet til som Assistance at staa til Raadighed for Det kgl. Teater, naarsomhelst deres Medvirkning ved Operaen maatte kræves. Og dette førte naturligvis til uendelige Konflikter mellem Teatrets og Koncertgavernes Interesser. Endnu den Dag i Dag er Afholdelsen af en Orkesterkoncert med fyldig Besætning afhængig af, at der ikke til samme Aften ansættes stor Opera.

At saa usikre og utidssvarende Orkesterforhold virker hæmmende paa vort Musikliv er en Selvfølge.

Et andet meget uheldigt Forhold er, at Orkestermusikerne er slet lønede og at deres Alderdom ikke betrygges ved Pensionering. Dette har naturligvis til Følge, at Orkestrets Kvalitet ikke er paa Højde med, hvad man kan forandre i en By af Københavns Størrelse, idet mange af de bedste Orkestermusikere, der ikke har Ansættelse i Kapellet, som bestaar af kun 57 fastansatte Musikere, ikke har Raad til at paatage sig et saa slet lønnet Arbejde, men ofte nødes til enten at tage Ansættelse i et Caféorkester, hvor Gagen er mere end dobbelt saa stor som de faste Indtægter — ca. 1500 Kr. aarlig — Koncerttjenesten indbringer, eller ogsaa at søge et Virkefelt i Udlandet, hvor en Mængde udmærkede danske Musikere har fundet Ansættelse. Det gælder jo for Musikerstanden som for enhver anden Stand, at der ydes værdifuldere Arbejde under gode Lønningsforhold. Altfor mange af vore Musikers Liv former sig som en daglig, sløvende Kamp for Tilværelsen, da man nu engang ikke kan ernære sig og sin Familie for under 1500 Kr. om Aaret. De maa skaffe sig væsentlige Indtægter ved andet Arbejde: Undervisning — hvilket dog kun i ringe Grad er muligt for Blæsernes Vedkommende, da der findes saa ringe Tilgang til deres specielle Fag — endvidere Nodeafskrivning etc., og endelig for manges Vedkommende ved at spille til Bal, en Beskæftigelse, der i Længden virker kunstnerisk nedbrydende.

De slette Lønninger hindrer Tilgang af mange af de dygtigste Musikere til Orkestret, hvis Medlemmer derfor ofte savner den manuelle og kunstneriske Overlegenhed, man maa forandre af Musikere i et første Klases Koncertorkester.

Grunden til Koncertmusikernes slette økonomiske Kaar er imidlertid *ikke* den, at Honorarerne for Orkestermedvirkning er for smaa, sammenlignet med de tilsvarende Honorarer i vort sydlige Naboland f. Eks.; de maa endda siges at være rigelige. Misèren er den, at der gives for faa Orkesterkoncerter i København, hvad der igen er en medvirkende Aarsag til, at Kontoen for Musikerhonorarer i det enkelte Tilfælde løber saa stærkt i Vejret — gennemsnitlig ca. 2100 Kr. pr. Koncert — at de tynger uforholdsmæssig stærkt paa Koncertgiverens Budget, da Salens Lidenhed som paavist udelukker et Billetsalg, der kan sikre en betryggende Balance mellem Indtægt og Udgift.

Op dette har atter til Følge, at Orkesterkoncerternes Antal kun kan blive meget ringe — saa ringe, at København som Musikby staar tilbage for overmaade mange, selv langt mindre udenlandske Stæder.

Den Lønning, et Medlem af det nuværende Koncertorkester, uden at opnaa Pension, med nogenlunde Sikkerhed kan gøre Regning paa, beløber sig som anført til knapt 1500 Kr. for Sommer- og Vintersæsonen til sammen. For Orkestertjeneste i lidt mere end 4 Sommermaaneder i Tivoli beløber Lønningen sig til Kr. 250 pr. Maaned, altsaa til 1000 Kr. For denne Betaling skal Musikerne staa til Raadighed ca. 5 Timer daglig, Prøvetiden indbefattet, nemlig i 3 Koncertafdelinger à $\frac{3}{4}$ Time hver Aften fra Kl. $6\frac{1}{2}$ til ca. 11 Aften, og faar saaledes en Timebetaling af ca. $1\frac{2}{3}$ Kr., eller en Dagløn af ca. 8,30 Kr.

Vintersæsonen i København omfatter 27—28 faste, d. v. s. aarligt tilbagevendende Orkesterkoncerter, ved hvilke Tivoli- og Palæorkestret medvirker, samt som Regel det kgl. Kapels 2 aarlige Koncerter; ialt beløber de faste Orkesterkoncerter i København sig saaledes til 29 à 30, jfr. 72 i Gøteborg i afvigte Sæson. Medlemmerne af vort Koncertorkester kan gøre Regning paa en nogenlunde sikker Fortjeneste i Vintersæsonen af ca. 500 Kr. Hertil kommer naturligvis Indtægten af tilfældige Orkesterkoncerter, hvis Antal dog i de sidste Par Sæsoner har været forsvindende.

Til de faste Koncerter, Orkestret medvirker ved, regnes følgende:

- 1) Musikforeningens 3 Koncerter.
- 2) Cæciliaforeningens 2 à 3 Koncerter (den ene af Foreningens aarlige Koncerter er undertiden uden Orkester, da Cæciliaforeningen jo i første Linie dyrker Korsangen, navnlig den kirkelige).
- 3) Dansk Koncertforenings 2 Koncerter.
- 4) Palækoncerternes 20 Opførelser Søndag Eftermiddag til billige Priser.

Disse 27 à 28 Koncerter, Kapellets 2 Koncerter, et varierende Antal tilfældige Orkesteropførelser samt nogle kommunale Frikoncerter er Summen af de Orkesterkoncerter, en københavnsk Sæson har at opvise.

Denne orkestrale Fattigdom bør bringes til Ophør, ikke blot af Hensyn til Musikernes nuværende daarlige Kaar, men ogsaa af Hensyn til selve den vanrøgtede musikalske Kunst, som under saa utrygge og utilfredsstillende Forhold ikke kan opfylde sin samfundsgavnlig, folkeopdragende Mission.

Her er der kun én Vej at gaa: for det første at skaffe Koncertlivet en tilstrækkelig stor Orkestersal, og for det andet at oprette en Symfoniinstitution, der sætter Koncertorkestret paa fast Lønning og sikrer det betryggende Pensioner.

B. Opera- og Filharmonibygningens Symfoniorkester.

Institutionens Symfoniorkester bør omfatte 75 Musikere, der ligesom det kgl. Kapels Medlemmer foreslaas udvalgt ved Konkurrence. Efter al Sandsynlighed vil man ikke samtidig med at Kapellet skal udvides fra 58 til 92 fastansatte Musikere ogsaa kunne besætte alle Pladser i Symfoniorkestret kvalitativt tilfredsstillende. Selv om Adgangen til Orkestrene naturligvis fortrinsvis bør staa aaben for vore hjemlige Musikere, vil det derfor være naturligt, ja nødvendigt at besætte de enkelte Pladser, hvortil der ikke skulde kunne findes nogen kvalificeret hjemlig Musiker, med en fremmed. Overalt i Udlandets større Orkestre findes der Musikere af fremmed Nationalitet; det er jo bekendt, at mange af vore egne dygtige Orkesterspillere beklæder betroede Stillinger i Udlandets Symfoniorkestre og Operakapeller, og det vil derfor næppe støde paa Modstand her, at fremmede Musikere i Undtagelsestilfælde ansættes i de to store københavnske Orkestre; det vil maaske tillige være muligt at hjemkalde flere af

vore egne Musikere fra Udlandet, hvis dette Projekt gennemføres, vil jo Antallet af vellønnede og betryggende pensionerede Orkesterstillinger forøges saa stærkt og de kunstneriske Vilkaar blive saa gode, at man kan vente Tilgang fra mange af de Musikere, som ikke kunde finde sig til Rette i de hidtidige og nuværende indskrænkede og utilfredsstillende Forhold. Man maa imidlertid være klar over, at det selv under de dygtigste Ledere, vil tage en Aarrække — maaske 5—6 Aar —, inden et nydannet Orkesterensemble naar den Grad af Fuldkommenhed, der forlanges af et 1ste Klasses Symfoniorkester.

Symfoniorkestret tænkes at have følgende Sammensætning:

14 Første Violiner	3 Oboer (inkl. Engelskhorn)
12 Anden —	3 Klarinetter
8 Bratscher	2 Fagotter
8 Celloer	4 Horn
7 Kontrabasser	3 Trompeter
1 Harpe	4 Basuner (inkl. Tuba)
3 Fløjter	3 Janitscharer (inkl. Pauke).

Ialt 75 Musikere.

Som nævnt under Kapellet (S. 64) er der ved særlige Lejligheder paa-tænkt et Samarbejde mellem Symfoni- og Operaorkestret, naar et af dem kræver større Besætning, end det raader over, ligesom der i Sygdoms-tilfælde o. l. vil være Mulighed for gensidig Imødekommenhed. For at lette en saadan Samvirken tænker man at ansætte en fælles Orkesterregissør for begge Orkestre. Det vil da være mest formaalstjenligt, at Regissøren helt fritages for Orkestertjeneste og udelukkende beskæftiger sig med Administrationen. At denne Mulighed for Samarbejde er af stor Betydning for begge Orkestrene, behøver ingen nærmere Paaavisning.

Symfoniorkestret vil langtfra være saa stærkt beskæftiget som Operakapellet, hvis Medlemmer kun faar to ugentlige Friaftener. Symfoni-Orkestret skal ifølge det opstillede Program medvirke fast ved en Symfonikoncert Torsdag Aften samt ved en Folkekonzert Søndag Eftermiddag. Tillige regner man med, at Orkestret og Salen er udlejet een Gang ugentlig i Sæsonen, enten til de herværende Musikforeninger eller til private — hjemlige eller fremmede — Koncertgivere. Nogen større Beskæftigelsesgrad tør man foreløbig ikke gøre Regning paa. Desuden skal en Del af Symfoniorkestret (skiftevis) og dets Aspiranter medvirke gennemsnitlig een Gang ugentlig ved Forestillinger, der kræver Musik, i det kgl. Skuespilhus, som da ikke behøver at holde et umaadelig kostbart, selvstændigt Orkester, paa samme Maade som man tænker sig et Samarbejde med Skuespillet ved lejlighedsvist Udlaan af Operakræfter og Balletdansere.

Symfoniorkestret vil da sandsynligvis have fri 3 à 4 Aftener ugentlig, og Lønningen af dets Medlemmer vil derfor naturligt være noget lavere end for Kapellet, Vedkommende. Medens dette som nævnt (S. 65) skal

begynde med en Lønning af Kr. 3500, der stiger hvert 3. Aar med Kr. 300 indtil efter 18 Aars Forløb at have naaet Kr. 5300 (eksklusive eventuelt Tillæg), vil Symfoniorkestrets Gage begynde med Kr. 3000, stigende hvert 3. Aar med Kr. 200 indtil Kr. 4200 (eksklusive eventuelt Tillæg) efter 18 Aars Forløb. Symfoniorkestrets Pensionering vil ligesom Kapellet og det øvrige Personales stige til $\frac{2}{3}$ af den fulde Gage.

Symfoniorkestrets ringere Lønning skal naturligvis ikke opfattes som et Udtryk for, at det ikke staar paa lige Fod med Kapellet, men skyldes udelukkende, at Koncerttjenesten kræver saa langt mindre Tid og Arbejde end Operatjenesten. I Forhold til det udførte Arbejde vil Symfoniorkestret absolut vise sig at være bedre lønnet end Kapellet.

Endelig skal det tilføjes — hvad der maaske kan synes overflødigt — at de her anførte Lønninger ligesom Kapellet's Gager kun skal opfattes som et rent midlertidigt Forslag, der fremkommer efter indgaaende Drøftelser med en Række Autoriteter paa Orkestermusikens Omraade. Som Institutionens Budget er tilrettelagt, med de paa alle Punkter lavt anslaaede Indtægter, kan Orkesterlønningerne, der, Udgifter til Pension iberegnet, udgør ca. $\frac{3}{4}$ Million Kr. aarligt for begge Orkestre tilsammen, ikke sættes i Vejret uden at bringe Balancen i Fare. Noget helt andet er, at Gagerne selvfølgelig maa rette sig efter det almindelige Prisniveau. Synker Pengene yderligere i Værdi, vil jo Indtægterne af Udlejningslokalerne kunne sættes op og — sideordnet dermed — Lønningskontoen ligeledes.

Den i det foregaaende skitserede Ordning vil ikke blot være af den største Betydning for Orkestermusikerne, hvis Kaar som paavist vilde undergaa en stærkt tiltrængt, gennemgribende Forbedring, men ogsaa for Koncertgiverne, da en Symfoniinstitution, der har Andel i saa store Udlejningsindtægter, vil kunne stille et baade større og bedre Orkester til Raadighed og endda muliggøre en Nedsættelse af Udgifterne til Orkestrets Medvirkning.

Man maa nemlig gøre sig det klart, at en Koncertinstitution som den her foreslaaede, trods det store Pladsantal i Filharmonisalen, absolut ikke kan betale sig. Ganske vist vil det fremgaa af Rentabilitetsoversigten (S. 157,) at Koncertinstitutionen (alle 3 Sale) giver et Overskud paa ca. 26 000 Kr.; men dette er kun tilsyneladende. Fordeler man nemlig Generalomkostningerne for hele Opera- og Filharmonikomplekset udover de enkelte Afdelinger, saaledes at Koncertinstitutionen faar sin Part af dem, vil Resultatet for dens Vedkommende blive et *Underskud* paa ca. 150 000 Kr. aarlig. Paa samme Maade figurerer Operaen med et Overskud af ca. 620 000 Kr., medens den i Virkeligheden, naar den bliver belastet med sin Del af Generalomkostningerne, giver et Underskud paa ca. 300 000 Kr.

Heraf fremgaaar det tydeligt, hvor sund og naturlig Tanken om at indrette den store Mængde Forretningslokaler i Bygningen er, idet Indtægterne af disse, foruden at dække de aarlige Underskud, de kunstneriske Institutioner giver, ialt ca. 450 000 Kr. aarlig, tillige skaber en fuldt betryg-

Udlejnings-
indtægternes
Nødvendighed

gende Sikkerhed i Form af meget rigelige Henlæggelser, Afskrivninger, Vedligeholdelse etc.

Om Bygningens Koncertinstitution med Tiden vil kunne bære sig, eller endog give et reelt Overskud, skal være usagt. Hvis Symfoniorkestret under en fortræffelig Ledelse virkelig bliver et Ensemble af høj kunstnerisk Rang og kan regnes blandt Europas betydende Orkestre, er der ingen Tvivl om, at Interessen for Musik bliver en ganske anden end nu. Der vil baade kunne finde flere og mere velbesøgte Koncerter Sted, end man i dette Projekt har fundet det forsvarligt at regne med. Til den Tid vil man sikkert ikke forudsætte, at henved 1000 Pladser staar ubenyttede ved hver af Institutionens Symfonikoncerter, og man vil sandsynligvis kunne gøre Regning paa, at den store Sal med Orkester vil blive udlejet mere end 35 Aftener i Sæsonen, og at hver af de mindre Sale vil blive benyttet mere end 134 Aftener. Bringes Indtægterne af Koncertinstitutionen blot 30 % i Vejret, vil Underskudet bortfalde.

Under alle Omstændigheder er imidlertid Andelen i Udlejningsindtægterne nødvendig som Sikkerhed baade for Koncert- og Operainstitutionen, da Indtægterne af disse jo ganske anderledes er udsat for Svingninger end Indtægten af Udlejningslokalerne, der — beliggende i umiddelbar Nærhed af Byens Centrum — giver Musikinstitutionerne en langt mere betryggende forretningsmæssig Grundvold at bygge paa, end hvis de var afhængige af skiftende Bevillingsmyndigheders stigende eller faldende Musikinteresse.

III.

OPERA- OG FILHARMONI BYGNINGENS BELIGGENHED

DET vigtigste Moment i Projektet er Bygningens Beliggenhed. Ifølge Planens hele Anlæg, Kombinationen af Opera- og Koncertbygning med Udlejningslokaler, er det nødvendigt at skaffe en Byggeplads paa ca. 15 000 m², der maa være centralt beliggende, med gode Trafikforhold og i Omgivelser, som er i Samklang med Bygningens Præg.

Denne Opgave, at finde en saa stor Byggegrund, der opfylder disse Betingelser, vilde være uløselig i de allerfleste Storbyer, da man dér ikke raader over store, centraltbeliggende ubebyggede Arealer. Ogsaa hos os vilde den være det, hvis der ikke, sideordnet med den stærke Udvikling, København i de sidste Aartier har gennemgaaet, havde fundet en Forskydning Sted af Byens Centrum mod Vest, hvorved det store Terræn, der i sin Tid laa udenfor Byen og som ved Personbanegaardens Anlæggelse er blevet frigjort til Bebyggelse, det gamle Jernbaneterræn, nu er blevet centralt beliggende.

Der skal her kort gøres Rede for Byens senere Udviklingshistorie.

København var endnu for et halvt Aarhundrede siden en lille gammeldags By, snævert begrænset af Volde og Grave, udenfor hvilke der laa landlige Forstæder. Centrum var Kongens Nytorv. Byen havde endnu en Silhuet. Nu er Silhuetten forsvundet; Voldene, der før klart begrænsede Byen, blev sløjfede, Forstæderne voksede og voksede. Byformen fortonede sig ubestemt langt ud i Landet.

I den gamle By blev Færdslen og det intensivt pulserende Liv stærkere. Byens Centrum, der i Hovedsagen rummede Beboelseshuse, blev nu saa værdifuldt for Handel og Omsætning, at en stor Del af Beboerne flyttede ud i Periferien, i Forstæderne.

Af vedføjede Tabel vil Byens Vækst og Forskydningen fra den indre By mod Periferien tydeligt fremgaa.

	1890	1895	1901	1906	1911	1916
Byen indenfor Voldlinien	103.528	96.467	88.936	75.897	66.825	70.420
Kristianhavn - Amagerbro	19.911	19.955	20.070	19.777	22.887	33.113
Voldkvartererne	39.803	42.498	44.456	42.200	42.759	42.855
Østerbro	16.606	23.304	36.251	52.151	61.724	67.822
Nørrebro	82.652	94.697	105.510	111.396	123.772	127.343
Vesterbro	50.359	56.914	65.564	68.460	74.681	77.120
Det gamle København . .	312.859	333.835	360.787	369.881	392.648	418.673
Valby	3.747	4.598	7.484	11.374	13.679	20.296
Brønshøj	4.812	5.477	9.964	13.671	18.214	21.859
Sundbyerne	13.310	15.494	22.340	31.614	37.620	45.562
Hele København	334.728	359.404	400.575	426.540	462.161	506.390
Frederiksberg	46.954	56.100	76.231	87.594	97.237	99.382
Gentofte	7.449	8.500	14.470	20.709	24.691	31.681
Storkøbenhavn	389.131	424.004	491.276	534.843	584.089	637.453

Folketallet i Storkøbenhavn er nu ca. 700.000.

Samtidig medførte Omstændighederne, at Byens Midtpunkt blev forskudt. Hovedbanegaarden ved Vesterbro var et væsentligt Moment deri. Her laa ogsaa Tivoli og den store Udstillingsbygning (fra Udstillingen i 1870), der nu er blevet Industriforeningens Hus. Verdensudstillingen i 1888 laa ogsaa her, og senere blev paa samme Plads det ny Raadhus opført, og et nyt Centrum blev saaledes skabt ved Anlæggelsen af Raadhuspladsen.

Vigtige Færdselslinier mødtes her fra den gamle By, fra Christianshavn, fra Vesterbro og Nørrebro, og Sporvognslinierne samledes i et Knudepunkt.

Saa blev den gamle Hovedbanegaard nedlagt, og senere ogsaa Klampenborgstationen; om kort Tid nedlægges ligeledes de to resterende mindre Banegaarde. Den nye Centralbanegaard blev imidlertid lagt paa den anden Side af Vesterbrogade, og Omlægningen af Udvidelsen af Banenettet og Banegaarden, samt senere Anlægget af Boulevardbanen mangedoblede det stærke Liv og trak Byens Centrum herhen, saaledes at Frihedsstøtten og ikke Hesten paa Kongens Nytorv nu er Byens Midtpunkt.

Grundet paa alle disse Omstændigheder indtraf det sjældne Tilfælde, at der i den Bydel, der nu er blevet den mest centrale, blev frigjort et mægtigt Areal til Bebyggelse, nemlig det gamle Jernbaneterræn.

Københavns Magistrat, der ved Overenskomst med Staten blev Ejer af dette værdifulde Areal, maatte da for at faa det tilsigtede økonomiske Udbytte deraf, i første Linie drage Omsorg for, at det størst mulige Antal Færdselsveje og Trafiklinier koncentreredes her, og tillige at den nye Bydel fik det nødvendige Plus i Tiltrækning, som en smuk arkitektonisk Bebyggelse giver.

Man udskrev derfor en Konkurrence til denne Bebyggelse, og i de Løsninger, der indkom, og i de Projekter, der senere paa forskellig Maade fremkom, havde det færdselsmæssige Moment afgjort Overtaget over det arkitektoniske; Færdselsaarerne blev lagt paa Kryds og tværs i alle Retninger, saaledes som man fandt det hensigtsmæssigt.

Den første Del af Bebyggelsen blev paabegyndt. I disse Aar naaede man imidlertid til den Overbevisning, at det var aldeles nødvendigt at anlægge saadanne nye Bypartier med den største arkitektoniske Klarhed for at opnaa det bedste økonomiske Udbytte, som i første Linie afhænger af, om Publikum faar Lyst til at færdes i de nye Omgivelser. Det kunstneriske maa saaledes varetages i lige saa høj Grad som det trafikmæssige, hvilket man fra først af ikke synes at have været klar over, idet det skønhedsmæssige var blevet ofret for Hensynet til Færdselsens Bekvemmelighed.

I sidste Øjeblik blev Planen for Størstedelen af Bebyggelsen lagt om, nemlig den, der ligger nærmest Sct. Jørgens Sø, og som ogsaa omfatter Vandværkets Arealer, hvorimod den allerede fuldførte Bebyggelse, der maatte betragtes som arkitektonisk utilfredsstillende, jo ikke stod til at ændre. Den ny Plan gaar ud paa at skabe en storstadsmæssig, kunstnerisk tiltalende Helhed for Bebyggelsen i det endnu ubebyggede Terræn.

En Del Projekter fremkom nu paa forskellig Maade, og samtidig opstod Tanken om Opførelsen af Opera- og Filharmonibygningen og om at anlægge den som et arkitektonisk Tyngdepunkt paa dette det mest centrale Sted i København.

Arkitekt *Ivar Bentsen*, der blev knyttet til Forétagedet, arbejdede imidlertid under ganske usikre Forhold, idet de vekslende Udsigter til Forandring i Bebyggelsen medførte, at Grundplanen gentagne Gange maatte ændres, og Arbejdet saa at sige begyndes forfra.

Bentsens sidste Projekt — det nærværende — er udført paa Grundlag af Stadsarkitektens nye Bebyggelsesplan, efter hvilken Symmetriaksen gaar tværs over Terrænet, vinkelret paa *Sct. Jørgens Sø*. Dette medfører, at Opera- og Filharmonibygningen kommer til at ligge skævt i Planen, fordi denne ikke rummer nogen central Plads for større Komplekser.

Kommunen har nu indbudt en snæver Kres af Arkitekter til at foreslaa en Ordning af Bebyggelsen, og det vides, at disse er blevet enige om at anbefale en Omlæggelse af Planens Symmetriakse, saaledes at den kommer til at ligge paa langs af Terrænet, parallelt med *Sct. Jørgens Sø*. Derved opnaar man den store Fordel, at medens det i Stadsarkitektens Forslag ikke var muligt at lægge en monumental Bygning i Anlæggets Midte, er der her Plads for to saadanne Bygninger i Bebyggelsens Akse. Af disse vil den ene egne sig enestaaende for Opera- og Filharmoniprojektet. I Løbet af ganske kort Tid vil det blive afgjort, hvorvidt denne Bebyggelsesplan vil blive vedtaget, og den her projekterede Bygning vil da i bogstavelig Forstand kunne siges at have Grund under Fødderne; vedtages Ændringen i Jernbaneterrænets Bebyggelse, maa den 4. — og forhaabentlig sidste — Udarbejdelse af nærværende Projekt foretages.

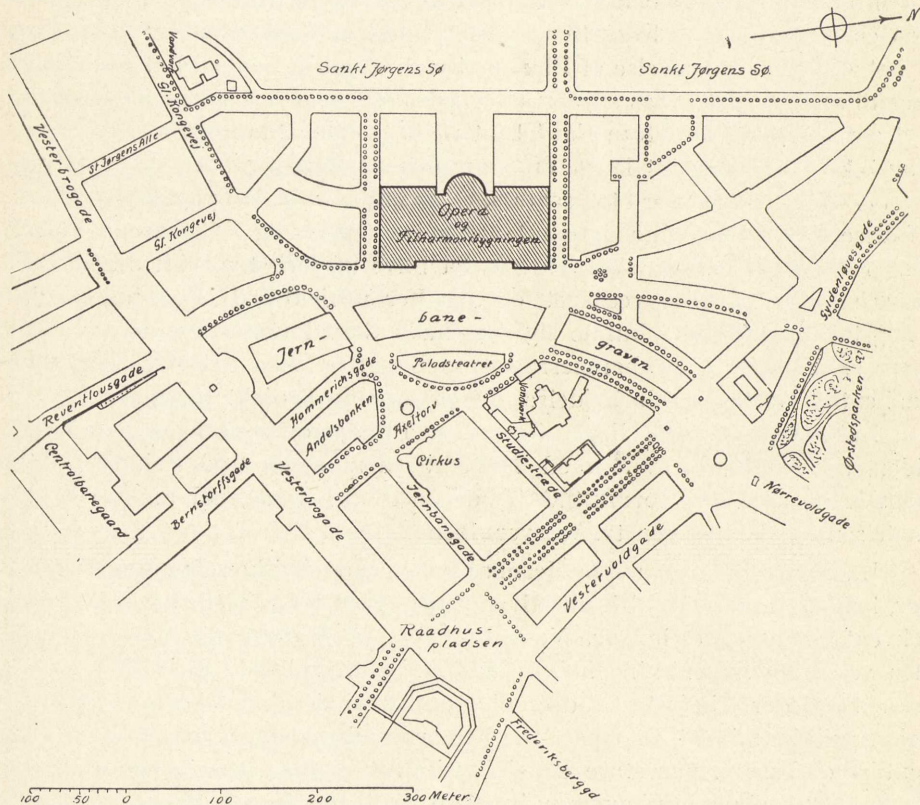
Ifølge dette Projekt ligger Opera- og Filharmonibygningen paa Vest-siden af Jernbanegraven med Hovedfacaden vendt mod Paladsteatrets Bagside og med den nordre Sidefacade ud til den Gade, der danner Fortsættelsen af Dæmningen tværs over Søen.

Da imidlertid den aabne Jernbanegrav, mod hvilken Bygningen vender, baade er arkitektonisk umotiveret, idet Vuet langs med den ikke konsekvent gennemføres helt fra *Vesterbrogade*, og da det gamle Jernbaneterræn ved Baneforsænkningen isoleres fra *Raadhusplads-* og *Axeltorvkvarteret*, hvad der i højeste Grad er økonomisk uheldigt for den nye Bebyggelse, og ikke mindst for Opera- og Filharmonibygningen, hvis Budget væsentligt er baseret paa store Udlejningsindtægter, har man tænkt at foreslaa, at den aabne Jernbanegrav imellem de to nuværende Broer overdækkes, hvorved der fremkommer en stor aaben Plads, der begrænses imod Graven af to høje Huse tværs over denne. Dette Torv, hvis Navn naturligvis skulde være »Operapladsen«, vil ganske vist ikke kunne faa nogen ideel Form, men det vilde ved sin Størrelse, der overgaar *Raadhuspladsens*, og ved *Gademundingernes* ret heldige Fordeling trods disses Bredde dog virke lukket, og Ordningen vil løse det Spørgsmaal, den besynderligt formede *Karré* nord for *Frihedsstøtten* vilde stille, hvis det aabne Gab i denne *Karrés* Ryg ikke blev dækket af det ene af Husene tværs over Graven.

Pladsen vil saaledes paa et afgørende Sted i Kvarteret udslette det uheldige Skel, Jernbanegraven, som det nu er vedtaget, vil sætte ved at forøge den indsnævrende Ringdannelse om Byen, som Parkbæltet langs de gamle Volde og Søbæltet giver.

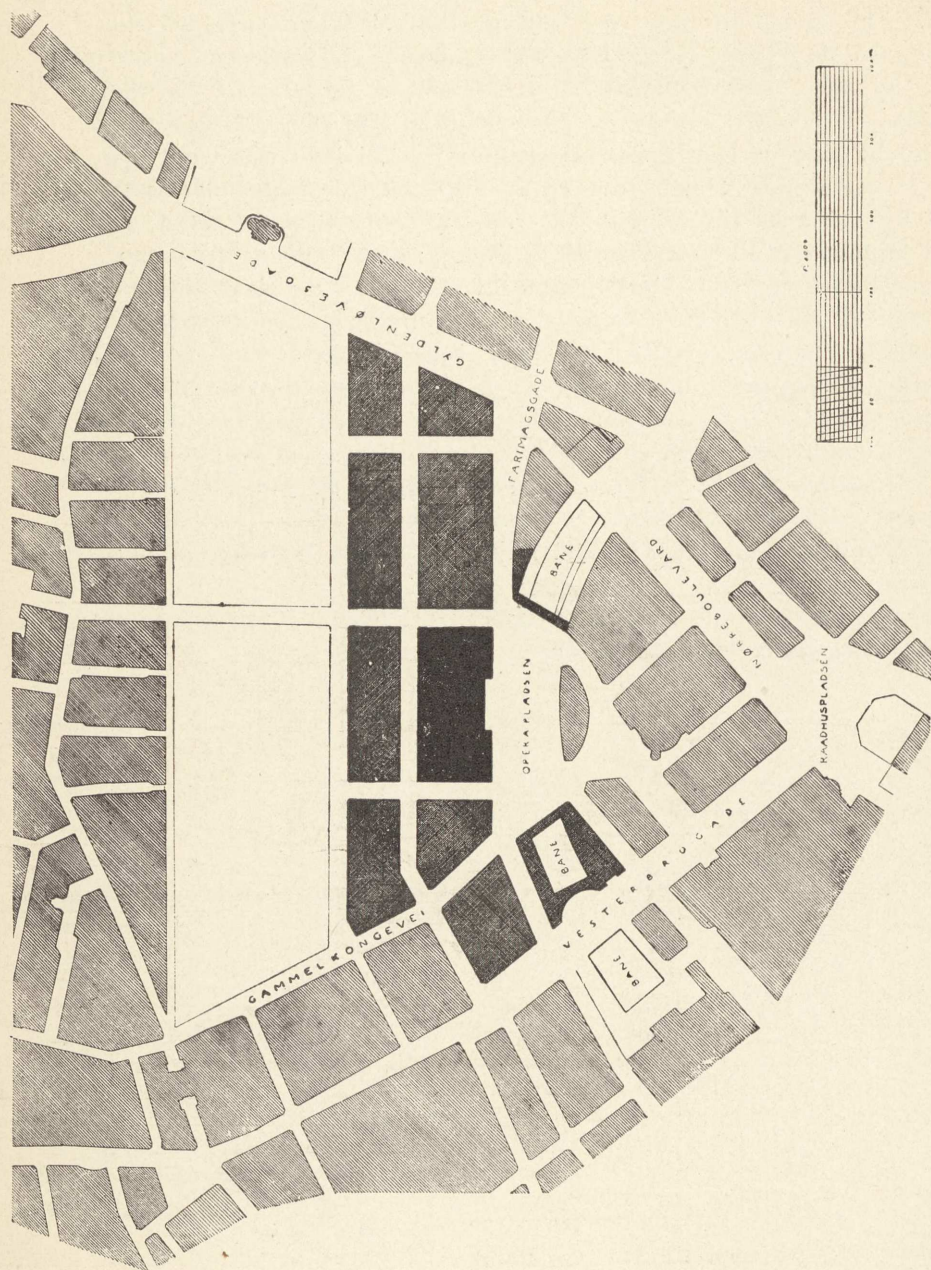
Det siger sig selv, at dette Torv er af langt større Værdi for Byen end en aaben Jernbaneforsænkning, og der er ingen Tvivl om, at de Penge, der anvendes paa Overdækningen — om nogle Aar kan den rimeligvis udføres for mindre end 1 Mill. Kr. — rigeligt vil komme ind ved den Værdiforøgelse, Bygningerne paa Banegaardsterrænet herigennem vil faa.

Baade Sporvejene og Jernbanen vil skabe ypperlige Trafikmuligheder for Opera- og Filharmonibygningen; fra Hovedfaçadens Midte udgør Afstanden i Luftlinie til Personbanegaarden 435 m, til Frihedsstøtten 300 m, til Jarmerstaarnet, hvor der paatænkes oprettet en Holdeplads for Boulevardbanens Nærtrafik, 335 m, og til Raadhuspladsen (Sporvejscentralen) 380 m.

Opera- og Filharmonibygningen, indtegnet i den af Magistraten først vedtagne Bebyggelsesplan.

Opera- og Filharmonibygningen kommer saaledes til at ligge i den allernærmeste Nærhed af Byens Sporvejs- og Jernbanecentrer. Henover Operapladsen vil der blive trukket Sporvognslinier fra Centralbanegaarden (Hammerichsgade), Gl. Kongevej, Gyldenløvesgade, V. Farimagsgade og Dæmningen over Sct. Jørgens Sø, ligesom flere Linier vil udmunde paa Axelortvet. Efter at Forbindelsesgaden fra Gl. Kongevejsknækket over

Ivar Bentsen: Situationsplan (Maalestok : 1 — ca. 8500)

Den helt sorte Karré med det tilbagetrukne Midtparti ud mod Operapladsen er Opera- og Filharmonibygningen. Den halvmaanedannede Bygning vis-à-vis er Paladsteatret. Sporvognslinier fra Gl. Kongevej, Hammerichsgade, V. Farinagsgade og Fortlængelsen af den nye Dæmningsgade over Sct. Jørgens. Så krydses paa Operapladsen, paa hvis højre og venstre Side ses de to smalle Sidebygninger, der lukker til for Baneforsænkningen.

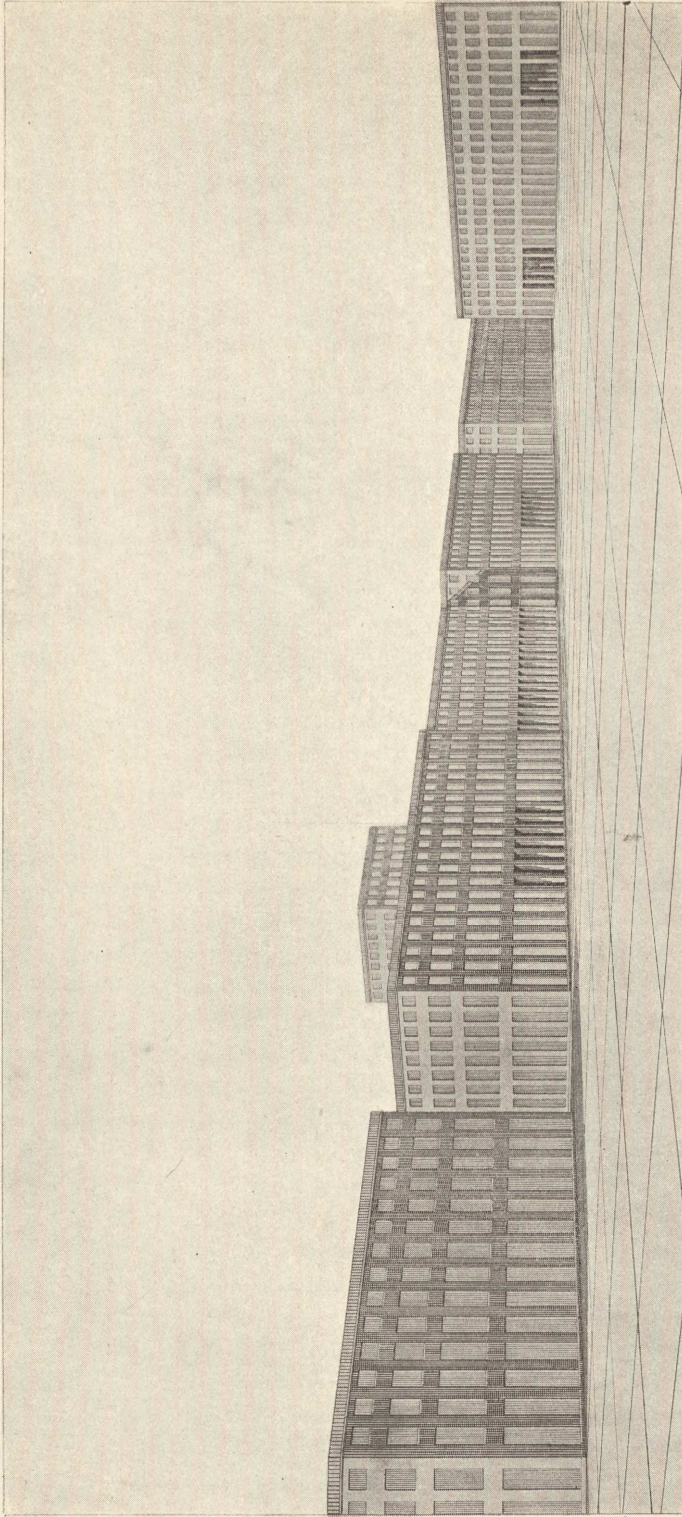
den ene af Jernbanegravens Broer til Axeltorvet er blevet tilgængelig baade for Fodgængere og Vogne, er det paafaldende, i hvor høj Grad Strømmen baade fra Gl. Kongevej og Vesterbrogade mod den indre By over Vestergade, Studiestræde, Nørrevold og Farimagsgaderne gaar over Jernbaneterrænet, der endda for hele den vestlige Dels Vedkommende henligger som afspærrede Tomter. Der kan derfor ingen Tvivl være om, at dette Terræn ad Aare, naar Bebyggelsen er gennemført og samtlige Færdsels- og Trafikveje aabnede, vil blive et Bycentrum af den største Betydning.

Endelig skal der her gøres opmærksom paa, i hvor høj Grad Jernbanen — paa samme Maade som det er Tilfældet i de fleste udenlandske Storbyer — vil gribe ind i Byens Nærtrafik og danne et stadig betydningsfuldere Supplement til Sporvejstrafiken. Netop i disse Dage er Københavns Ringbane blevet vedtaget. Der er ingen Tvivl om, at hele Nærtrafiken om nogle Aar vil blive elektrificeret. Dette vil muliggøre en Bybanetrafik med hyppig Togfølge, hvorved de stadig voksende Forstæder og Nabokommuner vil komme i hurtig og bekvem Forbindelse med de af Byens Kvarterer, i hvilke der er Jernbanestation. Netop ved en Plan, der som den foreliggende tager Sigte paa at tilfredsstille ikke blot Nutidens men ogsaa Fremtidens Behov, er det af største Vigtighed, at man allerede paa det nuværende Tidspunkt indretter sig paa at imødekomme de Trafikkraft, som Befolkningens hurtige Tilvækst i Forstæderne og Nabokommunerne vil stille.

Her har nærværende Forslag et meget stort Fortrin fremfor Amaliegade- og Kongens Nytorv-Projekterne.

IV.

BESKRIVELSE AF BYGNING OG SCENEPLAN

Operapladsen, set fra Axeltorvet

I. OPERA- OG FILHARMONIBYGNINGEN

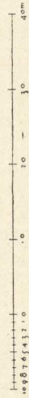
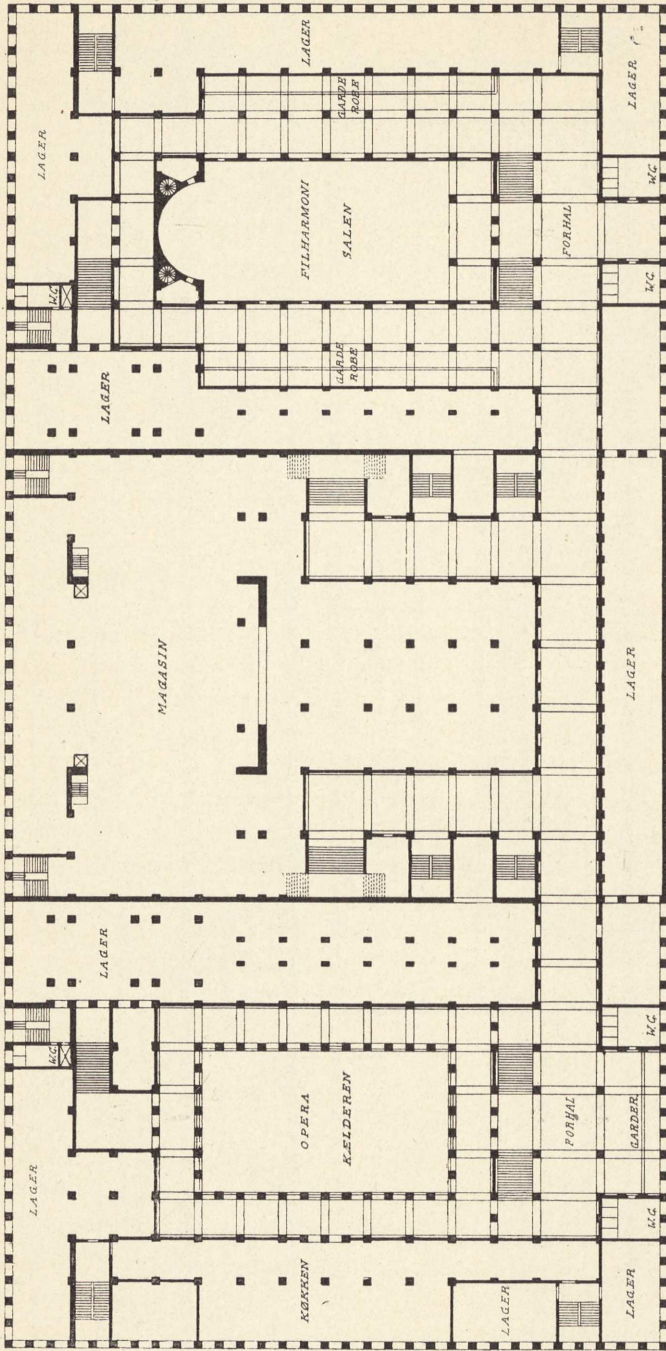
Det projekterede Bygningskompleks, der vil blive udsmykket med moderne Malerier og Skulptur, skal som anført rumme følgende:

- I. En fuldtud moderne Opera af store Dimensioner med et Pladsantal af ca. 2480 Tilhørere, et Operakapel, der rummer 120 Musikere, et moderne Sceneanlæg efter Elevator-Skydescene Systemet (Linnebach) med tre Sæt Sidescener og alle øvrige Lokalteter til Brug for Operaens tekniske og kunstneriske Drift, samt rummelige og tidssvarende Lokalteter for Publikum: Garderober, Toiletter, Foyer etc.
- II. En stor Koncertsal (Filharmonisalen) med indbygget Orgel til Orkesterkoncerter og med Plads til 2300 Tilhørere, et Orkester paa 120 Musikere, samt et stort Kor; Orkesterfoyer, Solist- og Øvøvelser og Lokalteter for Publikum.
- III. To mindre Koncertsale: En Solistsal med ca. 1100 Pladser og en Kammermusiksalsal med ca. 400 Pladser samt rummelige Lokalteter for Publikum og de Optrædende.
- IV. Et større Prøvelokale samt flere mindre Øvøvelser i Forbindelse med Læse- og Opholdsrum for Korforeninger.
- V. Studievøvelser i Forbindelse med Bibliotek og Opholdsrum for Musiklærere, Musikstuderende og tilrejsende Koncertgivere.
- VI. Forenings- og Selskabslokaler.
- VII. En stor Restaurant paa ca. 1200 Pladser, »Operakælderen«.
- VIII. Butiker og Udstillingslokaler.
- IX. Udlejningslokaler til Forretningsbrug.

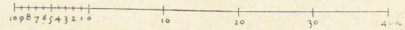
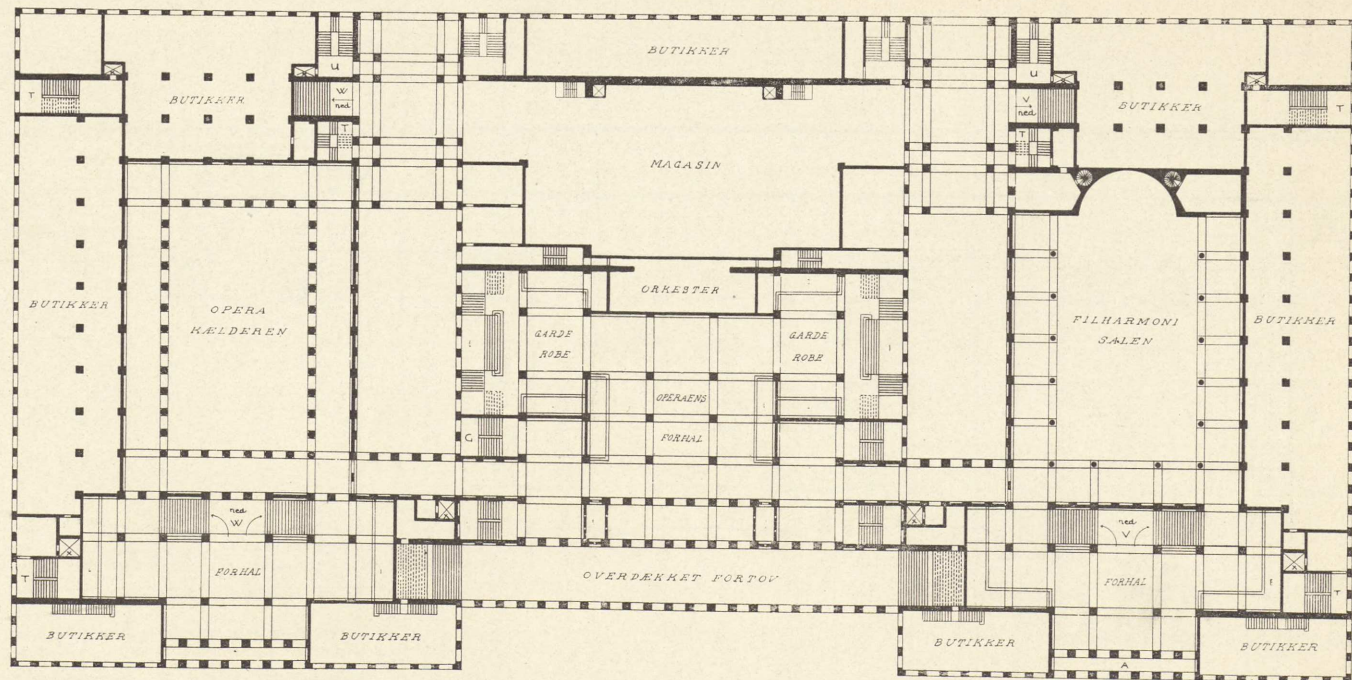
Adgangs- og Forbindelsesforholdene i Bygningen forklares bedst ved at man gennemgaar de nævnte Afdelinger enkeltvis.

I. *Operaen.* Adgang for Operaens Tilhørere sker fra Bygningens Forside. Fra den lidt tilbagetrukne Plads foran Bygningens midterste Trediedel kommer man ind gennem den 21 Fag lange Kolonnade i et 3 Fag dybt overbygget Fortov, en Peristyl langs hvilken Vogne kan køre frem og Publikum stige af eller vente paa deres Vogne under Tag.

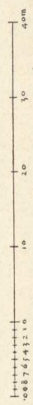
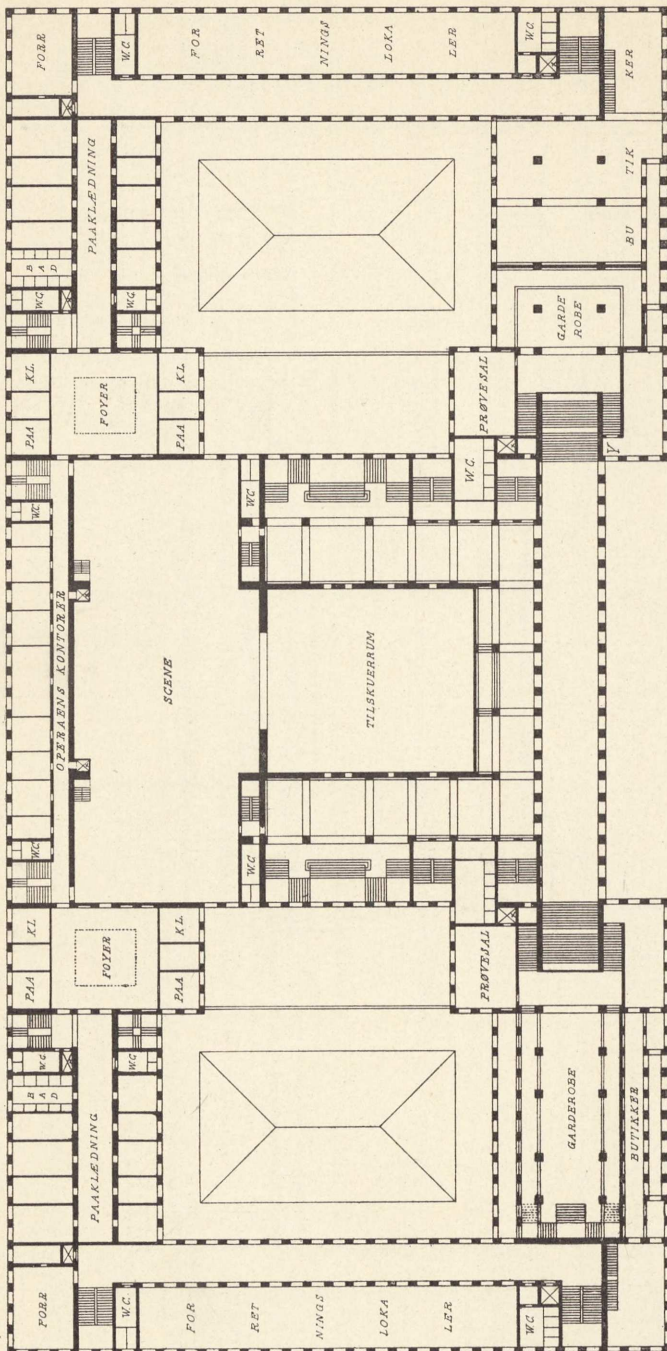
Ad 13 Døre i Peristylens Midte kommer man ind i Operaens For-

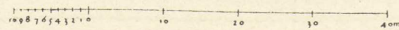
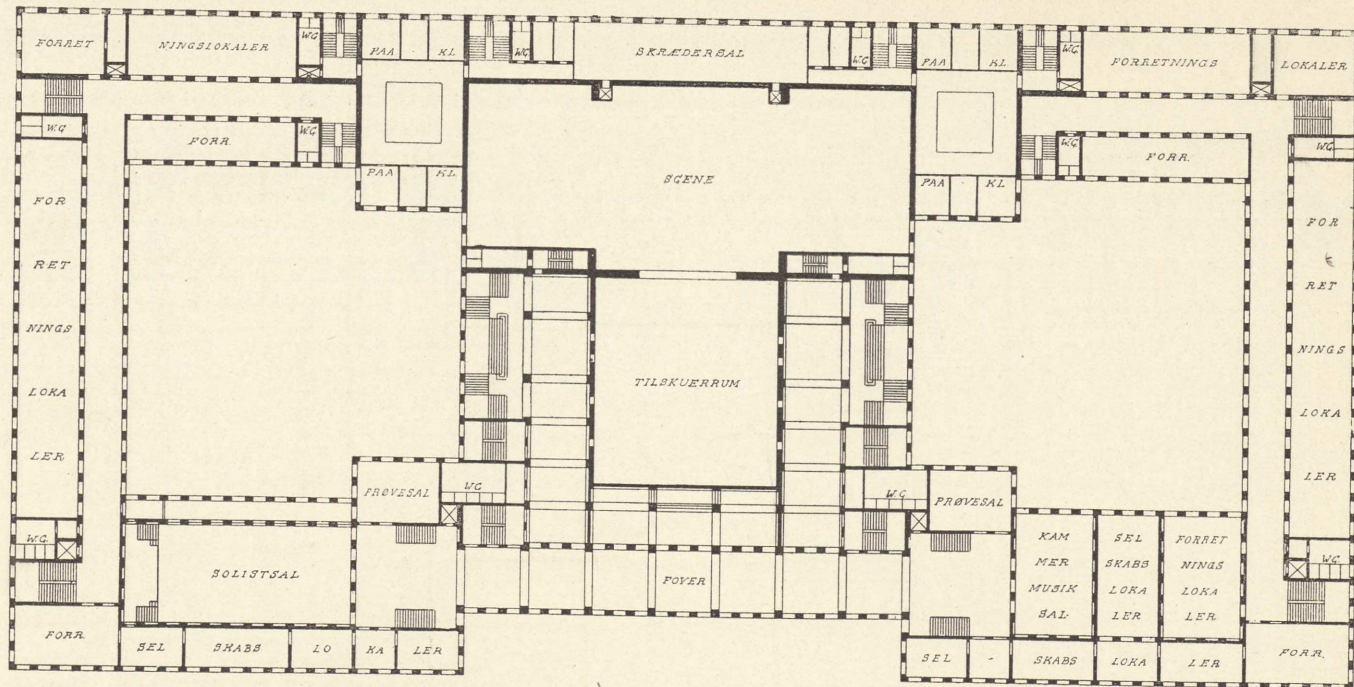
Kælder-Etage (1:1000)

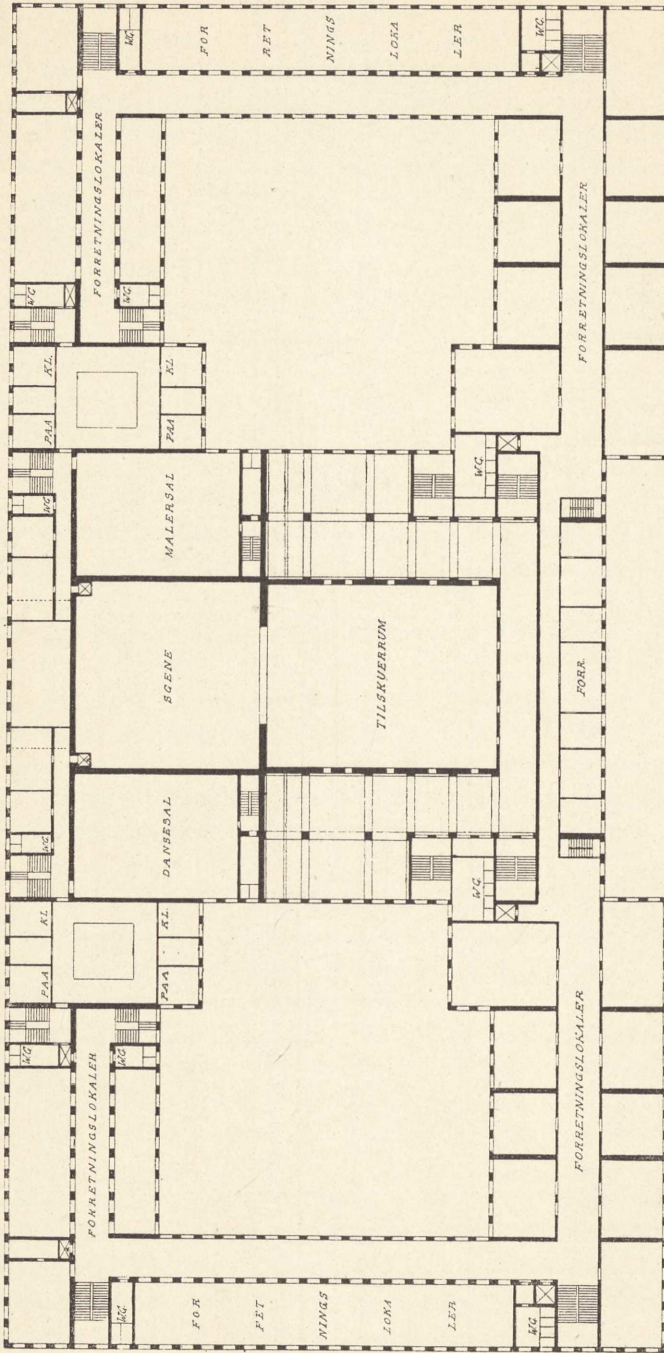
Stue-Etage, i Gaden Højde (1:1000)

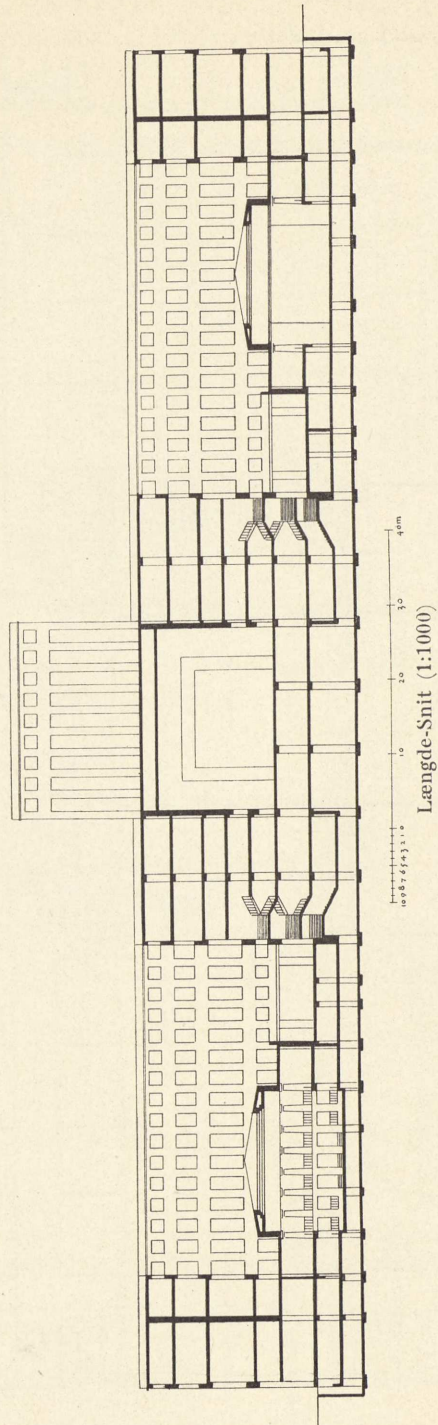
Mezzanin-Etage (1:1000)

Bel-Etage (1:1000)

Etage-Plan, 2. og 3. Etage (1:1000)

haller, der strækker sig under hele Tilskuerrummet og har Billetsalg samt Garderober for Gulv og Balkon, hvortil der er Adgang ad store aabne Trapper. Særskilte Trapper fører til de øvrige Etager, der hver har deres Garderober.

Operaens Tilskuerrum gaar igennem Bygningens 4 øverste Etager. For dets nærmere Udformning skal der ikke gøres Rede her; Tilskuerrummets Form og Størrelse er bestemt efter »Deutsches Opernhaus« i Charlottenburg, der har Plads til et lignende Antal Tilhørere, fordelt paa Gulv, Balkon, 1. og 2den Etage samt Galleri, og er bekendt som særligt udmærket baade akustisk og optisk.

I den her projekterede Opera er der fra Balkonetagens Omgange Adgang til en 86 m lang Foyer, der strækker sig langs Hovedfaçaden over Peristylen og staar i Forbindelse med de mindre Koncertsale, Selskabslokalerne og Buffeten.

Adgangen for Operaens Personale sker gennem Kolonnaderne, der forbinder de to aabne Gaarde med Gaden bag Bygningen. Fra hver Kolonnade er der Adgang til to Trapper, hvoraf den ene forbeholdes Operaens og Ballettens Solister og staar i Forbindelse med Solisternes Foyer og Paaklædningsværelser, medens den anden Trappe benyttes af Operaens og Ballettens underordnede Personalere, Maskinfolkene, Værkstedsarbejderne o. s. v.

Iøvrigt skal man henvise til den efterfølgende, af Hr. Maskindirektør *Adolf Linnebach*, Dresden, udarbejdede »Beskrivelse af Sceneplanen for Opera- og Filharmonibygningen i København«, der dog med Hensyn til nogle af Rummenes Placering ikke er i fuld Overensstemmelse med nærværende Bygningsprojekt, da den er udarbejdet paa Grundlag af det tidligere Udkast, og først ved den forestaaende endelige Gennemarbejdelse af Projektet kan indgaa organisk i Bygningen.

II. *Filharmonisalen* ligger i den overdækkede Gaard i Bygningens højre (nordre) Side. Salens Gulv er forsænket, og dens Balkon ligger i Stueetagen (i Gadehøjde). Gennem den 7-Fags Indgangskolonnade midt i Bygningens højre Fløj kommer man ind i Filharmonisalens øvre Forhal, hvorfra man gaar lige ind til Salens Balkon, og hvor der findes Garderober for denne. Fra den øvre Forhal fører der Trapper ned til den nedre Forhal, hvorfra der ind under Balkonen fører Sidegange med Garderober og Indgange til Salens Gulv. Fra den nedre Forhal er der Adgang til en lang Foyer under Peristylen, til en Passage der danner Forbindelse mellem Filharmonisalen og Operakælders nedre Forhal, og til hvis Midte Trapper fra Operaen fører ned. Længden af denne Promenade er — Forhallerne indbefattet — ca. 155 m.

Filharmonisalens Orkester- og Korfoyer ligger i Stueetagen med Indgang fra den nordre Sidegade.

Til Opholdsværelserne for Solister og Kapelmestre er der Adgang (Tilkørsel) fra Kolonnaden i Bagbygningen, hvortil Filharmonisalens Reserveudgange ogsaa fører.

III. *Solist- og Kammermusiksalene.* Til Solistsalen og Kammermusiksalen er der ligesom til Operaen Adgang fra den store aabne Peristyl; for begge Ender af Peristylen fører aabne Trapper op til Salenes Garderober i Mezzaninen og videre op til selve Salene, der ligger i Beletagen; Tilhørerpladserne i Solistsalen er fordelt med ca. 800 Pladser paa Gulvet og ca. 300 paa Balkonen, medens Kammermusiksalen rummer ca. 400 Pladser. Solistsalen ligger i Bygningens sydlige Fløj, Kammermusiksalen i den nordlige, og Salenes Forrum kan sættes i Forbindelse med Operaens Foyer.

IV. *Korforenings-Lokalerne* ligger ligeledes i Beletagen og omfatter en Sal med ca. 400 og to Sale med hver ca. 100 Pladser. Under de sidstnævnte ligger i Mezzaninetagen Læse- og Opholdsrum m. m. for Korforeningernes Medlemmer. Til Korforeningslokalerne er der ligeledes Adgang fra den store Peristyl.

V. *Studieværelser.* I den sydlige Sidefløjs øverste Etage indrettes en Række godt isolerede Studierum for Musiklærere, Musikstuderende og tilrejsende Koncertgivere. Til disse Lokaler slutter sig Bibliotek og et Opholdsrum samt et Klublokale, der staar i Forbindelse med Restaurationen.

VI. *Forenings- og Selskabslokaler.* Disse ligger i Beletagen langs Bygningens Forside med Adgang saavel fra den store Peristyl som fra begge Sidegader.

VII. »Operakælderen«. Bygningens store Restaurant, »Operakælderen«, ligger i den overdækkede Gaard i Bygningens søndre Side. Lokaleets Gulv er forsænket, og dets Balkon ligger ligesom Filharmonisalens i Stueetagen (i Gadehøjde). Gennem den 7-Fags Indgangskolonade midt i Bygningens venstre Fløj kommer man ind i Restaurationens øvre Forhal, hvorfra man gaar lige ind paa Balkonen. Fra den øvre Forhal fører der Trapper ned til den nedre Forhal, der ved den før-omtalte Passage under Peristylen er forbundet med Filharmonisalen og Operaens Trappeanlæg saadan, at alle de ovenfor nævnte Lokaler har Forbindelse med Restaurationen, der er beregnet til ca. 1200 Gæster. Bygningens forskellige Afdelinger kan ved store Folkefester, Kongresser og desl. kombineres efter Behov og saaledes danne et festligt Hele. Restaurationens Køkkenlokaler findes i Kælderen langs Bygningens Sydside; en Del af de ovenoverliggende Butiker hæves, saa at Køkkenet faar den foreskrevne direkte Adgang til Lys og Luft.

VIII. *Butiker og Udstillingslokaler.* Med Undtagelse af de aabne Kolonnader og Indgange indrettes Stueetagen og Mezzaninen langs alle Façader til Butiker og Udstillingslokaler, eventuelt for Stuebutikernes

II. SCENEPLANEN

*SKRIVELSE FRA DEN KONSTRUKTØR, MASKINERIDIREKTØR
ADOLF LINNEBACH.*

Det foreliggende Sceneprojekt indgaar som Led i den givne Helhedsgruppering af Filharmonibygningen paa en saadan Maade, at man i enhver Henseende kan tilfredsstille alle de Krav, der kan stilles til en stor, moderne Opera.

A. TILSKUERRUMMET

Operaens Tilskuerrum skal (efter Byggeprogrammet) indeholde 2480 Pladser. Hvorledes Pladserne i et saadant Tilskuerrum fordelagtigst bør grupperes, er stadig et uafgjort Spørgsmaal. Anskuelserne deler sig i to Grupper. Fra den ene Side kræves den amfiteatralske Opbygning af Siddepladserne (som f. Eks. Festspilhuset i Bayreuth), fra anden Side forsvares en Gruppering i Lighed med den gamle Logebygningsform. Med de praktiske Erfaringer man har høstet med disse i alle Henseender prøvede Systemer, kan man hverken betegne det ene eller det andet som det eneste rigtige. Medens man almindeligvis foretrækker Amfiteatret med forsænket og for største Delen skjult Orkester til Opførelser af Wagners Operaer o. l., hersker der dog næppe Tvivl om, at den italienske og franske Opera er fremkommen under andre Forhold og næppe kan gives i hele deres Ejendommelighed indenfor et stort Amfiteaters Rammer med dettes forsænkede Orkester. Den moderne Opera med dens store Besætning af Blæsere og Janitscharinstrumenter kræver akustisk noget ganske andet end den gamle Opera, hvor Strygere og lette Blæsere er de fremherskende Instrumenter. Men da begge Operaformer endnu nutildags er fuldstændig ligeberettigede, maa man nøje paase, at der ved Opførelsen af en ny Operabygning tages samme Hensyn til dem begge.

Efter alle hidtidige Erfaringer maa man, hvad Akustiken angaar, give de gamle Logeteatre Fortrinet fremfor de nyere, men amfiteatralsk opførte. Man er ogsaa igen kommen bort fra at anbringe Orkestret for dybt og for overdækket. I ældre Logeteatre — Hofoperaerne i Wien og Dresden — anbragtes for nogle Aar siden Orkestret dybere; ligeledes i

mange andre tyske Teatre; men disse Forsøg er næsten stedse mislykkedes. Hvad der kom Wagneroperaen til Gode, var til Skade for de ældre Musikværker, og da man blev klar herover, vendte man i de fleste Tilfælde tilbage til den tidligere Ordning.

Efter disse rent almene Bemærkninger om Tilskuerrummet tør man vel hævde, at Loge- eller Etagesystemet med et ikke altfor dybt liggende Orkester paa Grund af sine akustiske Fortrin i Almindelighed vil være det fordelagtigste for en Operascene. Selvfølgelig kan de aabenlyse Mangler ved dette System, som ved ældre Scener særlig skyldes optiske Grunde, undgaas ved Opførelsen af et nyt Teater, naar Teaterarkitekten og Scene-teknikeren arbejder sammen ved Teatrets Konstruktion. De optiske Egenskaber ved de gamle Etageteatre var tidligere ikke i den Grad uheldige, som de hovedsagelig ved den nuværende Indretning af Scenen efterhaanden er bleven det. Dog lader der sig meget vel bygge et Loge- og Etageteater, i hvilket man fra alle Pladser ikke alene kan høre godt, men ogsaa se godt, naar Hensynet til den sceniske Opbygning, som naturlig er, i første Linie tages i Betragtning, og Tilskuerrummet konstrueres i Overensstemmelse hermed.

Filharmonibygningsens Operateater er projekteret til at rumme 4 Etagers med tilsammen 2480 Pladser; den øverste Etage indrettes amfiteatralisk.

B. SCENEBYGNINGEN

Til Grund for Scenebygningsprojektet er lagt de Fordringer, en stor, moderne Opera maa stille for at kunne yde det mest fuldendte i scenisk Henseende og samtidigt socialt tage Hensyn til et Teaterpersonales Krav ved Opførelsen af et nyt Teater. Der er bleven lagt særlig Vægt paa, at Hensynet til den tekniske Scenedrift ikke ensidigt blev skudt i Forgrunden. Saaledes har man søgt at anbringe alle Scenebygningens Rum, hvor disse ligger gunstigst for Scenens kunstneriske Formaal.

Den for enhver Teateropførelse vigtigste Etage ligger i Højde med Scenen. *Sceneetagen* (Parkettet) indeholder i sin midterste Del Hoved- og Sidescenerne. Udenfor den ildfaste Mur omkring Hovedscenen henholdsvis Sidescenerne og skilt fra dem ved en rigelig bred Gang ligger Solisternes Paaklædningsværelser, Foyerne for Solister, Herre- og Damekoret og Regissørens og den tekniske Leders Værelser, samt Rekvisitrum.

Svarende til deres Betydning er de øvrige fornødne Rum fordelt paa de enkelte Etagers henholdsvis over eller under Sceneetagen. Saaledes indeholder f. Eks. *Parterreetagen* ved Siden af en stor Indgangshal og et Venteværelse, Portnerlogen, Direktionens Kontor, Musikernes Garderobe, et Værelse, hvor Instrumenterne stemmes, og Kapelmesterens Værelse.

Kælderetagen indeholder de nødvendige Maskinanlæg og Værksteder for Opvarmnings- og Belysningsrummene. Desuden findes der her Opvarmingsrum for det tekniske Personale. I Kælderetagen skal der endvidere

i videste Maal findes Opbevaringsrum til Dekorationer, Møbler og Rekvissitter.

I *1ste Etage* findes Paaklædningsværelserne for Herre- og Damekoret samt for Balletten, ved Siden af de endnu fornødne Solistgarderober.

2den Etage skal omfatte Statisternes Paaklædningsværelser, Prøvesal for Solister og Ballettens Prøvescene.

3die Etage er for største Delen beregnet til Skræddersale og Garderober. Et Herre- og Dameskrædderi samt Garderobemagasiner befinder sig paa begge Fløjene af Scenebygningen. I den midterste Del findes en stor Sal bestemt til Afholdelse af Korprøver.

4de Etage omfatter Malersalen, en Sal for Syning af Dekorationer og Magasinerne til Opbevaring af Dekorationsmaterialer. I denne Etage kunde ogsaa Teatersnedkerværkstedet anbringes, hvis man ikke kan finde et andet Rum i Filharmonibygningen til dette Brug.

Af særlig Betydning er Anlægget af *Trapper og Gange*. Efter de nuværende Principer maa der ydes tilstrækkelig Sikkerhed for, at Teaterpersonalet i Tilfælde af en Teaterbrand hurtigt og sikkert kan forlade Teaterbygningen. Dette er kun muligt, naar Trappeanlægene og Gangene er tilstrækkeligt brede og praktisk indrettede. I det foreliggende Projekt fører til højre og til venstre for Indgangen til Scenen et Trappeanlæg gennem alle Scenebygningens Etager; brede Forbindelsesgange omslutter Scenerummet. Man kan saaledes komme fra Scenen ad den korteste Vej tilbage til den bagved liggende Scenegang og derfra umiddelbart over Trapperne til Udgangene. Desuden er der i den forreste Del af Scenen, baade til højre og til venstre anbragt en Trappe, som fører til Underscenen. Her findes ved Siden af Orkestergangen en Gang baade til højre og til venstre, som staar i Forbindelse med Parterrets venstre Scenegang. Man kan altsaa ogsaa ad denne Vej hurtigt og sikkert naa ud i det Fri. Der er altsaa fire Udgange, ad hvilke Scenebygningen kan tømmes. To andre Trappeanlæg i Prosceniumsbygningen til højre og til venstre er hovedsagelig forbeholdt den tekniske Drift. De danner Forbindelsen imellem Belysningspodierne, Maskingallerierne, de øvre Sidescener og Rekvissitrummene i Prosceniet.

C. SCENEANLÆGETS SYSTEM.

I Løbet af de sidste tyve Aar er der foregaaet en Omvæltning paa Sceneteknikens Omraade. Indtil da brugtes næsten overalt den endnu fra den italienske Renæssance hidrørende Form for Scene og Dekoration. Alle Indretninger tjente mere eller mindre til Forskydning af Kulisserne og Sætstykkerne eller til Op- og Nedhejsning af Tæpper, Prospekter, Soffitter og de saakaldte Buer. Dekorationerne blev i enkelte Rækker stillet eller hængt bagved hinanden. De var malede efter de gamle Regler for Sceneperspektivet. Manglerne ved dette Dekorationssystem er almindelig kendt og kræver næppe en fornyet Udredning. Nu er man næ-

sten kommen helt bort fra det gamle Perspektivmaleri og indretter almindeligvis Scenen efter arkitektoniske Love. Hvis denne Scene og Fremstillerne skal virke som en billedlig Enhed, maa Fremstillernes nærmeste Omgivelser, d. v. s. det Scenerum hvori de optræder, være af tilnærmelsesvis naturlig Størrelse. Dette betinger, at i det mindste den forreste Del af Scenen udstyres med virkelige (plastiske) Dekorationer. Indenfor Stuedekorationerne er denne Reform forholdsvis tidligt blevet saa temmelig gennemført. Det lukkede Værelse med Loft har allerede i længere Tid fuldstændig fortrængt det i de enkelte Scenekanaler stribevis opstillede og oventil ved Soffitter dækkede Kulisseværelse. Ogsaa de paa Kulisserne malede Møbler og Rekvisiter er forsvundne. Faste Vægge, Døre og Vinduer, rigtige Møbler, Gardiner for Vinduerne, Billeder paa Væggene, Tæpper paa Gulvet o. s. v., alt dette betragtes nu som ubetinget nødvendigt for en Stuedekorations Helhedsvirkning.

Ikke slet saa heldigt stillede Sagen sig indtil for faa Aar siden med Friluftsdekorationerne. Her var Kulissen, Soffitten, Løv- og Luftbuen stadig fremherskende. De Reformforsøg, man ogsaa paa dette Omraade har gjort, gaar ret langt tilbage i Tiden. Allerede i Begyndelsen af 80erne i forrige Aarhundrede blev der bygget flere Teatre, i hvilke Friluftsdekorationerne blev opstillet efter Panoramaprinippet. De saa lovende begyndte Forsøg stoppede op i Aarenes Løb. Daarlig haandværksmæssig Udførelse bevirkede, at den gode Idé ikke formaaede at komme til almindeligt Gennembrud. Først i Begyndelsen af dette Aarhundrede genoptog man atter disse Forsøg.

For at kunne konstruere en Friluftsdekoration efter Panoramaprinippet maa man have en Rundhorisont som Basis. Den rumligt begrænsede Scene kræver, for at kunne afsluttes bag til og paa Siderne, en Flade, som omslutter Scenen og som skal forestille den fri Luft. De første Horisonter bestod af store Lærredsflader, som var ophængt rundt omkring Spillepladsen i Hesteskoform. De var malet i Lufttone, kunde undertiden trækkes forbi, vise dragende Skyer og andre atmosfæriske Fænomener. Disse Horisonter havde den Mangel, at de ikke kunde hænge uden Folder og derfor endnu ikke helt formaaede at illudere som fri Luft. Derfor kom man ind paa at konstruere den faste Horisont. I sine første Former hvævede den sig over Spillefladen i Form af en Kvartkugle. Lærredsfladen ved den løse Horisont afløstes efterhaanden af en Stukhvælving.

Indførelsen af den faste Horisont medførte nødvendigvis en principmæssig Forandring af Belysningen. Medens de tidligere løse Horisonter endnu blev malet i blaalig Lystone og hovedsagelig blev belyst med hvidt Lys, er de faste, hvævede Horisonter i Reglen holdt rent hvidt. En særlig Belysning, som kaster et stærkt Lys paa Horisonten i en hvilken som helst Farveafstemning, formaar at lade denne fremtræde i enhver ønskelig Lufttone. Ved Projektion kan der paa denne Horisont fremstilles dragende Skyer, Maane, Lyn, Ild o. l. Stjernerne paa en dybblaa Himmel er smaa paa Horisontens Bagside fastgjorte Glødelamper, som lyser gennem

bitte smaa Huller, der umuligt kan ses ved Dagsbelysning med det blotte Øje.

Indførelsen af Horisonter medførte en fuldstændig Ændring af den gamle Sceneform. Da en saadan Horisont maa være af betydelig Højde, for at den virkelig kan illudere som fri Luft, er det nødvendigt at bryde med det gamle Hængedekorationssystem. Snoreloftet, i hvilket der tidligere var ophængt Dekoration ved Dekoration, tæt sammentrængt bagved hinanden, maatte nu holdes saa meget frit, at Tilskuerne fra de første Rækker i Parkettet kunde se ind i den ved Horizonten fremstillede fri Luft, uhindret af Soffitter og lignende, der foroven hindrer det frie Indblik. Dekorationernes Bortfjernelse fra Snoreloftet førte til, at man paa Scenegulvet maatte anbringe andre plastiske Dekorationer, som traadte i Hængedekorationernes Sted. Medens Dekorationsforvandlingerne tidligere skete ved at de benyttede Dekorationer simpelt hen blev hejset op og de nye trukket ned, maatte de nødvendige Omstillinger nu foretages paa Scenegulvet. Men af de allerede anførte Grunde var disse Dekorationer bygget langt sværere end de tidligere anvendte Kulisser og Sætstykker. I Stedet for de enkelte Kulisser traadte nu fuldkommen plastisk formede Stuedekorationer, Huse, Klipper og Træstammer. Dertil kom den nøjagtige Gennemførelse af Enkelthederne ved alle de øvrige Udstyrsgenstande, saasom Møbler og andre Rekvisiter.

Denne nye Scenekunst har paa en noget brat Maade vundet Indpas i de gamle Teatre og ikke just altid til Gavn for Helhedsvirkningen. Thi den forøgede Anvendelse af tunge Dekorationer og Møbler krævede, naar disse skulde flyttes, mere Tid og Arbejdskraft, og den forhøjede sceniske Virkning opnaaedes kun ved at trække Mellemakterne stærkt i Langdrag.

Ved Nybygningen af en Scene kan der selvfølgelig drages Omsorg for, at Hurtigheden ved Forvandlingerne ikke mindskes trods det forhøjede dekorative Udstyr, men tværtimod øges betydeligt. Paa det Trin, Iscenesættelseskunsten nu staar, maa det ubetinget kræves, at hele Scenebilledet saa vidt muligt kan erstattes af et andet *uden at skulle tages fra hinanden i enkelte Dele*. Med andre Ord maa der ikke under selve Forestillingen opstilles eller nedtages Dekorationer. Ved Forestillingens Begyndelse skulde alt være saa vidt forberedt, at Dekorationerne stod færdigt opbyggede og kun ved en simpel Hævning og Sænkning eller Forskydning af hele Scenebilledet kunde rykkes ind i Spillezonen. Det kgl. Skuespilhus i Dresden er det eneste, der hidtil har opfyldt denne Betingelse. Naar man under Forestillingen fuldstændig vil udelukke dekorative Ombygninger i større Omfang, maa der findes Rum, hvor de færdig opbyggede Scenebilleder kan staa parat. I det paa en overordentlig lille Grundflade opbyggede kgl. Skuespilhus i Dresden har man kun kunnet tage Kælderlokalerne i Brug dertil, da alle Rum, baade de i Højde med Scenen og de over samme, var inddraget i den kunstneriske Drift. Et helt nyt System for Skydescener og Forsænkninger muliggør i dette Tilfælde det hurtigste Dekorationsskifte ved ligefrem Forsænkning og Forskydning af de færdige Scenebilleder.

I det foreliggende Projekt for Operascenen i København er man ligeledes gaaet ud fra, at det ikke skulde være nødvendigt under Forestillingen at tage de enkelte Scenebilleder fra hinanden, men at de derimod alle stedse skal staa rede og ved Hjælp af Maskinindretningerne hurtigt og til enhver Tid kunne skydes ind i Spillezonen.

Sceneanlægget bestaar af tre Hoveddele, nemlig:

- 1) Spillescenen,
- 2) Sidescenen til højre,
- 3) Sidescenen til venstre.

Spillescenen omfatter den midterste Del af Sceneanlægget. Her staaer den Dekoration, som fordres i Øjeblikket, opstillet. Spillescenens Maal er omtrent følgende: 30 m i Bredden, 23 m i Dybden, fra Prosceniumsvæggen til Scenens Væg 30 m i Højden regnet fra Scenegulvet til den nederste Kant af Snoreloftet, og *Forsænkingsdybden* er omtrent 12 m. Den midterste Del af Scenegulvet 18×18 m bestaar af 6 Forsænkninger i 18 m Længde og hver i 3 m Bredde. Hver enkelt Forsænkning, som svarer til Bredden af en Scenekanal kan uafhængig af de andre hæves eller sænkes over og under den normale Spillehøjde. Ligeledes kan enkelte eller alle Forsænkninger sammenkobles og hæves eller sænkes som een stor sammenhængende Sceneflade. Enhver Forsænkning indeholder desuden de for Operadriften nødvendige enkelte Forsænkninger og Lemme. Omtrent 30 m over Scenegulvet findes Snoreloftet. Et nyt mekanisk System, som er indført i det kgl. Skuespilhus i Dresden, muliggør, at een Mand kan betjene alle Hejseværkets Træk.

Den ovenfor beskrevne Inddeling af Scenegulvet i Forbindelse med Snoreloftets Indretning tillader ogsaa Anvendelse af ældre Dekorationer. Dette er af ganske særlig Vigtighed, naar en Del af Det kgl. Teaters Operaudstyr skal overføres til den nye Scene. Man kan altsaa paa den nye Opera uden videre anvende de gamle dekorative Indretninger, og Dekorationsskiftet kan udføres ligesom før, paa selve Scenen. Denne Sceneindretning vil ogsaa vise sig at være af Værdi, selvom de gamle Dekorationer ikke skal overtages. Navnlig vil Anlægget af Snoreloftet altid være et vigtigt Hjælpemiddel.

Foran den Del af Scenen, der kan forsænkes, ligger *Forscenen*. Denne indeholder den forskydelige Sceneramme, med hvilken Scenebillederne kan indrammes i forskellige Størrelser. Foran Scenerammen findes de sædvanlige Tæpper og Jerntæppet. Under Forscenen findes Scenebelysningscentralen ved Siden af Sufflørkassen. Bag ved Forscenerammen er der paa begge Sider Trapper, som fører ned til Parterreetagen (Forsænkingsanlægget). Ad disse Trapper kan man ogsaa naa Sceneudgangen i Tilfælde af Fare.

Adgangen til Scenen fra det optrædende Personales Paaklædningsværelser findes bag Scenen til begge Sider.

Det øverste Parti af Forscenen indeholder de nødvendige Maskiner

og Belysningsgallerier. Et Trappeanlæg paa begge Sider af Prosceniet forbinder Sceneetagen med de ovenover liggende Etager af Scenerummet.

Som allerede nævnt, er en Horizont noget af det vigtigste ved en moderne Scene. Der er to forskellige Maader at fremstille denne paa. Enten vælger man en fast Konstruktion (Stukmasse, Træ og desl.), eller man indbygger en løs Rundhorizont. Den sidstnævnte bestaar af en stor Flade af Stof, som omspænder næsten hele Spillepladsen i Hesteskoform. Saa-vel den faste som den løse Horizont maa, for at muliggøre Dekorationsforvandling, kunne fjernes saa langt, at Scenens hele Rum kan give Plads til, at de paa begge Sider af Scenen opstillede Dekorationer kan føres frem. Ved den løse Horizont sker det ved, at den vikles op paa bevægelige Valser (Wandelwalzen), ved den faste Horizont blot ved at den hej- ses i Vejret. I det foreliggende Tilfælde er den faste Horizont langt at foretrække. Den kan foroven være krummet saa meget fremad, at dens hele Højde kun kræver 20 m, medens den løse Horizont fordrer en Højde af 25 m. Den faste Horizont kan trækkes op indtil den nederste Kant af Snoreloftet. Derved opstaar under den en fri Passage paa 10 m. for Dekorationerne.

D. BELYSNINGSANLÆGET.

Fremskridtene i Scenebelysningens Teknik muliggør, at en Horizontflade med ren hvid Grundtone kan fremtræde fuldtud som lysende Atmosfære, hvis Lyset anvendes i de forskellige paagældende Farveafstemninger og i tilstrækkelig Styrkegrad. Her er lagt et Belysningsssystem til Grund, ved hvilket Horizonten kan bringes til at afspejle alle Naturens Luftnuancer, fra Nathimlens dybe Blaa til den nordiske Himmels grelle Staalblaa, alle Overgange i Sol- Op- og Nedgang, Aften- og Morgenrøden, Taage og Uvejrstemning. Dragende Skyer kastes ved et særligt Belysningsapparat ind paa Horizonten, ligeledes Lyn-, Ild- og Maaneeffekter. Stjernerne er fast anbragte paa Horizonten. En vigtig Opgave har Belysningen ogsaa i Fremstillingen af Regnbuer, Nordlys og lignende Naturfænomener. I disse Tilfælde virker Horizonten som en kæmpemæssig Projektionsskærm, paa hvilken Lysapparater af forskellig Konstruktion kaster deres Lys. Yderligere har man i den sidste Tid anstillet Forsøg med at anvende Horizonten ogsaa som Billedbærer for Fremstillingen af den dekorative Baggrund. Ved »Ring-Festspillene« i Baden-Baden blev der fremstillet overordentligt vellykkede Landskaber til »Rhinguldet« (Valhal) og »Valkyrien« (Baggrund af Valkyrieklippen), udelukkende ved Hjælp af Lysprojektioner paa den faste Horizont. Foruden Horizontbelysningsanlægget maa den nye Scene ogsaa have Belysningslegemer efter det gamle System, som endnu anvendes ved Brugen af de gamle Bue-Dekorationer. Der er lagt særlig Vægt paa den tidssvarende Belysning af de Optrædende. Rampen med indirekte virkende Lyskilder, der ikke blænder de Optrædende — en i en forskydelig Ramme anbragt moderne Belysning af Spillefladen ved Hjælp af Glødelamper af stor Lysstyrke i alle ønskelige Far-

ver, og fremfor alt en fyldestgørende Effektbelysning, som kan erstatte en stor Del af de ikke altid paalidelige Buelyskastere — muliggør, at der paa en saadan Scene kan ydes det ypperste paa Belysningskunstens Omraade. Herfor er dog den vigtigste Forudsætning, at alle Lysapparater kan betjenes fra eet Sted, som tillige tillader et frit Overblik over Scenen.

Forvandlingssystemet. De i det foregaaende beskrevne Indretninger findes alle paa selve Scenen. Paa denne kan Dekorationsforvandlingen foregaa paa vanlig Vis, men som allerede anført kræver en moderne Scene yderligere Lokaliteter, hvor Dekorationerne kan staa færdige til Forvandling i størst muligt Omfang. I det foreliggende Projekt er de paa begge Sider af Scenen liggende Fløje af Scenerummet blevet anvendt hertil. Paa hver Side af Scenen ligger i tre Etager over hinanden *Sidescener*. Kælderetagen indeholder de nederste Sidescener til højre og venstre, Sceneetagen Sidescenerne i Spillehøjde og de øverste Etager de øverste Sidescener. Der findes altsaa foruden selve Scenen 6 Sidescener af samme Størrelse som denne. Kendt og prøvet i Teaterpraksis er Under-Sidescenerne i det tidligere kgl. Skuespilhus, nu Landsteater, i Dresden, og Sidescenerne i Højde med Hovedscenen i det forhenværende kgl. Skuespilhus i Berlin. De øverste Sidescener er derimod noget nyt.

Som det allerede vil ses af den ovenfor nævnte Gruppering af Sidescenerne, muliggør denne, at der paa et Fladerum af Hovedscenens Størrelse kan staa 6 Dekorationer helt færdigt opbyggede. Men da en fuldstændig Udnyttelse af Scenen kun kræves i store Landskaber, og seks saadanne ikke kræves i nogen Opera, hvorimod der snarere altid ind imellem er Brug for Stuedekorationer og mindre Landskaber, kan hver af Sidescenerne deles i flere Dele. Der kan da forberedes flere Stuedekorationer, henholdsvis mindre Landskaber ved Siden af eller bag ved hinanden, f. Eks. kan hver af Sidescenerne rumme fire smaa Scener af normal Størrelse eller 2 mellemstore Scener. Man kan altsaa paa de seks Sidescener opstille 24 smaa eller 12 mellemstore Scenebilleder. Saadanne Muligheder har endnu ingen Scene kunnet opvise.

De paa Sidescenerne i Scenehøjde staaende Dekorationer sættes paa Plads udelukkende ved simpel Forskydning. Skal Dekorationerne i de nederste Sidescener bringes i Scenehøjde, bliver Elevatorerne sænket ned i Kælderhøjde, Sidescenerne skudt ud derpaa og bliver saaledes hævet i Scenehøjde.

Da Sidescenerne i Scene- og Kælderhøjde tilsammen alene indeholder den dobbelte Plads til Forberedelsesrum, sammenlignet med alle andre Teatres, vil det ikke være nødvendigt ogsaa at benytte de øverste Sidescener ved en Forestilling. Her skal derimod allerede træffes Forberedelser til næste Dags Prøver, eller der kan under Prøverne gøres Forberedelser til Forestillingen. Paa denne Maade danner de øverste Sidescener Forberedelsesmagasiner, i hvilke Dekorationerne ikke alene magasineres, men allerede kan sammenbygges i større sammenhængende Helheder. Udvekslingen af de forskellige Dekorationsopstillinger imellem de enkelte

over hinanden liggende Sidescener sker ved særlige Hejse- og Forskydningsanlæg.

Dekorationsmagasinerne. Til Magasinering af Dekorationerne maa først og fremmest alle Kælderrummene i den ny Operabygning komme i Betragtning. I disse Rum lader der sig anbringe et omfangsrigt Dekorationsmateriel. Men ogsaa de øverste Sidescener vil i Hovedsagen kunne benyttes som Dekorationsmagasiner.

For det Tilfælde, at Dekorationer er magasinerede eller forfærdigede udenfor Operahuset, findes Indkørsler for Vogne paa begge Sider af Scenebygningen i Niveau med Gaden. Her kan de fuldt belæssede Transportvogne skydes over paa store Vognelevatorer og sænkes ned til de andre Sidescener, læsses af og atter fyldes med Dekorationer, der skal skaffes bort.

En ildfast Adskillelse mellem Sidescenerne og Hovedscenen er anbragt ved et paa begge Sider i Scenehøjde ophængt ildfast og lyddæmpende Tæppe. De nederste Sidescener kan paa lignende Maade ved forskydelige Vægge adskilles fra Hovedscenens Forsenkning.

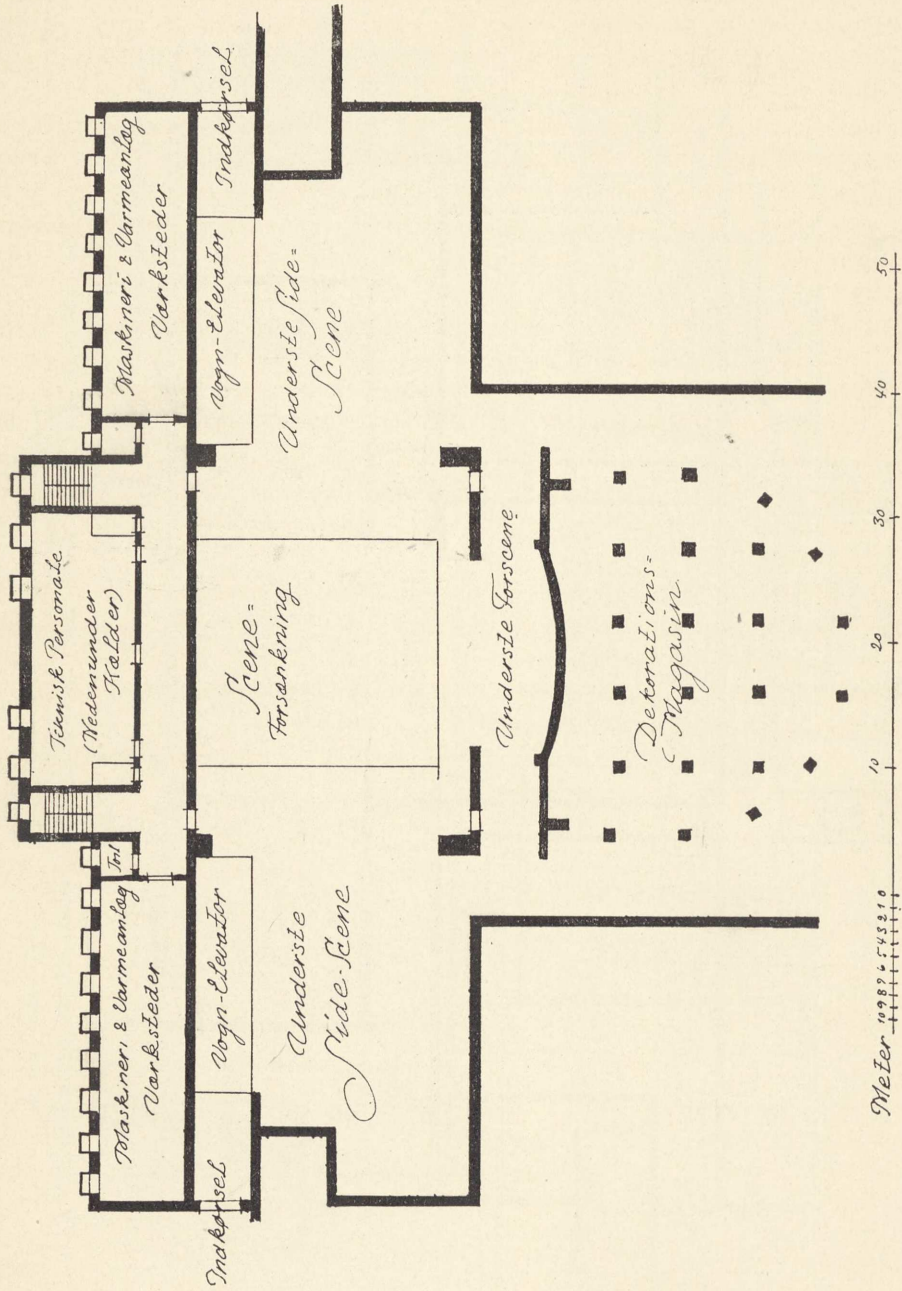
Denne Indretning muliggør frem for alt, at der til enhver Tid kan foretages Dekorationsforvandlinger i Sidescenernes Rum baade under Forestillingen og Prøverne, uden at den kunstneriske Drift derved i nogen Maade forstyrres.

Dette er af særlig Vigtighed, fordi det tekniske Personale paa almindelige Scener maa gaa ledigt, medens der prøves eller spilles paa Scenen. Derved aabnes der Mulighed for en langt bedre Udnyttelse af det tekniske Personale, hvilket er ensbetydende med en Formindskelse deraf og derved en Reduktion af Driftsomkostningerne.

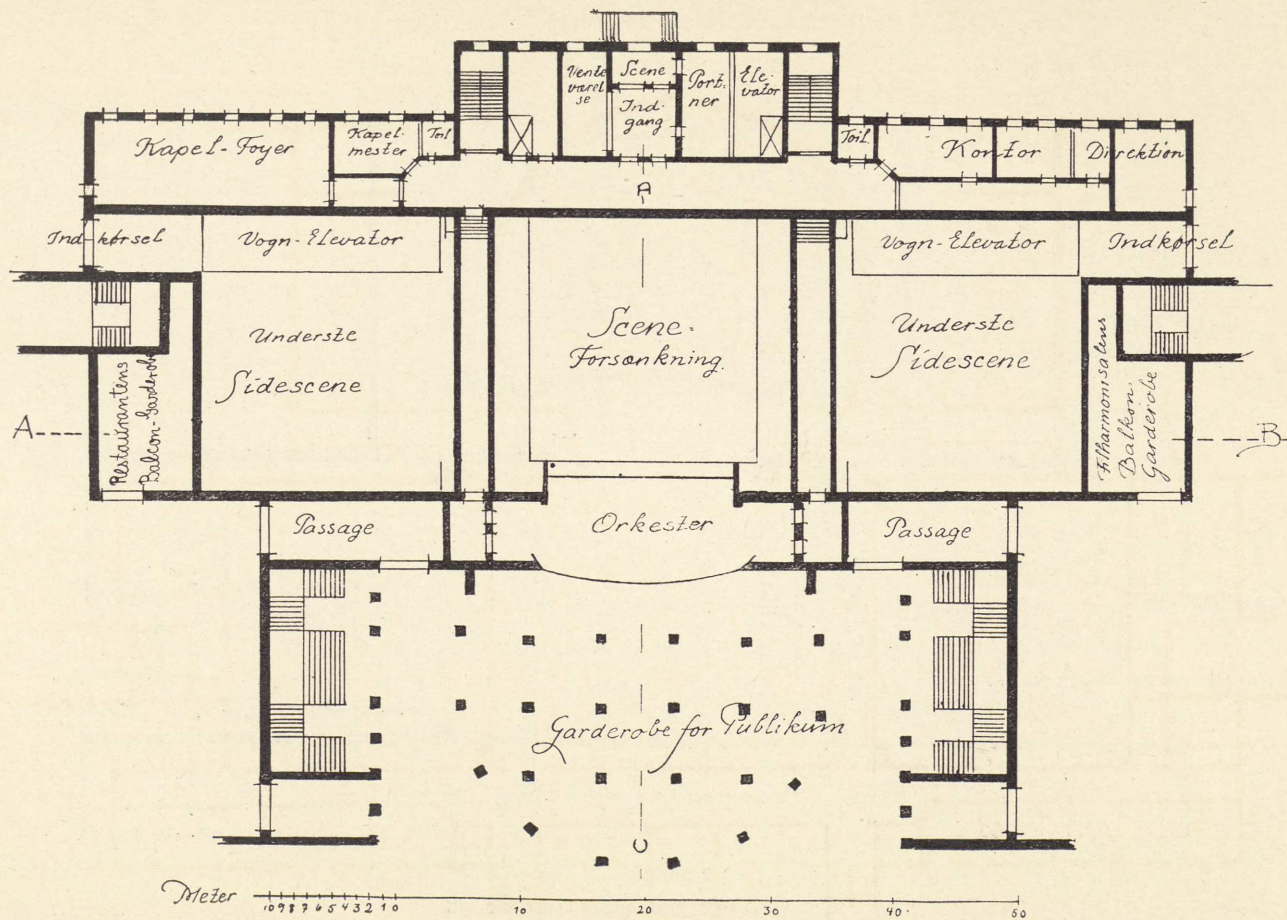
I denne almindelige Beskrivelse er der ikke gaaet i Enkeltheder, som hører ind under selve Udførelsesprojektet.

Dresden, den 24. November 1918.

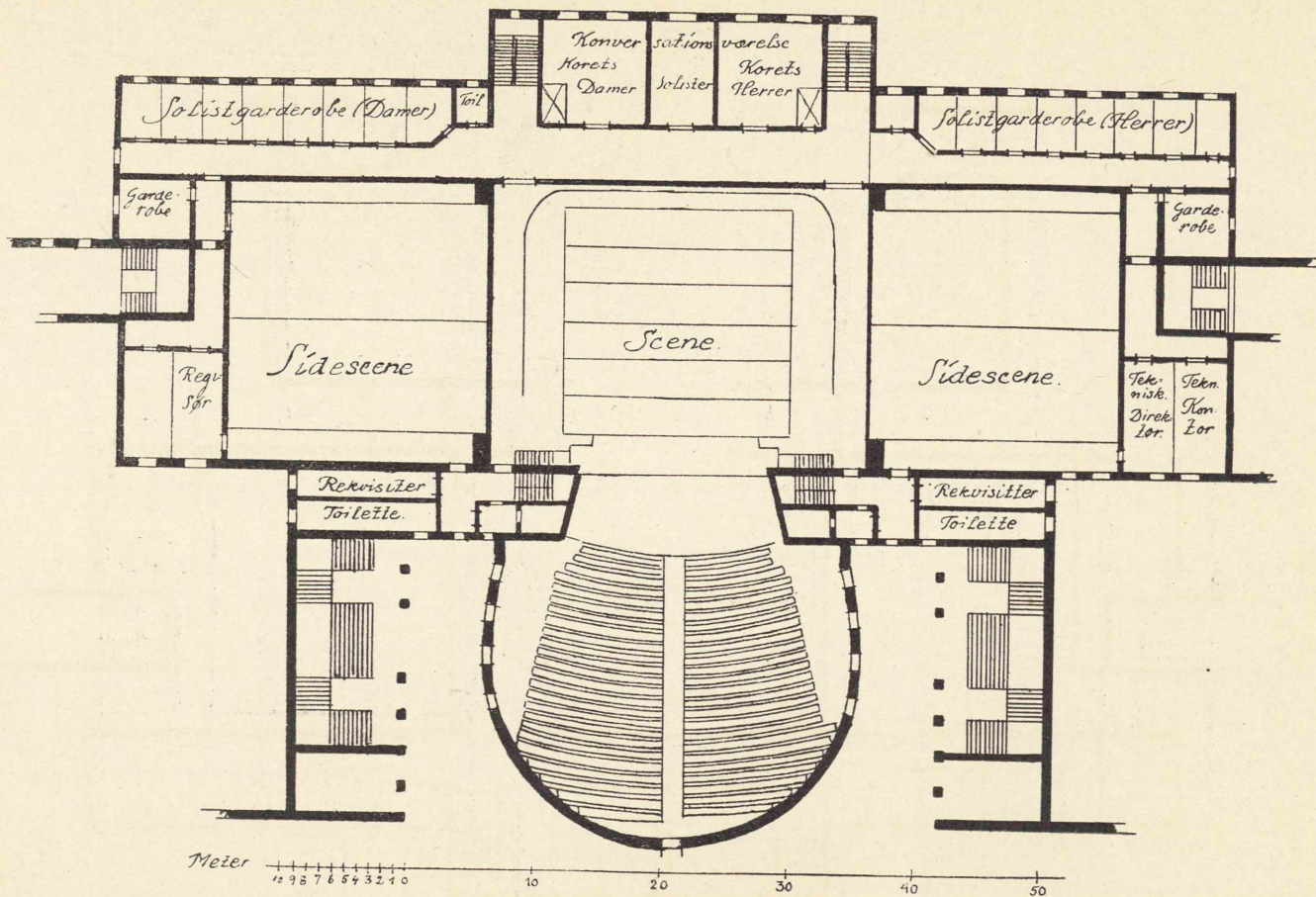
sign. *Adolf Linnebach.*

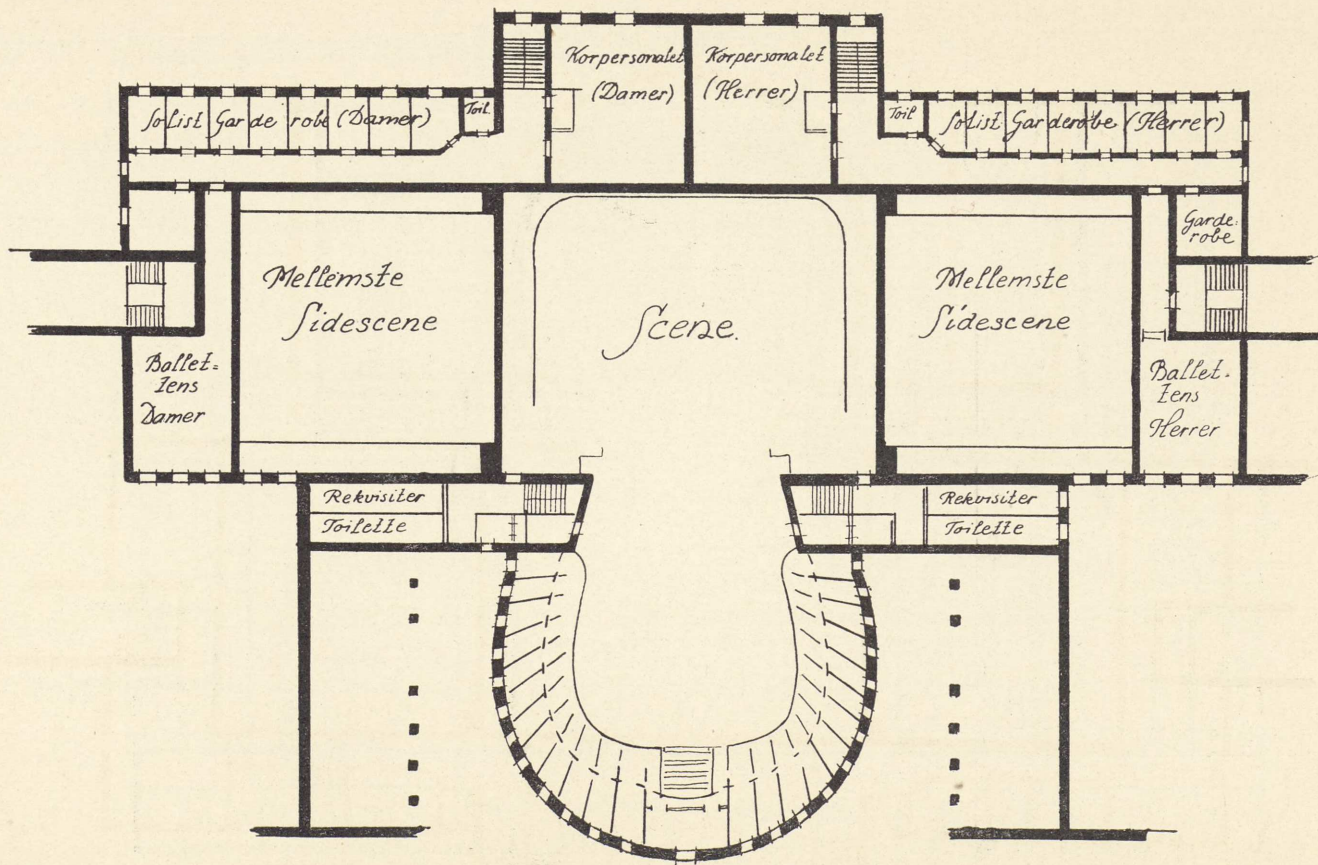
Kælderplan

Stueplan (i GadensHøjde).

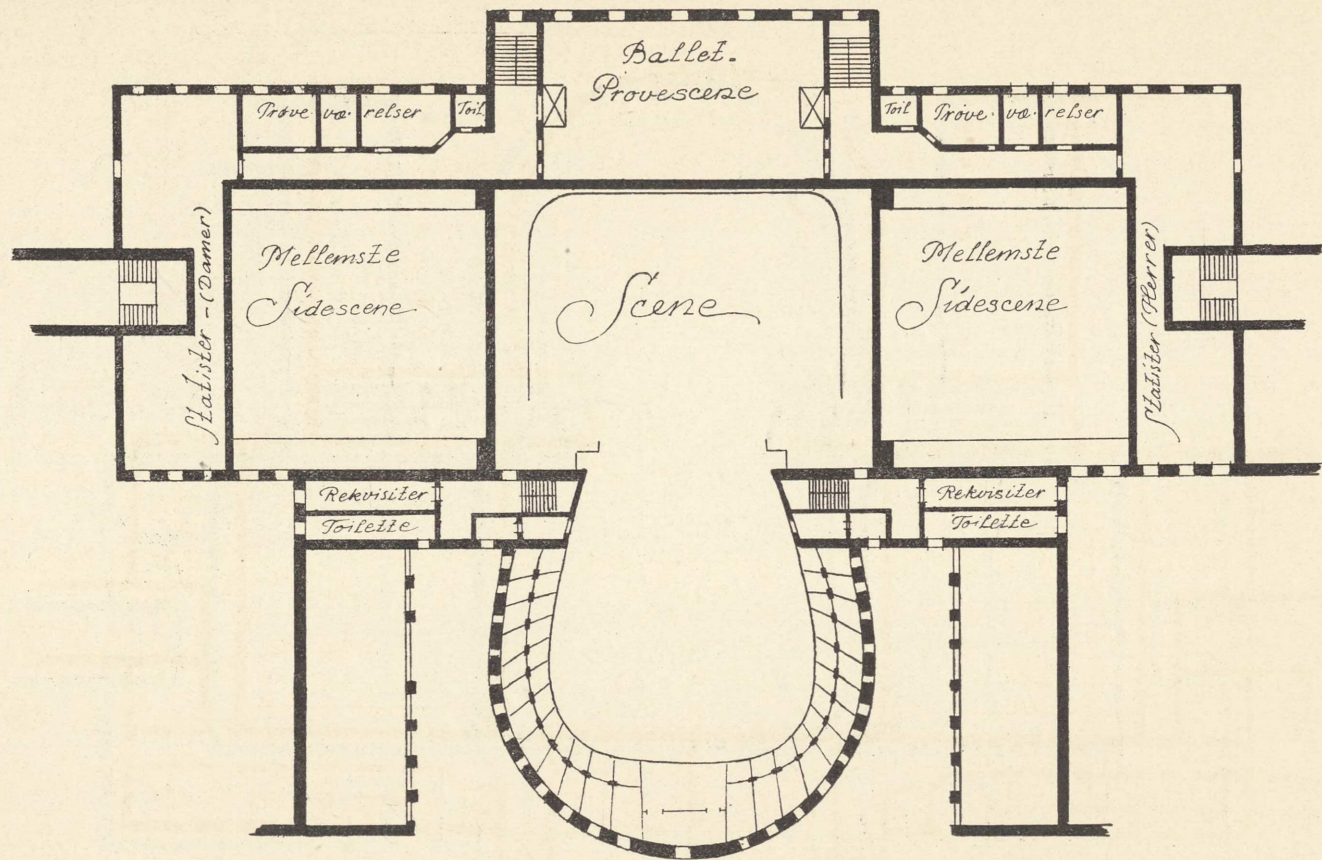

Gulv-Etage (i Scenens Højde)

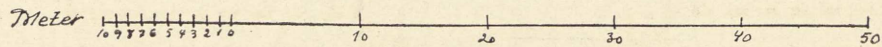
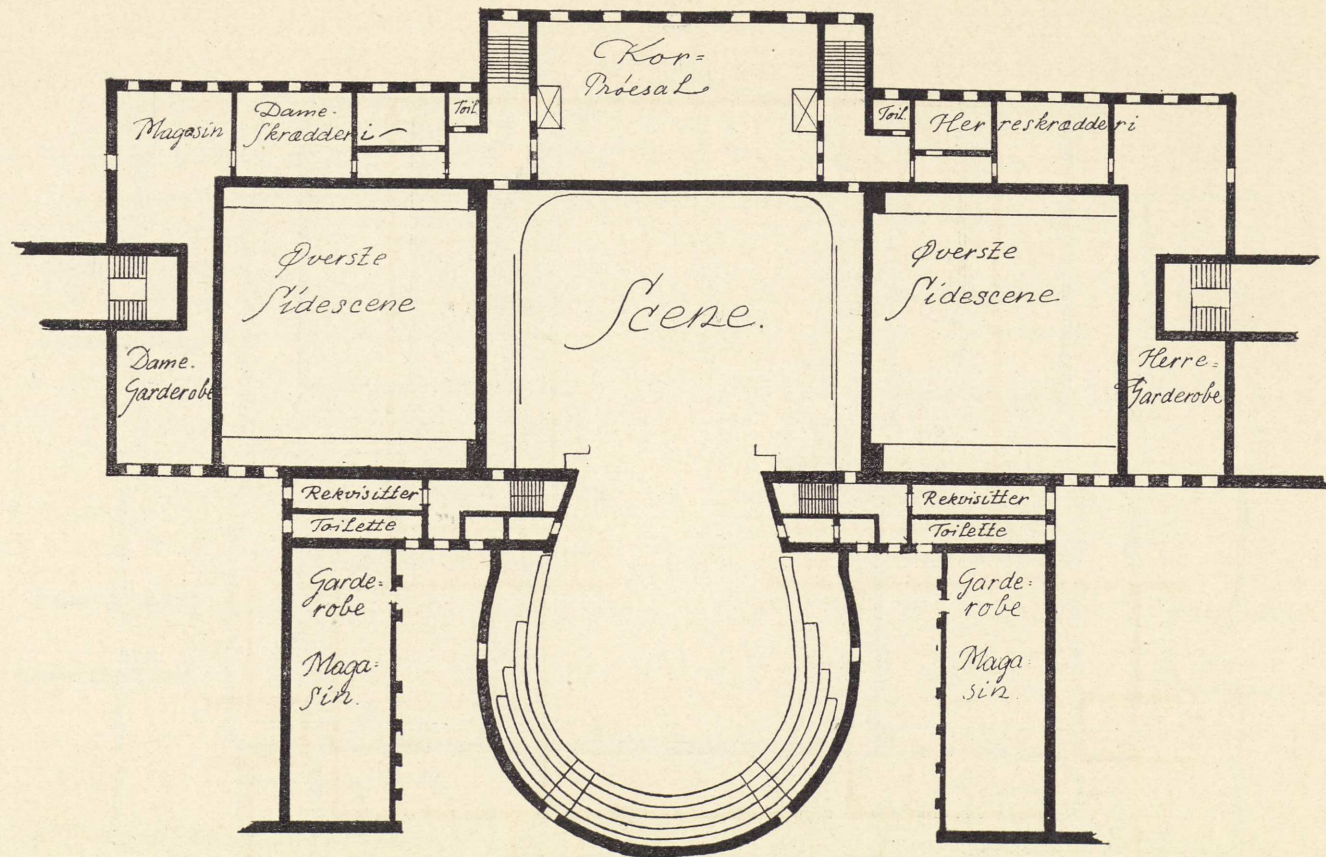

Meter
 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 10 20 30 40 50

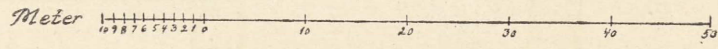
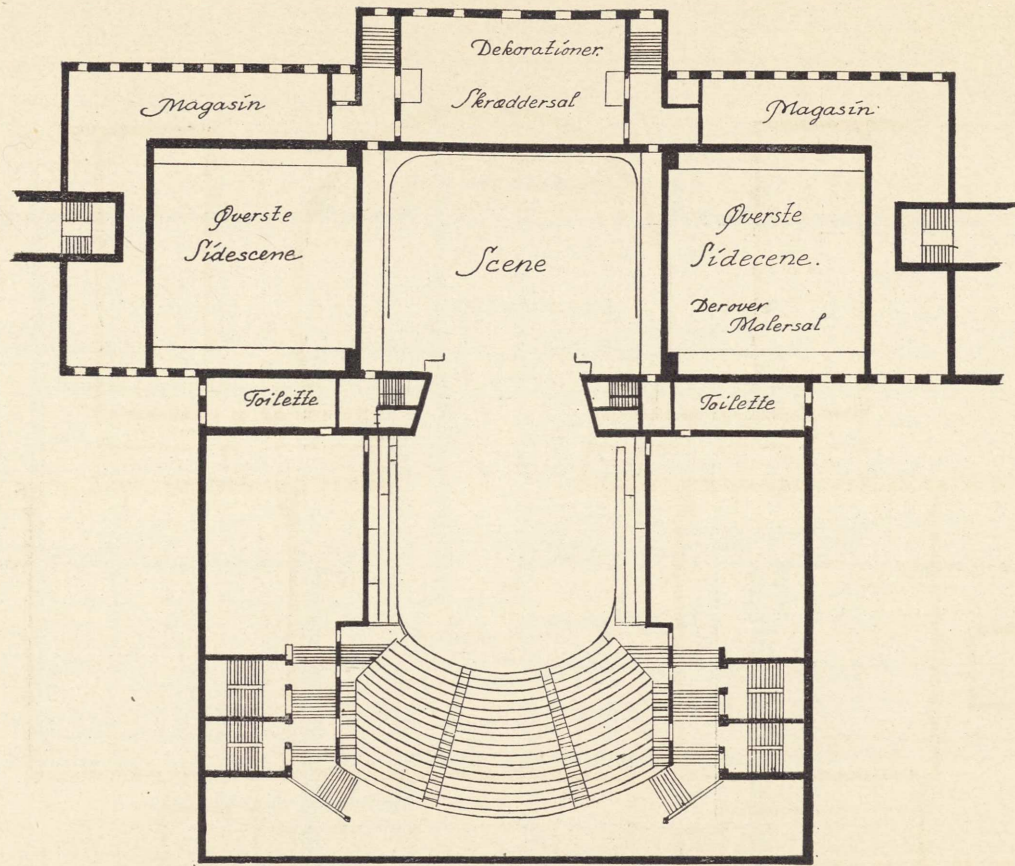
Balkon-Etage

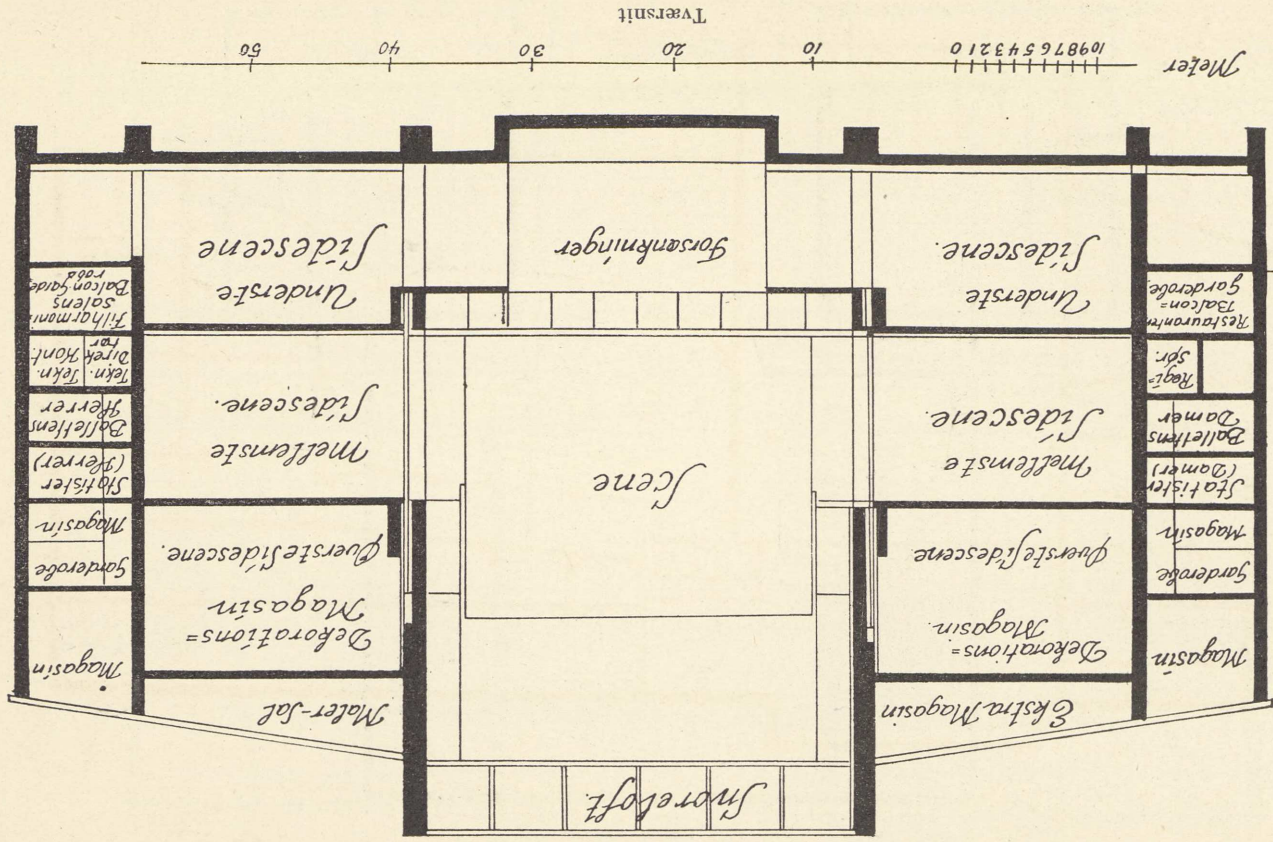
Mejer 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 10 20 30 40 50
1. Etage

2. Etage

Galleri-Etage

109876543210

Tversnitt

50

40

30

20

10

Meter

Stribeløft

Ekstra Magasin

Dekorations = Magasin

Querstidscene

Mellomsce

Sidscene

Underste Sidscene

Forsænkninger

Scene

Underste Sidscene

Mellomsce Sidscene

Querstidscene

Dekorations = Magasin

Maler-sal

Magasin

Garderobe

Magasin

Stafister (Damer)

Ballens Damer

Kogte spr.

Restauranter

Salon = Garderobe

Fiharmonier

Salens Balcon side

Fog

Restauranter

Salon = Garderobe

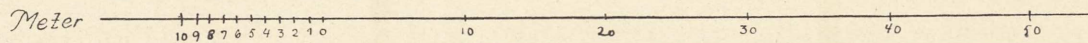
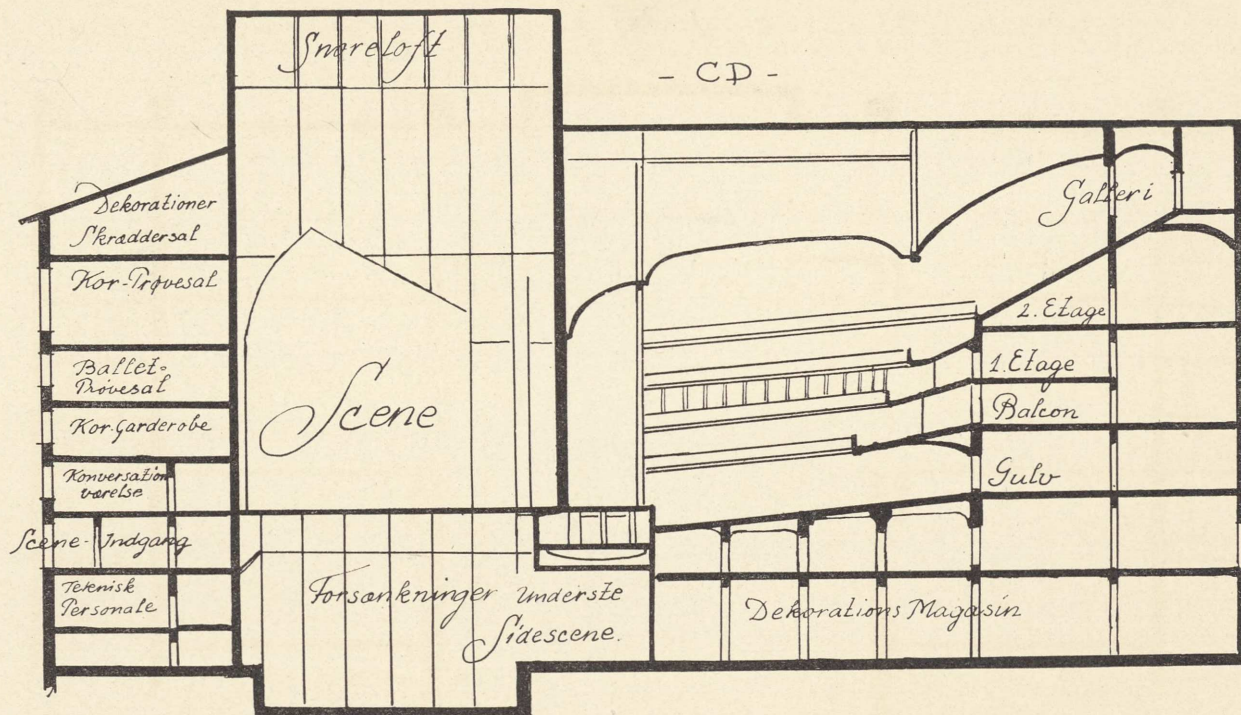
Ballens Damer

Stafister (Damer)

Magasin

Garderobe

Magasin

Længdesnit

V.
KAPITALBEHOV

FOR at være sikker paa ikke at anslaa den Kapitalmængde, der kræves til Projektets Gennemførelse, for lavt, har man anset det for formaals-tjenligt at fremskaffe en Beregning for Bygningen og dens forskellige Anlæg efter de Priser, der var gældende ved Krigens Ophør, altsaa efter Højkonjunktorens Priseniveau. Det Kapitalbehov, der er opstillet i det følgende, maa saaledes ikke blot siges at være tilstrækkeligt, men af følgende Grunde at være endog meget rigeligt beregnet.

1) Mange af de vigtigste Bygningsmaterialer er i de sidste Maaneder allerede undergaaet et betydeligt Prisfald.

2) Den projekterede Bygning vil tidligst kunne paabegyndes i Foraaet 1920, og en stor Del af Materialerne skal først anskaffes paa et langt senere Tidspunkt, hvor Priserne maa antages yderligere at være faldet stærkt.

3) Det er i Forhold langt billigere at opføre en stor Bygning end en mindre.

4) Det foreliggende Kompleks vil kunne opføres for en adskilligt lavere Kubikmeterpris end almindelige Beboelses- og Forretningskomplekser paa Grund af de store Hulrum, der dannes ved de to store overdækkede Gaarde og Operaens Tilskuer- og Scenerum.

Ifølge Erfaringer andetsteds fra er de store Teaterrum saa meget billigere at opføre, at Størstedelen af de komplicerede og kostbare moderne Sceneanlæg ikke bør regnes særskilt, men indgaar i den almindelige Meterpris.

Medens man i dette Øjeblik vilde kunne fremskaffe bindende Tilbud, der gennemgaende ligger under de opstillede Priser, vil man sandsynligvis kunne regne med en betydelig Reduktion af Omkostningerne, der er ansat til 29 Mill. Kr.

Som det vil fremgaa af det Side 00 anførte, er selve Bygningen inklusive Udsmykning og Ingeniørarbejder ansat til ca. $16\frac{1}{4}$ Mill. Kr. Inden Krigens vilde denne Sum være reduceret med ca. $7\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Efter det forventede Prisfald vil altsaa Bygningsomkostningerne komme til at ligge mellem $8\frac{3}{4}$ og $16\frac{1}{4}$ Mill. Kr., men naturligvis langt nærmere det sidste. Tal. Falder dog Priseniveauet blot en halv Snes Procent, vil Reduktionen af de forskellige Konti betyde en Mindreudgift af et Par Mill. Kr. I de 29 Mill. Kr. er medregnet et Beløb af 1 150 000 Kr. til Kurstab, Tinglæsning og Stempelafgift, en Driftskapital paa 500 000 Kr. og uforudsete Udgifter ca. 580 000 Kr.

Til Grund for vore Beregninger, der er udført af den ene af Andelsbankens Bygmestre, Hr. Arkitekt A. Wittmaack, ligger Andelsbankens Tilbudspriser.

Andelsbanken koster eksklusive Ingeniørarbejder 44 Kr. pr. m³ at opføre. Den rummer 67 000 m³, hvoraf den overdækkede Gaard udgør $\frac{1}{17}$.

Opera- og Filharmonibygningen er eksklusive Ingeniørarbejder beregnet til 38 Kr. pr. m³. Af dens 400 000 m³ udgør overdækkede Rum $\frac{1}{5}$.

Forholdet bliver, naar vi regner med Priser for Andelsbanken og tager de store Rum i Opera- og Filharmonikomplekset i Betragtning, at dette kan bygges for 38 Kr. pr. m³. Byggeprisen for Andelsbanken er 47 Kr. pr. m³, naar Gaardarealet, $\frac{1}{17}$ af hele Bebyggelsen, fradrages.

Filharmonien:

$$\begin{aligned} 400\,000\text{ m}^3 \div \frac{1}{5} &= 320\,000\text{ m}^3 \times 47\text{ Kr. pr. m}^3 = \text{Kr. } 15\,040\,000 \\ 400\,000\text{ m}^3 \times 38\text{ Kr. pr. m}^3 &\dots\dots\dots = \text{ - } 15\,200\,000 \end{aligned}$$

Andelsbanken:

$$67\,000\text{ m}^3 \div \frac{1}{17} = 64\,000\text{ m}^3 \times 47\text{ Kr. pr. m}^3 = \text{Kr. } 3\,008\,000$$

De 3 Mill. Kr. er Andelsbankens *Tilbudspris*.

Til yderligere Betyggelse har vi ladet Priserne paa følgende Bygninger undersøge, idet dog Ingeniørarbejderne — undtagen for Andelsbankens Vedkommende — her er medregnet, og enkelte af Bygningerne helt eller delvis er monterede (Paladsteatret og Det ny Teater).

Andelsbanken (eksklusive Ingeniørarbejder)	Kr. 44.00	pr. m ³
Paladsteatret	- 38.00	- -
Teknologisk Institut	- 36.00	- -
Forsikringsselskabet »Hafnia«	- 30.50	- -
Studenterforeningen	- 27.50	- -
Østifternes Kreditforening	- 27.00	- -
Arbejdsgiverforeningen	- 24.00	- -
Det ny Teater	- 24.00	- -
Kreditkassen	- 23.25	- -
Missionstrykkeriet	- 21.00	- -
Københavns Raadhus	- 21.00	- -

Den ansatte Pris for Opera- og Filharmonibygningen, 38 Kr. pr. m³, eksklusive Ingeniørarbejder, maa da siges at være højst betryggende.

BALANCE

AKTIVER

1. *Byggegrunden.*

15 389 m ² à Kr. 375.—	Kr.	5 770 875
Boring og Undersøgelse	-	25 000

 Kr. 5 795 875
2. *Bygningerne.*

370 272 m ³ à Kr. 38.—	Kr.	14 070 336
11 236 - - - 7.—	-	78 650

 Kr. 14 148 986

Ingeniørarbejder	-	1 130 000
Udsmykning	-	1 000 000
Kurstab, Tingl. & Stempelafgift	-	1 150 000

 - 17 428 986
3. *Operaen.*

a. Maskinanlæg	Kr.	390 000
b. Scenemaskineri	-	1 018 500
c. Scenebelysning	-	235 500
d. Fundus	-	1 500 000
e. Instrumenter	-	75 000

 - 3 219 000
4. *Inventar.*

a. Centraladministrationen ..	Kr.	28 000
b. Operaen	-	435 000
c. Koncertinstitutionen	-	387 000
d. Restaurationen	-	515 500
e. Forenings- & Selskabslok. ..	-	109 000

 - 1 474 500
5. *Diverse Udgifter*

- 581 639

6. *Driftskapital*

- 500 000

 Kr. 29 000 000

PASSIVER

1. Grundfonden.

a. Staten	Kr. 7 000 000
b. Københavns Kommune ...	- 3 000 000
c. Frederiksberg Kommune .	- 500 000
d. Gentofte Kommune	- 500 000

 Kr. 11 000 000

2. Prioritetslaan.

1. Prioritet, Kreditforen.laan	Kr. 10 000 000
2. Kommunen	- 4 800 000

 - 14 800 000

3. Partialobligationslaan

 - 3 200 000

 Kr. 29 000 000

Det samlede Kapitalbehov er saaledes Kr. 29 000 000.

EJENDOMMEN.

A. GRUND OG OMKOSTNINGER.

1. *Byggegrunden.*

Der skal erhverves til:

Bebygget Areal 11 838 m²

Overdækkede Gaarde 2 706 -

Helt ubebyggede Gaarde.. 845 -

 15 389 m² à Kr. 375 = Kr. 5 770 875
2. *Boringer og Undersøgelser af Grunden* - 25 000

 Ialt .. Kr. 5 795 875

B. BYGNINGEN.

Foruden til Opførelsen af selve Bygningen er der tænkt anvendt Kr. 1 000 000 til kunstnerisk Udsmykning af denne. Denne Sum er i nedestaaende fordelt over Afdelingerne i Forhold til deres Rumfang.

	Rumfang	%	Andel i Udsmykning
Administration... ..	5 050	1,3	13 000
Opera	181 407	45,7	457 000
Koncertinstitution	37 017	9,3	93 000
Restauration	25 542	6,4	64 000
Forenings- og Selskabslokaler	12 515	3,2	32 000
Butiker	41 778	10,5	105 000
Forretningslokaler	93 990	23,6	236 000
Ialt...	397 299	100,0	1 000 000

1. Administrationen.

Administrationslokaler ... 3796 m³

Trapper og Elevatorrum . 1254 -

5050 m³ à Kr. 38.— = Kr. 191 900

Andel i Udsmykning

Kr. 204 900

2. Operaen:

Da Operaen indeholder det store Hulrum Scenen, hvis Installationer er beregnet særskilt, og hvis Vægge er iberegnet de tilstødende Bygningsmassers Volumen, kan dette ganske fradrages i Beregningen, derimod maa

Snoreloftet, der rager op over Bygningen og har fire Ydervægge, beregnes til Kr. 7.— pr. m³.

Scene og Tilskuerplads	155 206 m ³		
Trapper og Toiletter. etc.	2 200 -		
Mezzanin udenf. Opera	4 439 -		
Prøvesale	1 394 -		
Gennemkørsler	18 168 -		
	<hr/>		
	181 407 m ³		
Herfra Scene med Snore-			
loft	27 027 -		
	<hr/>		
	154 380 m ³	à Kr. 38.— =	Kr. 5 866 440
Snoreloft	11 236 -	- - - 7.— =	- 78 650
Scenerum	15 791 -	- - -	
			<hr/>
			Kr. 5 945 090
Andel i Udsmykning			- 457 000
			<hr/>
			Kr. 6 402 090

3. *Koncertinstitutionen.*

2 smaa Sale med Forrum	7 351 m ³		
2 Prøvesale med Garde-			
robe og Trapper ..	5 705 -		
Passage	406 -		
Filharmonisalen	13 936 -		
Forhal	4 113 -		
Garderobe og Trapper..	5 506 -		
	<hr/>		
	37 017 m ³	à Kr. 38.— =	Kr. 1 406 646
Andel i Udsmykning			- 93 000
			<hr/>
			Kr. 1 499 646

4. *Restaurationen.*

Hovedrum	13 767 m ³		
Forsænkning	317 -		
Forhal	4 527 -		
Køkken	3 013 -		
Trapper og Gange	3 918 -		
	<hr/>		
	25 542 m ³	à Kr. 38.— =	Kr. 970 596
Andel i Udsmykning			- 64 000
			<hr/>
			Kr. 1 034 596

5. <i>Forenings- og Selskabslokaler.</i>	
12 515 m ³ à Kr. 38.—	Kr. 475 570
Andel i Udsmykning	- 32 000
	<hr/>
	Kr. 507 570

6. <i>Butiker i Bygningen.</i>	
Butiker i Forsiden	4 028 m ³
Lagre herunder	4 255 -
Butiker mod Sidegaderne	8 690 -
Lagre herunder	7 782 -
Butiker mod Baggaden..	6 526 -
Butiker i Mezzaninen ..	3 848 -
Gennemkørsler og ube- byggede Gaarde ...	6 649 -
	<hr/>
41 778 m ³ à Kr. 38.—	Kr. 1 587 564
Andel i Udsmykning	- 105 000
	<hr/>
	Kr. 1 692 564

7. <i>Forretningslokaler i Bygningen.</i>	
Mezzaninetage	12 610 m ³
1. Sal	24 597 -
2. og 3. Sal	56 783 -
	<hr/>
93 990 m ³ à Kr. 38.— =	Kr. 3 571 620
Andel i Udsmykning	- 236 000
	<hr/>
	Kr. 3 807 620

8. <i>Ingeniørarbejder.</i>	
Ingeniørarbejder for hele Bygningen med Und- tagelse af Operaens Maskinanlæg og Sceneri- anlæg.	
Opvarmning og Ventilation (eksklusive Byg- ningsarbejde)	Kr. 850 000
Elevatore, 10 Stk. à Kr. 12 000	- 120 000
Sanitet	- 160 000
	<hr/>
	Kr. 1 130 000

Kloak, Elektrisk Lys, Varmekanaler o. s. v. er medregnet i Bygningsomkostningerne.

Inklusive Udsmykning koster Bygningen altsaa:

Bygningen.

Administration	Kr.	204 900
Opera	-	6 402 090
Koncertinstitution	-	1 499 646
Restauration	-	1 034 596
Forenings- og Selskabslokaler	-	507 570
Butiker	-	1 692 564
Forretningslokaler	-	3 807 620
Ingeniørarbejder	-	1 130 000
		<hr/>
	Kr.	16 278 986

C. OPERAEN.

a. *Maskinanlæg.*1. *Alm. Maskinanlæg.*

Hydraulisk Trykcentral Kr. 100 000

Belysning paa Scene og Til-
skuerplads - 160 000

Kr. 260 000

Hertil 50 % - 130 000

Kr. 390 000

2. *Scenemaskineri.*Snoreloft, Arbejdsrum, Trap-
per, Podeste og Dekora-
tionstræk Kr. 135 000Tillæg for Tagets Merbelast-
ning - 13 000

Kuppelhorisont - 45 000

Mindre Rundhorisont - 18 000

Selve Sceneanlægget - 270 000

Skydevogne til Scenen - 135 000

Sceneelevatore' - 45 000

Andre Scenemaskinerier - 18 000

Kr. 679 000

Hertil 50 % - 339 500

- 1 018 500

3. *Scenebelysning* Kr. 157 000

Hertil 50 % - 78 500

- 235 500

b. *Fundus.*Dekorationer, Sceneinventar, Garderober og
Dragter 1 500 000c. *Instrumenter.*

1 Orgel Kr. 15 000

Instrumenter til Kapellet - 40 000

Klaverer og andre Instrumenter til
Øvelse og Repetition etc. - 20 000

- 75 000

Kr. 3 219 000

INVENTAR.

1. ADMINISTRATION.

Møbler i Administrationslokalerne	Kr.	28 000
---	-----	--------

2. OPERA.

Belysningslegemer	Kr.	100 000
Stolerader, Gardiner etc. i Tilhørsalen	-	186 000
Møblement i Direktørernes Kontorer	-	10 000
— i 100 Paaklædningsværelser à 700 Kr. ..	-	70 000
— i Skuespillerfoyer og Prøvesale	-	20 000
Indretning af Garderober: 2400 Pladser à 10 Kr. ..	-	24 000
Skabe og Hylder samt øvrige Indretning af Magasin	-	25 000
	Kr.	435 000

3. KONCERTINSTITUTION.

a. *Inventar.*

Stolerader i de tre Sale til 2300 + 1100 + 400 = 3800 Pladser à ca. 40 Kr.	Kr.	150 000
Belysningslegemer	-	25 000
Gardiner, Portierer og Tæpper	-	50 000
Møblement i Solistværelserne	-	5 000
— i Orkesterfoyeren	-	4 000
Indretning af Garderober: 3800 Pladser à 10 Kr. ..	-	38 000
	Kr.	272 000

b. *Instrumenter.*

1 Orgel (80 Stemmer)	Kr.	80 000
Orkesterinstrumenter	-	35 000
	Kr.	387 000

4. RESTAURATION.

Restaurationsinventar til 1200 Pladser:

300 Borde à 50 Kr.	Kr.	15 000
1200 Stole à 50 Kr.	-	60 000
100 Sofaer à 250 Kr.	-	25 000
Øvrige Møblement	-	25 000
Tæpper, Gardiner, Portierer	-	150 000
Palmer og Blomster	-	5 000
Sølvtoj à 50 Kr. pr. Plads	-	60 000
Porcellæn à 20 Kr. pr. Plads	-	24 000
Glas à 10 Kr. pr. Plads	-	12 000
25 Anretterborde à 25 Kr.	-	625
Køkkenet:		
Komfurer, Dampanlæg, Maskiner etc.	-	50 000
Skabe og Hylder	-	2 500
Køkkeninventar	-	50 000
Køleanlæg	-	20 000
Uforudset	-	16 375
	Kr.	<u>515 500</u>

5. FORENINGS- OG SELSKABSLOKALER.

Møblement, Portierer pr. Værelse, 10 Værelser à Kr. 10 000	Kr.	100 000
Hertil 300 Stole i Møde- og Dansesal à 20 Kr.	-	6 000
Billeder i Salen	-	3 000
	Kr.	<u>109 000</u>

SAMMENDRAG AF KAPITALBEHOVET.

Grund og Omkostninger:

a. Byggegrunden, 15 389 m ² à Kr. 375.—	Kr.	5 770 875	
b. Boring og Undersøgelse	-	25 000	
			Kr. 5 795 875
Kurstab, Tinglæsning, Stempelafgift	-		1 150 000

Bygningen:

370 272 m ³ à Kr. 38.—	Kr.	14 070 336	
11 236 - - - 7.—	-	78 650	
Udsmykning af Bygningen	-	1 000 000	
Ingeniørarbejder	-	1 130 000	
			- 16 278 986

Operaen:

Maskinanlæg	Kr.	390 000	
Scenemaskineri	-	1 018 500	
Scenebelysning	-	235 500	
Fundus	-	1 500 000	
Instrumenter	-	75 000	
			- 3 219 000

Inventar:

Centraladministrationen	Kr.	28 000	
Operaen	-	435 000	
Koncertinstitutionen	-	387 000	
Restaurationen	-	515 500	
Forenings- og Selskabslokaler..	-	109 000	
			- 1 474 500

Uforudsete Udgifter

- 581 639

Driftskapital

- 500 000

Kr. 29 000 000

VI.

RENTABILITETSOVERSIGT

LIGESOM man ved Beregningen af Kapitalbehovet er gaaet ud fra saa høje Priser, at de sikkert tør betragtes som det absolute Maksimum, har man ved Rentabilitetsberegningen for Udgifternes Vedkommende anslaaet disse saa højt, at man ogsaa her er oppe paa et Maksimum, som sikkert ikke vil blive naaet, medens paa den anden Side Indtægterne er beregnet meget nøgternt; det fremkomne Overskud, ca. 117 000 Kr., maa derfor anses for Minimum.

Det skal saaledes paapeges, at en af Udgiftssidens betydeligste Poster, Renter og Amortisation af Laan, er baseret paa Kapitalbehovets Maksimum, og at der til de aarlige Vedligeholdelser er beregnet et saa stort Beløb som over $\frac{1}{4}$ Million Kroner.

Endelig skal man henvise til, at der paa Afskrivnings- eller Fornyelses-Kontoen aarlig er regnet med saa store Henlæggelser, ca. 370 000 Kr., at der ogsaa her findes en ret betydelig Driftsreserve.

Med Hensyn til Indtægterne skal man gøre opmærksom paa, at der i de beregnede Lejeindtægter er fradraget 10 pCt. eller 130 000 Kr.

Billetterne og Antallet af solgte Billetter er baade for Operaens og Koncerternes Vedkommende sat adskilligt lavere end Institutionens centrale Beliggenhed og storstadsmæssige Anlæg berettiger til at forvente.

I. ADMINISTRATIONEN

UDGIFTER

Gager til:		
Den adm. Direktør	Kr. 24 000	
Kontorchef og Hovedbogholder (8— 12000	- 10 000	
Hovedkasserer (7—9000)	- 8 000	
Personalet	- 20 000	
En Bygningsinspektør (4—6000)	- 5 000	
4 Fyrbødere (2—3000)	- 10 000	
3 Bude (2—3000)	- 7 500	
	<hr/>	
	Kr. 84 500	
Hertil 12 % af Gagen til Pensionsk. ..	- 10 000	
	<hr/>	
		Kr. 94 640
Forbrug af Elektricitet, Gas og Vand..	Kr. 1 000	
Kul til Opvarmning: 5050 cbm. Rum à 12½ kg. = 63 Tons Kul à 50 Kr...	- 3 150	
	<hr/>	
		- 4 150
Alm. Driftsomkostninger	Kr. 10 000	
Porto, Telefoner og Telegrammer	- 5 000	
Tryksager og øvrigt Kontorforbrug ..	- 10 000	
	<hr/>	
		- 25 000
Skatter til Stat og Kommune	Kr. 30 000	
Brandforsikring:		
Bygninger: 1 % af Kr. 17 428 986	- 175 000	
Inventar	- 75 000	
Ulykkesforsikring:		
Personalet	- 8 500	
	<hr/>	
		- 288 500
Renter og Amortisation af Laan:		
1. Prioritet:		
5,08 % af Kr. 10 000 000	Kr. 508 000	
2. Prioritet:		
5,413 % af Kr. 4 800 000	- 259 824	
3. Prioritet:		
5,76 % af Kr. 3 200 000	- 184 320	
	<hr/>	
		- 952 144
Rengøring af Kontorer, Trapper og Gange.		- 30 000
	<hr/>	
		Kr. 1 394 434
	<hr/>	

II. OPERAEN

INDTÆGTER

250 Forestillinger til fulde Priser med $\frac{3}{4}$ udsolgt Hus (ordinært Salg), 1800 Pladser à Kr. 4,63 = Kr. 8334 pr. Forestilling: 250×8334	Kr. 2 083 500
83 Forestillinger til halve Priser med $\frac{5}{6}$ udsolgt Hus, 2000 Pladser à Kr. 2,31 = Kr. 4620 pr. Forestil- ling: 83×4620	- 383 460
Nedsat Salg efter Kassens Lukning: 250 Aftner à 200 Kr.	- 50 000
Indtægt af Garderobes: 25 Øre pro Persona: $450\ 000 + 166\ 000 + 50\ 000 = 666\ 000$ Personer à 25 Øre	- 166 500
Indtægt ved Programsalg: 20 Øre pr. Program, idet Annoncerne bærer Udgifterne. Der regnes med, at Halvdelen af Tilhørerne køber Program = $333\ 000$ Programmer à 20 Øre	- 66 600
Indtægt ved Salg af Tekstbøger: 100 Stykker à 25 Øre pr. Aften 333 Forestillinger à 25 Kr.	- 8 325
Indtægter ved Buffeten	- 10 000
— - Konfektudsalg	- 10 000
— - Cigarudsalg	- 10 000
— - Blade og Tidsskrifter	- 5 000
Samlede Indtægter	<u>Kr. 2 793 385</u>

REDEGØRELSE FOR BILLETINDTÆGTERNE.

Der regnes med 290 Spilledage = $41\frac{1}{2}$ Spilleuge. Indenfor disse antages det, at man spiller 6 Aftener om Ugen (ialt 250 Forestillinger) til fulde Priser. Desuden gives der hver Uge 1 Eftermiddagsforestilling og 1 Aftenforestilling til halve Priser (83 Forestillinger).

De ordinære Billetpriser ansættes saaledes:

	Antal.	Pris.	Ialt pr. Aften.
Orkesterpladser	440	7,00	3 080
1. Parket	500	6,00	3 000
2. Parket	150	4,50	675
Balkon	370	6,00	2 220
1. Etage	325	3,00	975
2. —	325	2,50	812,50
3. —	200	1,50	300
Galleri	100	1,00	100
	<u>2410</u>	<u>4,63</u>	<u>11 162,50</u>

Gennemsnitsbilletprisen er saaledes Kr. 4,63, eksklusiv Skat (= 10 pCt. af Billetprisen) og Garderobe (= 25 Øre pr. Billet). Ved udsolgt Hus (ordinært Salg) vil Indtægten være Kr. 11 162,50, men man regner kun med $\frac{3}{4}$ solgt Hus, altsaa Kr. 8334.

Af de 600 Pladser, som antages at ville blive ledige, idet man regner med kun $\frac{3}{4}$ solgt Hus, vil ca. Trediedelen blive solgt for ca. 25 pCt. af ordinær Pris 1,00 Kr., til Musik- og Sangstuderende.

Herved opnas et Salg paa $200 \times 1,00 = 200$ Kr., og i 250 Aftener, ialt Kr. 50 000.

Til Sammenligning skal anføres

Det kgl. Teaters Pladsantal og Billetpriiser.

	Salgs- pladser.	Billetpriiser.	Ordinær.	Forhøjet.	Nedsat.
1. Parket	136	7.00, 8.00, 3.00	952.00	1088.00	408.00
2. —	269	4.50, 5.50, 2.25	1210.50	1479.50	605.25
Parterre	146	3.00, 4.00, 1.50	438.00	584.00	219.00
Balkon A	30	5.00, 6.00, 2.50	150.00	180.00	75.00
— B	230	3.50, 4.50, 1.75	805.00	1350.00	402.50
1. Etage	226	2.75, 3.50, 1.50	621.50	791.00	339.00
2. —	222	2.00, 2.50, 1.00	444.00	555.00	222.00
Galleri A	220	1.50, 2.00, 0.75	330.00	440.00	165.00
— B	54	1.00, 1.25, 0.50	54.00	67.50	27.00
	<u>1533</u>		<u>5005.00</u>	<u>6535.00</u>	<u>2462.75</u>

Ordinær Pris 5005 = en Gennemsnitspris af Kr. 3.26

1533

Forhøjet Pris 6535 = - - - Kr. 4.26

1533

Nedsat Pris 2462.75

10 Pl. i 1. Parket à Kr. 3.00 30.00

10 Pl. i 2. Parket à Kr. 2.25 22.50

2515.25 = - - - Kr. 1.62

1533

Billetpriiserne er uden Tillæg af Skat (10 pCt.) og Garderobe (25 Øre pr. Billet).

UDGIFTER

Gager og Pensioner til:

a. Direktionen	Kr. 39 200	
b. Scenestaben	- 125 664	
c. Solisterne	- 268 800	
d. Koret	- 197 120	
e. Balletten	- 245 648	
f. Kapellet	- 465 696	
g. Statisterne	- 23 052	
h. Fagpersonalet	- 221 440	
i. Betjeningspersonalet	- 78 176	
k. Øvrige Personale	- 9 600	
l. Opera-, Ballet- og Orkesterskole..	- 45 000	
		Kr. 1 718 796
Erhvervelse af Opførselsretten for Operaer, Balletter og anden kunstnerisk Ejendom	- 75 000	
Elektricitet: 150 000 KWT. à 40 Øre ..	- 60 000	
Kul til Opvarmning: 181 407 cbm. Rum à 12 ¹ / ₂ kg. pr. cbm. = 2270 Tons Kul à 50 Kr.	- 113 500	
Gas: 7,000 cbm. à 15 Øre	- 1 050	
Vand: 15 000 cbm. à 19 Øre	- 2 850	
		- 177 400
Aarlige Nyanskaffelser af Dekorationer og Kostumer	- 125 000	
Forbrug af Maling og Olie etc.	- 5 000	
— - Træ	- 3 000	
— - Stoffer etc.	- 4 000	
		- 137 000
Almindelige Driftsomkostninger	- 5 000	
Trykning og Opklæbning af Plakater ..	- 7 000	
Annoncer	- 23 000	
		- 35 000
Andre Udgifter		- 30 000
		Kr. 2 173 196

REDEGØRELSE FOR GAGEUDGIFTERNE VED OPERAEN

a. *Direktionen.*

2 Operadirektører à 15 000—20 000	Kr.	35 000
Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	-	4 200
	Kr.	<u>39 200</u>

b. *Scenestaben.*

2 Sceneinstruktører à 9000—11000 Kr.	Kr.	20 000
2 Assistenters à 2500—3500 Kr.	-	6 000
3 Kapelmestre	-	40 000
1 Første Balletmester	-	12 000
1 Anden —	-	3 000
2 Solistsyngemestre	-	8 000
1 Korsyngemester	-	5 000
1 Assistent	-	3 000
4 Repetitører	-	6 000
2 Sufflører	-	7 000
2 Sufflørassistenter	-	2 200
	Kr.	112 200
Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	-	13 464
	Kr.	<u>125 664</u>

c. *Solisterne.*

15 Herrer à 8000 Kr. gennemsnitlig	Kr.	120 000
15 Damer à 8000 Kr. gennemsnitlig	-	120 000
	Kr.	240 000
Heraf 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	-	28 800
	Kr.	<u>268 800</u>

d. *Koret.*

40 Herrer } à 2200 Kr.	Kr.	176 000
40 Damer }		
Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	-	21 120
	Kr.	<u>197 120</u>

e. <i>Balletten.</i>			
3 Solodanserinder	}	fra 6—8000 Kr.	Kr. 49 000
3 Solodansere			
3 Dansere	}	fra 3—6000 Kr.	- 27 000
3 Danserinder			
19 Balletdansere	}	fra 2—3000 Kr.	- 130 000
33 Balletdanserinder			
30 Piger	}	uden Lønning men med Spillepenge	- 10 000
20 Dreng			
2 Violinrepetitører	}	fra 1000—1200 Kr.	- 4 400
2 Klaverrepetitører			
			Kr. 220 400
		Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	- 25 248
			<u>Kr. 245 648</u>

Skopenge etc. bortfalder; Institutionen anskaffer selv Sko, Tricot samt Balletskørter. Feu bortfalder ligeledes.

f. <i>Kapellet.</i>			
92 Musikere à gennemsnitlig 4400 Kr.			Kr. 404 800
2 Koncertmestre, ekstra			- 3 000
2 Solocellister, ekstra			- 3 000
			Kr. 415 800
		Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	- 49 896
			<u>Kr. 465 696</u>

g. <i>Statister.</i>			
Gennemsnitlig 25 Statister à 2,50 Kr. = Kr. 62,50 pr.			
Forestilling: 333 Forestilinger à Kr. 62,50			Kr. 20 812
1 Statistformand			- 2 000
Pension til Statistformanden (12 pCt. af Gagen)			- 240
			<u>Kr. 23 052</u>

h. *Fagpersonalet.*

1 Maskindirektør (9—11000)	Kr.	10 000
1 Maskinmester (3—4000)	-	3 500
1 Scenemester (3800—4500)	-	4 100
30 Maskinfolk (2—3000)	-	75 000
1 Belysningsmester (3800—4500)	-	4 100
6 Belysningsassistenter (2—3000)	-	15 000
1 Rekvisitør (2500—3500)	-	3 000
6 Møbelbærere (2—3000)	-	15 000
1 Kostumier (6—8000)	-	7 000
2 Snedkere (2—3000)	-	5 000
2 Dekorationsmalere à 8000 Kr.	-	16 000
2 Maskinarbejdere (2—3000)	-	5 000
2 Frisører (3—4000)	-	7 000
4 Frisørassistenter à 1200 Kr.	-	4 800
	Kr.	174 500
Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	-	20 940
Hjælpearbejdere	-	6 000
Paaklædningspersonale	-	20 000
	Kr.	221 440

i. *Betjeningspersonale.*

1 Inspektør (6—8000)	Kr.	7 000
1 Logemester	-	800
25 Billettører à 500 Kr.	-	12 500
25 Garderobekoner à 500 Kr.	-	12 500
1 Kasserer (5—7000)	-	6 000
3 Kassererassistenter (2—3000)	-	7 500
2 Tjenere à 1200 Kr.	-	2 400
3 Portiers à 1200 Kr.	-	3 600
1 Sceneportier (2—3000)	-	2 500
Rengøringskoner	-	15 000
	Kr.	69 800
Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensionskassen	-	8 376
	Kr.	78 176

k. *Øvrige Personale.*

Teaterlæge	Kr.	2 000
Brandvagt	-	7 000
	Kr.	9 000

I. *Skolerne.*

Opera	} Rent skønsmæssigt	Kr. 15 000
Ballet		- 15 000
Orkester		- 15 000
			<hr/>
			Kr. 45 000
			<hr/> <hr/>

III. KONCERTINSTITUTIONEN

I N D T Æ G T E R

a. Filharmonisalen (2200—2300 Pladser)

Egne Koncerter:

35 Symfonikoncerter, $\frac{3}{5}$ solgt Hus af 2200 Pladser = 1320 Pladser à Kr. 2,50 = Kr. 3300 pr. Aften	Kr.	115 500
35 populære Koncerter, $\frac{11}{12}$ solgt Hus af 2200 Pladser = 2016 Pladser à Kr. 1,00 = 2016 Kr. pr. Aften	-	70 560

Fremmede Koncerter:

Udlejning af Orkestret til Musikforeninger og private Koncerter i 35 Aftener à 2500 Kr. (incl. Leje af Sal, Belysning, Varme etc.)	-	87 500
Orkestertjeneste i det kgl. Skuespilhus, Laan af en Del af Symfoniorkestret i 40 Aftener à 500 Kr.	-	20 000
Udlejning af Salen i 100 Aftener à 700 Kr. ...	-	70 000

 Kr. 363 560

b. Solistsalen (1000 Pladser)

Udlejning af Salen i 134 Aftener à 250 Kr. ...	-	33 500
--	---	--------

c. Kammermusiksalen (400 Pladser)

Udlejning af Salen i 134 Aftener à 125 Kr. ...	-	16 750
--	---	--------

b. Solistsalen (1000—1100 Pladser)

Af Tilhørerne ved egne Koncerter regnes, at $\frac{1}{3}$ køber Program, ialt ca. 40 000 Programmer à 15 Øre	-	6 000
--	---	-------

e. Garderober:

35 Koncerter à 1320 Tilh. = 46 200 Tilh.	
35 — à 2016 - = 70 560 -	
135 — à 1320 - = 178 200 -	
134 — à 750 - = 100 500 -	
134 — à 325 - = 43 550 -	

 Ialt 439 010 Tilh. à 20 Ø. Kr. 87 802

 Samlede Indtægter Kr. 507 612

Filharmonisalen tænkes benyttet paa følgende Maade:

- 1 ugentlig Symfonikoncert til fulde Priser i 35 Uger.
- 1 ugentlig Folkekoncert (Søndag Eftermiddag) til smaa Priser i 35 Uger.
- 1 ugentlig Udlejningsaften til Koncert (eventuelt med Orkester) i 35 Uger.

108 Aftener forventes Salen udlejet til andre Formaal: Møder, Forsamlinger, Fester etc. Salen vil da blive benyttet 178 Aftener, hvoraf 35 for Institutionens Regning og Resten, 143 Aftener til Udlejning for en Pris af 700 Kr. pr. Aften — ca. 100,000 Kr., og desuden 35 Søndag Eftermiddage til Institutionens Folkekoncerter.

Solistsalen og Kammermusiksalen tænkes udlejet, hver 134 Aftener å henholdsvis 250 og 125 Kr. — ca. 50,000 Kr.

UDGIFTER

Gager og Lønninger:

75 Musikere à gennemsnitlig 3,600 Kr.	Kr. 270 000	
Solisttillæg	- 8 000	
2 Dirigenter	- 25 000	
1 Orkesterregissør	- 5 000	
2 Bude à 2500 Kr.	- 5 000	
20 Billettører à 500 Kr.	- 10 000	
35 Garderobekoner à 500 Kr.	- 17 500	
1 Kasserer	- 4 500	
1 Assistent	- 2 500	
		Kr. 347 500
Hertil 12 pCt. af Gagen til Pensions-		
kassen	- 41 700	
Solisthonorarer (20 Aftener à 500 Kr.)	- 10 000	
Rengøringskoner	- 15 000	
Brandvagt	- 5 000	
		Kr. 419 200
Erhvervelse af Opførelsesretten for kunstnerisk Ejen-		
dom	- 20 000	
Elektricitet: 20 000 KWT. à 40 Øre	Kr. 8 000	
Kul til Opvarmning: 37017 cbm. Rum à		
12 ¹ / ₂ kg. = 463 Tons Kul à 50 Kr.	- 23 150	
Vand: 1000 cbm. à 19 Øre	- 190	
Gas: 500 cbm. à 15 Øre	- 75	
		- 31 415
Almindelige Driftsomkostninger	Kr. 1 000	
Annoncer	- 7 000	
Transport af Instrumenter	- 3 000	
		- 11 000
		Kr. 481 615

IV. RESTAURATIONEN

INDTÆGTER

I Stedet for Leje skal Restaurationen give 10 pCt. af Bruttonsalget i Afgift. Restaurationen har 1200 Pladser og kan, naar Hensyn tages til, hvad der omsættes paa andre lignende Storrestaurationer, formodes at omsætte mindst 2 000 000 Kr.

10 pCt. heraf er Kr. 200 000

Lokalerne holdes opvarmet, men Udgifterne hertil paalignes Lejeren.

Lejeren skal selv vedligeholde Inventaret.

V. FORENINGS- OG SELSKABSLOKALER

INDTÆGTER

Lokalerne kan antages at blive udlejet 200 Gange om Aaret, og naar man ansætter Lejen til 500 Kr. pr. Aften, vil den i Indtægt give

Kr. 100 000

UDGIFTER

Kul til Opvarmning: 12 515 cbm. Rum à 12 $\frac{1}{2}$ kg.
= 156 Tons Kul à 50 Kr.

Kr. 7 800

Elektricitet til Lys

- 1 000

Kr. 8 800

VI. BUTIKER

INDTÆGTER

Lejeindtægter af Butiker i:

Forsiden	616 m ² à 200 Kr.	Kr.	123 200
Sidegader	1624 - à 150 -	-	243 600
Baggade	1268 - à 125 -	-	158 500
Mezzanin (Forside)	893 - à 70 -	-	62 510
Lagre under Butiker	4271 - à 15 -	-	64 065

Kr. 651 875

Da man ikke kan regne med at have fuldt udlejet,
fradrages 10 pCt. som Sikkerhed

- 65 188

Kr. 586 687

VII. FORRETNINGSLOKALER

INDTÆGTER

Leje af:

Mezzanin (Side- & Baghus)	1522 m ² à 70 Kr.	Kr.	106 540
1. Sal	1486 - à 55 -	-	81 730
2. -	2279 - à 55 -	-	125 345
3. -	3992 - à 45 -	-	179 640
4. -	3992 - à 40 -	-	159 680

Kr. 652 935

Da man ikke kan forvente at have fuldt udlejet,
fradrages 10 pCt. som Sikkerhed

- 65 294

Kr. 587 641

VEDLIGEHOELDELSER.

UDGIFTER.

Bygningsvedligeholdelser	Kr.	150 000
<i>Inventaret:</i>		
Administrationen	Kr.	3 000
<i>Operaen:</i>		
Fundus, Maskiner og Inventar	-	60 000
Koncertinstitution	-	5 000
Forenings- & Selskabslokaler	-	2 000
	-	70 000
Ejendommens Kedler og Elevatorer	-	10 000
	Kr.	230 000

AFSKRIVNINGER

UDGIFTER

$\frac{1}{2}$ % af Bygningskonto Kr. 17 428 986	Kr.	87 140
<i>Inventaret:</i>		
a. Operaen.		
Maskiner 5 % af 1 644 000 Kr.	Kr.	82 200
Instrumenter	-	2 250
Fundus 5 % af 1 500 000 Kr.	-	75 000
Inventar $7\frac{1}{2}$ % af 435 000 Kr.	-	33 375
	-	192 825
b. Koncertinstitutionen.		
Inventar $7\frac{1}{2}$ % af 387 000 Kr.	-	28 275
c. Restauranten.		
Inventar 10 % af 515 500 Kr.	-	51 550
d. Selskabslokalerne.		
Inventar $7\frac{1}{2}$ % af 109 000 Kr.	-	8 175
e. Centraladministrationen.		
Inventar $7\frac{1}{2}$ % af 28 000 Kr.	-	2 100
	Kr.	370 065

SAMMENDRAG AF RENTABILITETSOVERSIGTEN

INDTÆGTER

1. Operaen		Kr. 2 793 385
2. Koncertinstitutionen		- 507 612
3. Restauranten		- 200 000
4. Forenings- og Selskabslokaler		- 100 000
5. Butiker	Kr. 651 875	
÷ 10 % Sikkerhed	- 65 188	
	<hr/>	Kr. 586 687
6. Forretningslokaler ..	Kr. 652 935	
÷ 10 % Sikkerhed	- 65 294	
	<hr/>	- 587 641
		<hr/>
		- 1 174 328
		<hr/>
		Kr. 4 775 325

UDGIFTER.

1. *Centraladministrationen.*

a. Lønninger og Pensioner	Kr. 94 640
b. Lys og Varme	- 4 150
c. Telefon, Porto, Telegrammer, Kontor og Tryksager	- 25 000
d. Skatter og Assurance	- 288 500
e. Renter og Amortisation	- 952 144
f. Rengøring	- 30 000

 Kr. 1 394 434
2. *Operaen.*

a. Lønninger og Pensioner	Kr. 1 718 796
b. Erhvervelse af Opførelsesretten for Operaer, Balletter og anden kunstnerisk Ejendom..	- 75 000
c. Lys, Varme m. m.	- 177 400
d. Aarlige Nyanskaffelser af De- korationer og Kostumer	- 137 000
e. Driftsomkostninger	- 35 000
f. Andre Udgifter	- 30 000

 - 2 173 196

Transport Kr. 3 567 630

	Transport		Kr. 3 567 630
3.	<i>Koncertinstitutionen.</i>		
	a. Lønninger og Pensioner	Kr. 419 200	
	b. Erhvervelse af Opførelsesretten for kunstnerisk Ejendom	- 20 000	
	c. Lys og Varme	- 31 415	
	d. Driftsomkostninger	- 11 000	
			- 481 615
4.	<i>Forenings- og Selskabslokaler.</i>		
	e. Lys og Varme		- 8 800
5.	<i>Vedligeholdelser.</i>		
	a. Bygningerne	Kr. 150 000	
	b. Inventaret:		
	Administrationen	Kr. 3 000	
	Operaen	- 60 000	
	Koncertinstitution.	- 5 000	
	Selskabslokaler	- 2 000	
			- 70 000
	c. Elevatorer og Kedler	- 10 000	
			- 230 000
6.	<i>Afskrivning paa</i>		
	a. Bygningen:		
	1/2 pCt. af Kr. 17 428 986	- 87 140	
	b. Inventar:		
	Administration	Kr. 2 100	
	Operaen	- 192 825	
	Koncertinstitution.	- 28 275	
	Selskabslokaler	- 8 175	
	Restauranten	- 51 550	
			- 282 925
			- 370 065
			Kr. 4 658 110
7.	Henlæggelse til Reservefonden		- 117 215
			Kr. 4 775 325

af Komplekset »Københavns Filharmoni« omfattende filharmonisk Orkester og Opera, er det os magtpaaliggende, uden at komme ind paa de Beregninger, der opstilles angaaende Foretagendets Rentabilitet, at paa-pege den overordentlige Betydning, dette Foretagendes Realisation vil have for den danske Musikerstand, idet der herigennem tilsikres 162 Musikere en betrygget fremtidig Eksistens.

Da Projektet rent operamæssigt baade i kunstnerisk og økonomisk Henseende synes at frembyde væsentlige Fordele fremfor de hidtil fremkomne Forslag, Casino- og Dobbeltsceneplanen indbefattet, og da det som anført i Modsætning til disse tillige omfatter den saa haardt tiltrængte Reform af vort Koncertliv, tillader vi os herved indtrængende at anmode om, at Sagen vedrørende Det kgl. Teaters Omordning ikke maa blive afgjort, uden at ogsaa nævnte Projekt underkastes en indgaaende Prøvelse.«

De samme Foreninger har til Københavns Magistrat sendt følgende Henvendelse:

Til Københavns Magistrat!

»Undertegnede Bestyrelser undlader herved ikke at meddele den ærede Magistrat, at vi Dags Dato har indsendt følgende Andragende til Regering og Rigsdag:

Efter at vi har haft Lejlighed etc.

Da vi gaar ud fra, at dette Projekt ifølge hele sit Anlæg i høj Grad tør paaregne Magistratens forstaaende Interesse, idet Virkeliggørelsen af den planlagte Centralinstitution for vort Musikliv vil være af stor kulturel og social Betydning for vor By og er i nøje Samklang med Kommunens Aand, tillader vi os ved nærværende at anmode den ærede Magistrat om ved given Foranledning at tilsige Sagen den nødvendige materielle og moralske Støtte.«

Endelige har den kgl. Operas Embedsmænd, Operapersonale, Kapel, Ballet og Kor i Slutningen af November 1918 indleveret følgende Andragende til Regering og Rigsdag:

»Til Regering og Rigsdag!

Efter at vi Undertegnede i Begyndelsen af denne Maaned havde indsendt et Andragende om at opgive Casino-Planerne til Fordel for en Dobbeltscene paa Kongens Nytorv, har vi haft Lejlighed til grundigt at gøre os bekendt med Projektet til en Opera- og Filharmoni-Bygning paa Jernbane-Terrænet. Da det i kunstnerisk Henseende synes at frembyde store Fordele — selv fremfor Dobbeltscene-Planen — tillader vi os indtrængende at anmode Regering og Rigsdag om, at Sagen vedrørende Det kgl. Teaters Omordning ikke maa blive afgjort, uden at ogsaa nævnte Projekt er taget under Overvejelse.«

Ifølge Meddelelse i Dagspressen d. 6. og 7. Februar 1919 modtog Rigsdagens Teaterudvalg en Deputation fra den kgl. Opera, som udtalte sig for Dobbeltsceneplanen.

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (IVAR JANTZEN)